

დაუსწრებელი სექტორი

Заочный сектор Закавказского Коммунистического
Университета им. „26“.

განაკვეთი 3

Задание 3

3069
3

სასათა ბრძოლის ისტორია История классовой борьбы

ა. კორობაინი და ს. კანი

I ინტერნაციონალი და პარიზის კომუნა

I Интернационал и Парижская коммуна

(განაკვეთი № 3 დამოუკიდებელ დამუშავებისათვის და წესდებისათვის
სამუშაოს რეცენზიისათვის წარმოადგენად)

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

მუშათა კლასი, თავის თანამედროვე რევოლუციონურ ბრძოლაში, ბრძოლაში სოციალური რევოლუციისა და პროლეტარულ დიქტატურისათვის, ეყრდნობა მუშათა წარსულ მოძრაობის შეერთებულ გამოცდილებაზე. მუშათა კლასის დიდი მასშტაბობები და ბელადები—მარქსი, ენგელსი და ლენინი—განსაკუთრებულ ყურადღებით აღვიწყებდნენ თვალყურს და სწავლობდნენ მუშათა მოძრაობის ყოველ ნაბიჯს, მუშათა კლასის რევოლუციონური ბრძოლის ყოველ მოვლენას. ანალიზისა და შეერთებულ გამოცდილებათა საფუძველზე მათ შექმნეს თავისი რევოლუციონური მოძღვრება კლასობრივ ბრძოლაზე, სოციალურ რევოლუციაზე, პროლეტარიატის დიქტატურაზე.

ამ მხრივ განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს რევოლუციონურ ეპოქებს, რადგან მაშინ კლასობრივი ბრძოლა აღწევს მეტისმეტ სიმწვავეს, მუშათა მოძრაობის მაჯისცემა ჩქარია და მთლიანი გარემოებები იძლევიან მეტად მდიდარ მასალას რევოლუციონურ-კლასობრივ ბრძოლის ისტორიულ ურთიერთობისათვის და მისი კანონების შესწავლისათვის. ასეთ რევოლუციონურ ეპოქებს მიეკუთვნება მე XIX საუკ. 60-70 წლები—I ინტერნაციონალისა და პარიზის კომუნის ეპოქა.

ამ ეპოქის მოვლენები იძლევიან უმდიდრეს მასალას პროლეტარიატის რევოლუციონური ბრძოლის სწორი სტრატეგიის და ტაქტიკის გამომუშავებისათვის. ამიტომ, საკვირველი არ არის, რომ მე-III კომუნისტურმა ინტერნაციონალმა თავის წესდებაში აღფრთოვანებით განაცხადა I ინტერნაციონალის მიერ დაწყებული დიდი

საქმის გაგრძელება და დამთავრება. I ინტერნაციონალის და კომუნის რევოლუციონური გამოცდობა წარმოადგენს მნიშვნელოვან მემკვიდრეობას ცელს საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის ისტორიაში. I ინტერნაციონალისა და კომუნის ისტორიის შესწავლა ამიტომ იწვევს არა მარტო მეცნიერულ, არაჲედ დიდ პოლიტიკურ ინტერესსაც.

ამის შესწავლას აქვს თიძღვაილი ეს განაკვეთი, რომლის დამუშავების მიზანსაც შეადგენს:

- 1) გამორკვევა, თუ როგორ ისტორიულ გარემოცვაში, როგორ სოციალურ-ეკონომიურ პირობებში და მუშათა მოძრაობის მდგომარეობაში შეიქმნა I ინტერნაციონალი;
- 2) მისი ორგანიზაციულ და ტაქტიკურ პრინციპების შესწავლა;
- 3) გაცნობა იმ ბრძოლის ორ ფრონტზე — წვრილბურჲუეზიულ მოძღვრების: პრუდონიზმის და ბაკუნიზმის წინააღმდეგ, რომელიც I ინტერნაციონალში მოუხდათ რევოლუციონური მაოქსიზმის წარმომადგენლებს;
- 4) 1871 წ. 18 მარტის რევოლუციის (საფრანგეთში) მიზეზების შესწავლა;
- 5) პარიზის კომუნის მოღვაწეობის, შეცთომების და ისტორიული მნიშვნელობის გაცნობა;
- 6) I ინტერნაციონალის დაშლის მიზეზებისა და მისი ისტორიული მნიშვნელობის გამორკვევა.

თემის გეგმა

I. I ინტერნაციონალის წარმოშობა და მოღვაწეობა

1. ევროპის ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარება და მე-XIX საუკ 50-60 წლების მუშათა მოქრაობა.
2. I ინტერნაციონალის ფორმირება. მისი პროგრამა და ორგანიზაციული პრინციპები.
3. მარქსიზმის ბრძოლა პრუდონიზმის წინააღმდეგ I ინტერნაციონალის მოღვაწეობის პირველ პერიოდში.
4. ინტერნაციონალი და მასიურ მუშათა მოძრაობის ხელმძღვანელობა.
5. მარქსიზმის ბრძოლა ბაკუნიზმის წინააღმდეგ.

II. საფრანგეთ პრუსიის ომი და პარიზის კომუნა

1. ინტერნაციონალი და საფრანგეთ პრუსიის ომი 1870-1871 წ
2. მეორე იმპერიის დაცემა და ნაციონალურ თავდაცვის მთავრობის შექმნა.
3. კლასობრივ წინააღმდეგობის გმწვევება პარიზის აღების პერიოდში.
4. 1871 წ. 18 მარტის რევოლუციის უშუალო მიზეზები.
5. ნაციონალური გვარდიის ც. კ. ხელისუფლების სათავეში.
6. კომუნის შემადგენლობა და აოჩვენები.
7. კომუნის მოღვაწეობა და პროგრამა.

8. კონტრრევოლუციასთან ბრძოლა და კომუნის დაცემა.
 9. კომუნის მნიშვნელობა და ვაკეეთილები. მარქსი და ლენინი
 პარიზის კომუნის ისტორიული მნიშვნელობის შესახებ.

III. I ინტერნაციონალის დაშლის მიზეზები და ისტორიული მნიშვნელობა.

ლიტერატურა

ძირირითადი (სავალდებულო)

გეგმის I განყოფილებისათვის	გვ. 5—23
" II " "	გვ. 24—43
" III " "	გვ. 44—47
მთლიანი თემისთვის "	გვ. 48—62

განაკვეთი წერიტი სამუშაოსათვის

ამხანაგებმა დაკვირვებით უნდა დაამუშაონ ამ განაკვეთის სამუშაო მასალა; აგრეთვე განაკვეთში მოქცეული ნაწყვეტები კ. მარქსის ნაწარმოებებიდან „სამოქალაქო ომი საფრანგეთში“ და ვ. ი. ლენინის „კომუნის ვაკეეთილები“. დამუშავების შედეგად საჭიროა წერიტი პასუხი შემდეგ სამ საკითხზე:

1. როგორია I ინტერნაციონალის ორგანიზაციული პრინციპები და რით განსხვავდებოდნენ ისინი მე-II შემთანხმებულ ინტერნაციონალის ორგანიზაციულ პრინციპებისაგან?

2. როგორია ბაკუნინიზმის ხოციალური ფესვები და რისთვის აწარმოებდნენ მარქსისტები შეუპოვარ ბრძოლას I ინტერნაციონალში?

3. რაში გაშლიხატება კომუნარების თავგაწირული ბრძოლის ისტორიული მნიშვნელობა? რას ამბობენ მარქსი და ლენინი პარიზის კომუნის ისტორიულ ცდებზე?

დამატებითი (არასავალდებულო)

I ინტერნაციონალის ისტორიის საუკეთესო და უფრო იოლად ხელმისაწვდომი საერთო ნარკვევი შეიძლება იპოვოთ მონოსოვის წიგნში.

С. М о н о с о в. История революционного движения. თავი VI, VII და VIII. მე 14 გამოც. გვ. 201-299. მრავალრიცხოვანი და მეტად საინტერესო ისტორიული საბუთები დაბეჭდილია ცნობილ ქრესტომატიკაში: Фридлянд и Слуцкий. „История революционного движения в Западной Европе“, изд. 4-е, თავ. VIII და XI. განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვთ საბუთებს № 12, 13, 16, 17, 18, 21, 22 და 23. თავ. VIII, № 7, 14, 18, 28 და 29, თავი IX-უფრო ძნელია და წინასწარ მომზადებას ითხოვენ ლექციები, 31-34 კურსის 1 ნაწილში „История Западной Европы“ Ц. Фридлянда (გვ. 450-533, 1930 წ. გამოც.).

ვ. ი. ლენინის წერილები, მიძღვნილი პარიზის კომუნისადმი, მოთავსებულია სპეციალურ კრებულში—ნ. ლენინი, პარიზის კომუნა (გამ. „პროლეტარი“, 1925 წ.). განსაკუთრებული ყურადღება

უნდა მიექცეს „სახელმწიფო და რევოლუცია“-ში იმ ადგილს, სადაც ლენინი ეხება პარიზის კომუნის გამოცდილებას.

ინტერნაციონალზე ლენინის სპეციალური შრომები არ არსებობს. მხოლოდ I ინტერნაციონალის მოღვაწეობის მნიშვნელობაზე ის სწერს თავის მთელ რიგ წერილებში: იხ. მაგ. წერილი „Интернационал и его место в истории“ (ტ. XVI, გამ. 1) და წერილი: „III Коммунистический интернационал“ (ტ. XX, ნაწ. 2. 1 გამ.).

გარდა ყველა ამ წიგნებისა და წერილებისა, ჩვენ ვურჩევთ ამხანაგებს კიდევ კომუნისა და I ინტერნაციონალისადმი სპეციალურად მიძღვნილ წიგნებს:

1. Степанов, Парижская коммуна 1871 г.
2. Слуцкий, Парижская коммуна
3. Стеклов, I Интернационал.
4. დ. მთვარელიძე „პარიზის კომუნა“.

სახვავლო მასალა

I. I ინტერნაციონალი

1. I ინტერნაციონალის წარმოშობა და მოღვაწეობა

კაპიტალიზმის განვითარება მე-XIX საუკ. 50-60 წ.

მე XIX საუკ. 50-60 წლების ეპოქა, ე. ი. პირველი ათეული წლები 1848 წ. ევროპის რევოლუციების დამარცხების შემდეგ, ხასიათდება დასავლეთ ევროპის უმთავრეს ქვეყნებში კაპიტალიზმის საერთო ეკონომიური ამაღლებით და აღორძინებით. ამ წლებში წარმოების კაპიტალისტური საშვალეები აღწვევენ უდიდეს წარმატებებს; იპყრობენ მრეწველობის დარგებს ერთი მეორეზე; იმარჯვებს მთელ რიგ ქვეყნები, ანგოცეს და ანადგურებს თავის გზაზე მრეწველობის წინაკაპიტალისტურ ფორმებს—ხელოსნობას და შინაურ სისტემას, ქმნის რა მსხვილ მანქანურ წარმოებას.

ამ ეპოქაში კაპიტალიზმის განვითარებამ და გამარჯვებამ თავისი გამოხატულება ჰპოვა მთელ რიგ ფაქტებში: მნიშვნელოვნად იზრდება ყველგან ქალაქის მოსახლეობა სოფლის მოსახლეობის ანგარიშზე; ათქერ და ასჯერ გაიზარდა მსოფლიო საგარეო და საშინაო ვაჭრობის ბრუნვა; მსუბუქ და მძიმე ინდუსტრიაში საზეიმოდ აგუგუნდენ მანქანები. სარკინისგზო და საზღვაო ორთქლის ტრანსპორტმა მოაქცია ერთ სამეურნეო მთლიანობაში დედამიწის გადაკარგული ყველა კუთხეები.

რა თქმა უნდა ასეთ ჩქარ კაპიტალისტურ აღორძინებას ამ წლებში, არ შეიძლებოდა არ წარმოეშვა მთელი რიგი ღრმა ეკონომიური კრიზისები—წარმოების ანარქიის და კაპიტალიზმის დამახასიათებელი შინაგანი წინააღმდეგობების გამო. მაგრამ ეს კრიზისები მაშინ იყო მხოლოდ ზრდის კრიზისები, ცალკე ევროპიული ქვეყნების ჩქარ ეკონომიურ წინსვლას რომ ანელებდა დროებით.

ამ ქვეყნების ეკონომიური და პოლიტიკური აღორძინება არცთუ თანაბრად ხდებოდა. ინგლისში, სახალხო მეურნეობის ყოველ დარგში კაპიტალიზმი ხდებოდა ნამდვილ და სრულ მბრძანებლად. სწორედ ამ ათეულ წლებში დაემგვანა ინგლისი ნამდვილ „მსოფლიო სახელოსნო“-ს, ხდებოდა რა გეგემონად და მონოპოლისტად მსოფლიო ბაზარზე. სხვანაირად მდის ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარება საფრანგეთში და გერმანეთში.

უქველია, რომ საფრანგეთშიც აღწევს კაპიტალიზმი დიდ წარმატებებს. მაგრამ ის შესამჩნევად უკან რჩება კაპიტალისტური განვითარების (ხრივ ინგლისს, წვრილი და სამშალო წარმოება კიდევ ინარჩუნებს აქ თავის მნიშვნელობას; ნახშირს, რკინას და მანქანათმშენებლობას უკავია შედარებით ნაკლები ადგილი საფრანგეთის მრეწველობის საერთო პროდუქციაში.

გერმანეთში, სხვა ქვეყნებზე უფრო გვიან რომ შედგა კაპიტალისტური აღორძინების გზაზე, 50-60 ან წლებში გრძელდება სამრეწველო გადატრიალების დამთავრების პროცესი. მსხვილი მანქანური წარმოება გადამწყვეტ ბრძოლას აწარმოებს კუსტარობასთან და ხელოვნობასთან და მრეწველობის რამოდენიმე დარგში, გერმანეთი იწყებს საფრანგეთის წინაგასწრებას. მხოლოდ ინგლისთან ისიც ჩამორჩენილად ითვლება. ამგვარად, ეს ევროპული ქვეყნები რამოდენიმედ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. მაგრამ ეს გარემოება არ სცვლის იმ ძირითად ფაქტს, რომ ამ ყველა ხსენებულ ქვეყნებში სრული სიცხადით გამოიყვანდა უკვე ახალ კაპიტალისტურ ურთიერთობათა გამარჯვება.

მუშათა კლასის მდგომარეობა

სამრეწველო კაპიტალიზმის აღორძინებას, ყველა ქვეყნებში თან მოჰყვა ინდუსტრიალური პროლეტარიატის წარმოშობა. სამრეწველო მუშების არმია ხდება თანდათან მრავალრიცხოვანი; ის თავს იყრის უმთავრესად მსხვილ ქალაქებში. ამასთანავე, კაპიტალიზმის აყვავებას მოსდევს კლასიურ წინააღმდეგობათა გამწვავება: კაპიტალისტურ საზოგადოების ერთს მხარეზე სიმდიდრის და ფუფუნების ზრდა, მეორე მხარეზე კი გაჭირვება და სიღარიბე.

„ყველგან მუშათა კლასის მასები ვარდებიან დიდ გაჭირვებაში იმდენად, რამდენად მაღალი კლასების კეთილმდგომარეობა უმჯობესდება“, — სწერდა ამის შესახებ მარქსი I ინტერნაციონალის დამფუძნებელ ადრესში. მუშათა კლასის ძირითად მასების მატერიალური კეთილმდგომარეობა 50-60-ან წლებში ეცემა მიუხედავად კაპიტალის დაგროვებისა და სიმდიდრის საერთო ზოდისა. ძირქსი „კაპიტალი“-ს I ტომში ხატავს შემადრწუნებელ სურათებს ინგლისის პროლეტარების ცხოვრებიდან. სამუშაო დღე გრძელდება 13 და მეტ საათს, სამუშაო ხელფასი კი იმდენად დაბალია, რომ მუშას უხდება მხოლოდ კართოფლით სადილობა; მხოლოდ ცოტად თუ ბევრად უკეთ ვინც იღებდა ხელფასს, მას შეეძლო ცოტადენი ხორციით ყვება.

ასეთია მოკლე დახასიათებით ინგლისის მუშათა კლასის ძირითადი მასის არსებობის პირობები. საფრანგეთში და გერმანეთში კიდევ უფრო ცუდ პირობებში იმყოფებოდნენ მაშინ პროლეტარები. ამ ქვეყნებში ხდებოდა სამრეწველო გადატრიალების დამთავრების პროცესი, ინგროდენ და ილუპებოდენ ათათასობით კუსტარები და ხელოსნები, ნადგურდებოდენ ათასობით გლეხები, რომლებიც იდევნებოდნენ ქალაქში, რითაც იზრდებოდა უმუშევართა არმია. ყოველივე ეს აუარესებდა მუშათა მასის არსებობის მატერიალურ პირობებს და დაბლა სცემდა მათს საყოფაცხოვრებო დონეს.

კლასობრივ წინააღმდეგობათა გამწვავება მე-XIX საუკუნის
წლებში და მუშათა მასიურ მოძრაობის გაცხოველება ინგლისში,
საზრახველთა და გერმანეთში.

განსაკუთრებულად მწვავედება კლასობრივი წინააღმდეგობანი 50-ან წლების დამლევს და 60-ან წლების დასაწყისში. ამ დრომდე ცალკე ევროპულ ქვეყნების ეკონომიური აღორძინების პროცესი თითქმის არ შენელებულა; ამასთან დაკავშირებით პროლეტარიატიც, როგორც 1848 წ. განიცადა სასტიკი დამარცხება, არ ეწეოდა თითქმის არაერთარ აქტიურ პოლიტიკურ მოღვაწეობას. მ გრამ 1857 წ. დამდგარი ეკონომიური კრიზისი, შემდეგ მთელი რიგი პოლიტიკური მღელვარებები (ავსტრია-საფრანგეთის და იტალიის ომი 1859 წ. სამოქალაქო ომი ჩ. ა. შეერთ. შტატებში 1861-1865 წ. წ. შემდეგ პოლონეთის აჯანყება ცარიზმის წინააღმდეგ მიმართული 1863 წ.) ნამდვილ მონწილედელ ზარად გადაიქცა, რომელმაც გამოაღვიძა ევროპის მუშები და დარაზბა ახალ გაცხოველებულ მასიურ მუშათა მოძრაობისათვის.

ინგლისში, ჩარტისტულ მოძრაობის ჩაქრობისა და დაწყებულ სამრეწველო აღორძინების დროიდან, მუშათა კლასის ბრძოლა ატარებდა უმეტესად ეკონომიურ, პროფესიონალურ ხასიათს. მზავლ-რიცხვოვან ტრედ-უნიონების ამოცანები, მუშათა მოძრაობას რომ მეთაურობდენ, განსხვავდებოდენ საოცარა ზომიერებით. 50-ან წლებში ინგლისის ტრედ უნიონები არ ისახავდენ არაერთარ პოლიტიკურ ამოცანებს; ცდილობდენ შეძლებისდაგვარად უზრუნველყყოთ მუშები „შრომის ხელფასის სამართლიანი დასაჩუქრებთ“ და აეცილებით თავიდან დამქირავებელთა და მუშათა შორის შეჯახება. ტრედ უნიონების მთელი ყურადღება მიქცეული იყო ბრძოლისადმი, წვრილმან ეკონომიურ დათმობისათვის. ინგლისის მუშათა მოძრაობაში იყო ცხელი შეზღუდულობა და დაქუცმაცება (405 ოლქში ითვლებოდა 1.600 ტრედ უნიონი)

მხოლოდ 1857 წ. კრიზისის შემდეგ იწყებს ინგლისის ტრედ-უნიონიზმი დღემდე განსაკუთრებულ მშვიდობიანის ხასიათის გამოცვლას. კაპიტალისტების შემორტევა იწყებს საგაფიცო მღელვარებას, რამაც აამხედრა ინგლისის პროლეტარიატი და უბიძგა ტრედ უნიონიზმს ახალი მოქმედებისათვის. მუშები იწყებენ იმ დროის ყოველ პოლიტიკურ ამბებზე გამობზაურებას. ტრედ უნიონებს შორის ხდება სწრაფვა გაერთიანების, მთლ ან მოქმედებისა და გამოსვლებისათვის. მაგალითად, 1861 წ. მშენებელთა მუშების გაფიცვის შემდეგ, შეიქმნა ლონდონის ტრედ-უნიონების საბჭო.

მუშათა მოძრაობის თითქმის ასეთივე გამოფხიზლებას ვხვდებით საფრანგეთში. 50-ან წლების დამლევამდე აქ განუყოფელად ბატონობდენ პროდონიზმის მშვიდობიანი იდეები; იდეები წვრილბურჟუაზიულ მოძღვრებაზე, რომელიც უარყოფდა მუშათა კლასის პოლიტიკურ ბრძოლას, კერძო საკუთრების მოსპობას წარმოების საშუალებებზე. პროდონის მოძღვრებით, ფართოდ რომ იყო გავრცელებული მუშათა მასებში, კაპიტალისტურ საზოგადოების უთანხმოებანი უნდა

რიგდებოდა მხოლოდ მშვიდობიანის გზით. ამისათვის საქართველოს ურთიერთ უშუალო გაცვლის ორგანიზაცია შრომის პროდუქტებისა წერილ ხელოსნებს (საქონლის მწარმოებლებს) შორის, რომელთაც უნდა ეხმარებოდა საგანგებო სახალხო გადასაცემელი ბანკები. ასეთი ბანკების და აგრეთვე იაფი კრედიტის მუშათა საწარმოო ამხანაგობების საშუალებით, პრუდონის აზრით, უნდა ისპობოდა კავშირების თანდაყოლილი სოციალური უთანხმოებანი და შეიქმნას საფუძველი ახალ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ორგანიზაციისათვის.

მხოლოდ 50-ან წლების დამლევის კრიზისის მომენტიდან იწყება საფრანგეთის მუშათა შრომის გამოცოცხლება და პრუდონიზმიც სხვანაირად იცვლის ფერს. საფრანგეთის მუშები მემარცხენდებიან, ღელდება ტალღა საგაფიცვო მოძრაობისა, წარმოიშვა დამოუკიდებელი პოლიტიკური მუშათა მოძრაობა. კომუნისტის ოგიუსტ ბლანკის მოძღვრება უფრო მეტის გავლენით, ვიდრე წინაა, სარგებლობს მუშათა კლასში. ეს შეთქმული-რევოლუციონერი შესაძლებლად სთვლიდა ერთი მუჭა თავის მომხრე, თანამოაზრეთა დახმარებით გადატრის მობედნას, ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას და მშრომელი ხალხის დიქტატურის გამოცხადებას.

ამგვარივე გზა ჰქონდა არჩეული დამოუკიდებელ პოლიტიკურ მოძრაობასა კენ 50-ან წლების დამლევის გერმანიის მუშათა კლასსაც, აქამდე რომ იყო მუდმივ ლიბერალურ ბურჟუაზიის ტყვეობაში. სახელდობრ, 50-ან წლების დასასრულს იწყება მუშათა კლასის გამოღვიძება, რომელმაც საფუძველი ჩაუყარა დამოუკიდებელ პოლიტიკურ მოძრაობას. 1863 წ. ფერდინანდ ლასალის მიერ შეიქმნა სრულიად გერმანიის მუშათა კავშირი, ეს პირველი დამოუკიდებელი პოლიტიკური პარტია გერმანიის მუშებისა. თუმცა მართალია, ლასალი და მისი მომხრეები ანეთარებდნენ ამ კავშირში ოპორტუნისტული შეხედულებებისა და იდეების მთელ სისტემას. ლასალიანელებია. მაგალითად, გადააფასეს საერთო ამომრჩევლობითი უფლებების მნიშვნელობა; ის წარმოიდგინეს ყოვლად მხსნელ საშუალებად, რომლითაც მუშებს თითქოს შეეძლოთ, ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ სახელმწიფო აპარატის დაუმსხვრევლად, შესდგომოდნენ სოციალიზმის დამყარებას. მართალია, მათ სოულებით არ ესმოდათ თანამედროვე ბურჟუაზიული სახელმწიფოს ხასიათი და სინაძვილე, არ ესმოდათ რომ ის წარმოადგენს იარაღს ერთი კლასისა მეორე კლასის საჩაგრავად, რომ ის არის ძალა, რომ „იცავს—ენგელსის სიტყვით,—გაბატონებული კლასების ბატონობისა და არსებობის პირობებს“. მაგრამ მიუხედავად ყოვლივე ამისა, საერთო მუშათა კავშირის დაარსების ფაქტი მოწმობდა გერმანეთში მუშათა მოძრაობის გაწოცხლებას. ამავე გამოცოცხლების ფაქტზე გვიანბობს აგრეთვე ჩვენ იმავე წლებში „განმანათლებელი კავშირები“-ს მთელი სისტემის დაარსება, რომლიდანაც შემდეგ შეიქმნა გერმანიის სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტია, ცნობილი „ეიზენახოველების“ სახელწოდებით და რომელსაც ხელმძღვინელობდა ბებელი და ვილჰელმ ლიბკნეხტი.

ამგვარად, ჩვენ ვხედავთ, რომ 60-იანი წლების დასაწყისში საელეთ ვეროპის ყველა ქვეყნებისთვის ხასიათდება მათი მოძრაობის გამოცოცხლებით და მუშათა კლასის პოლიტიკური აქტივობის ზრდით, თუცა თითოეულ ცალკე ქვეყანაში მუშათა მოძრაობა კიდევ ინარჩუნებს განსაკუთრებულ თავისებურებებს. მუშათა მოძრაობის ეს გარემოება ქნიდა ხელსაყრელ პირობებს პროლეტართა შორის შეგნებას გაღვივებისათვის ბრძოლის აუცილებლობაზე თავის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად; ქნიდა იმის შეგნებას, რომ მუშათა კლასის განთავისუფლება შესაძლებელია მხოლოდ მთელი ქვეყნის პროლეტარების გაერთიანებული ძალებით, შეგნებას, რომ საჭიროა მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობის დაარსება.

2. I ინტერნაციონალის ფორმირება

პროლეტარიატის საერთაშორისო გაერთიანების პირველი ცდები

ეს შეგნება არ იყო სრულიად უცხო 40-იან წლების მუშებისათვის. პროლეტარულმა ინტერნაციონალიზმმა ჯერ კიდევ 1848 წ. რევოლუციის ეპოქაში იჩინა თავი. მაშინ თითქმის ერთდროულად შექმნილი იქნა ორი პროლეტარული ორგანიზაცია, რომლებიც მიზნად ისახავდნენ საერთაშორისო მშტაბით პროლეტარების გაერთიანებას.

1847 წ. ლონდონში, მარქსისა და ენგელსის უახლოესი მონაწილეობით შეიქმნა „კომუნისტების კავშირი“, რომლის მანიფესტიც, როგორც ცნობილია, თავდება ლოზუნგით „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“. ამათქმის იმავე დროს დაარსებული იქნა ლონდონში ჩარტისტების ჩიერ მეორე საზოგადოება „ძმურ დემოკრატების კავშირი“, რომლის პროგრამაც ნათლად ატარებდა ინტერნაციონალურ ხასიათს. მხოლოდ 50-იან წლებში დამდგარმა რეაქციამ მოულო ბოლო ამ ცდებს. 60-იან წლების დასაწყისში მონადარმა მთელმა რიგმა ამბებმა ხელი შეუწყვეს ინგლისისა და საფრანგეთის მუშების უზრო მჭიდრო დაახლოვებას, რასაც დადი მნიშვნელობა ჰქონდა I ინტერნაციონალის დაარსების საქმეში.

ინგლისის და საფრანგეთის მუშების დაახლოვებას ხელი შეუწყო 1862 წ. ლონდონში გამართულმა ისოფლიო სამრეწველო გამოფენამ. საფრანგეთიდან და გერმანიიდან ამ გამოფენაზე მოვიდნენ მუშათა დიდძალი დელეგაციები. სხვადასხვა ქვეყნების მუშების ამ შეხვედრის შედეგი გახდა მათი დაკავშირება, რომელიც შემთხვევით ხასიათს ატარებდა. შემდგომში მაინც მოხდა ორი მეტად მნიშვნელოვანი ამბავი, რომელმაც მიიყვანა ცალკე ქვეყნების მუშები ურთიერთ შორის უფრო მტკიცე კავშირის და მყარებისა და ინტერნაციონალის დასაარსებლად ნიადაგის მომზადებამდე. ეს ორი მიზეზი იყო: სამოქალაქო ომი ჩ. ამ. შეერთ. შტატებში და პოლონეთის აჯანყება.

ჩრ. ამ. შერტ. შტატებში სამოქალაქო ომი იყო სამხრეთისა და ჩრდილოეთის შტატებს შორის ხანგრძლივი ბრძოლის შედეგი. ამ ბრძოლის მიზეზები უნდა ვეძიოთ ამ ორ შტატის არათანაბარ სოციალურ ეკონომიურ განვითარებაში. მე-XVIII საუკუნის დამლევს საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დაწყებამდე, ატლანტიკის ოკეანის ნაპირებზე მდებარე ინგლისის კოლონიებმა, დამოუკიდებლობისათვის ხანგრძლივი ბრძოლის შემდეგ, მოიპოვეს თავისუფლება. ამ ხნის შემდეგ, განსაკუთრებით მე-XVIII ს. დამლევს და მე-XIX საუკუნის დასაწყისში რევოლუციონურ და ნაპოლეონის ომების შემდეგ, ჩრდ. ამ. შერტ. შტატების ეკონომიური განვითარება წინ მიიწვიდა ჩქარი ნაბიჯებით. მე XIX საუკ. პირველ ნახევარში მნიშვნელოვანად გადიდდა შტატების ტერიტორია. ამერიკელებმა, მე-XVII საუკუნეში ჯერ რომ არ შექრილიყვნენ კიდევ ნატურიკის ველურ ადგილებში, ალფრანტის მთების იქით, გააშენეს ახალი შტატების მთელი რიგი, ჩრდილოეთ ამერიკის დასავლეთში და სამხრეთში. გაუპართოვდა სახნავი მიწები, მუშაოდებოდა ახალ ახალი ტერიტორიები, იზრდებოდა მრეწველობა, იზრდებოდა საშინაო და საგარეო ვაჭრობა, გადიდდა სავაჭრო ფლოტის ტონაჟი.

ამასთანავე ერთად მე-XIX საუკუნის საზღვარზე უკვე თავი იჩინა ცალკე მხარეთა ეკონომიურმა სპეციალიზაციამ. ბუნებრივ და გეოგრაფიულ პირობების მიხედვით ჩრდილოეთ და დასავლეთ შტატებში სწრაფად ვითარდებოდა მრეწველობა და სოფლის მეურნეობა; ამის გამო მე XIX საუკ. დასაწყისში სამრეწველო რევოლუციამ შექმნა მთელი რიგი მსხვილ სამრეწველო ცენტრებისა; სამხრეთის შტატებში კი მე-XVIII საუკუნეშივე იყო გავრცელებული ეგრედწოდებული საპლანტაციო მეურნეობა: ბრინჯის, თამბაქოს და ბამბის ვეებერთელა მიწდგობები, ზედამხედველების მათრახების ქვეშ, შრომობდნენ აფრიკიდან მოყვანილი მონა-ზანგები.

სამხრეთი მნიშვნელოვანად ჩამორჩენილი იყო ეკონომიურად ჩრდილოეთისაგან: სამრეწველო გადატრიალების დროიდან ბამბის წარმოებამ გახდევნა ყველა სხვა ტექნიკური კულტურები. „რომ მოვიყვანოთ უფრო მეტი ბამბა, — ამბობდნენ მონამფლობელები, — საქაროა მეტი ზანგები, რომ ვიყიდოთ უფრო მეტი ზანგები უნდა გააშენოთ მეტი ბამბა“.

თავისთავად, მონათმფლობელობა სრულებით არ იწვევდა პროტესტს ჩრდილოეთის ბურჟუაზიის მხრიდან. პირიქით, მრავალი ჩრდილოეთელი ვაჭრები სარფიანად ვაჭრობდნენ ზანგებით. მხოლოდ ჩრდილოეთში საკუთარ საფაბრიკო მრეწველობის განვითარების დასაწყისიდან თავი იჩინა ინტერესთა წინააღმდეგობებმა. სამხრეთის შტატებისთვის, ნედლეულს რომ ამუშავებდნენ და გაქონდათ ევროპაში, ხელსაყრელი იყო თავისუფალი ვაჭრობა; ჩრდილოეთის სამრეწველო შტატებისათვის კი, რომლებიც ცდილობდნენ ინგლისის მოწინავე ინდუსტრიის კონკურენციისაგან თავდაცვას, ხელსაყრელი იყო მფარველობითი სისტემა და საბაჟოს გადასახადები. გარდა ამისა, სამ-

ხრეთისა და ჩრდილოეთის ინტერესები ეწინააღმდეგებოდნენ ინტერესებს ნეთს სხვა მხრივაც: პლანტატორები-მეზამბეები არ იშლიდნენ შეუპოვარ ბრძოლას ჩრდილოეთის ფერმერებთან, მიწებისათვის. სამხრეთში იყო ჯერ კიდევ უამრავი თავიანთფალი მიწები, საითკენაც მიისწრაფოდნენ ჩრდილოეთის, მკიდროდ დასახლებულ შტატებიდან წვრილი სოფლის მესაკუთრე-ფერმერები. „ფერმერები მიდიოდნენ წინ თავისი ოჯახებით, ხელში წერაქვებით, უბადრუკ ჩარდახინ ურმებით, ხვდებოდნენ ისინი მემამულეებს და მათ მმართველებს, რომლებიც როგორც საქონილს, ერეკებოდნენ ზანგების ბობოებს შეწუხებულთ მათ-რახებისაგან ზურგზე მიყინებულ კრილობებით“.

სამხრეთისა და ჩრდილოეთის შტატებს შორის, მეტის-მეტად რომ განსხვავდებოდნენ ერთმანეთისაგან თავისი სოციალ ეკონომიურ წყობით, ბრძოლა აუცილებელი იყო. ჩრდილოეთის მუშები, ხელოსნები, ფერმერები და ბურჟუაზიის ნაწილი ვერ ურიგდებოდნენ სამხრეთის შტატების ეკონომიურ განკერძოებას და დამოუკიდებლობას, სამხრეთელ მიწათმფლობელების იკედლებას პოლიტიკურ ხელისუფლებასთან.

მიწათმფლობელები თვითონვე ხვდებოდნენ, რომ სამოქალაქო ომის გარეშე, შეუძლებელი იყო თავიანთი სამეურნეო სისტემის განვითარება. იმათ პირველად განაცხადეს სამხრეთის რამოდენიმე შტატების გამოსვლა კავშირიდან, პირველად დაიწყო 11 აპრილს 1861 წ. სამხედრო მოქმედება ჩრდილოელების წინააღმდეგ.

ოთხი წელიწადი გრძელდებოდა სისხლისმღვრელი ომი სამხრეთელ-მემამულეებისა და ჩრდილოეთის შტატების დემოკრატიულ მოსახლეობას შორის, რომლებისათვისაც იღვა მაშინ რესპუბლიკის პრეზიდენტი აბრაჰამ ლინკოლნი. შეუპოვარი და თავდადებული ბრძოლის შემდეგ ჩრდილოელებს ეღირსათ პლანტატორების მიწათმფლობელების ბატონობისთვის ბოლო მოეღოთ და მით მოესპოთ ის ზღუდე, რომელიც ქვეყნის კაპიტალისტურ განვითარების გზაზე იყო აშკარად.

60-იანი წლების ჩრ. ამ. შეერთ. შტატების ამ ამბებს ყურადღებით და შიშით ადევნებდნენ თვალს ევროპის პროლეტარიატი და ბურჟუაზია. ბურჟუაზიის სიმპატიები, განსაკუთრებით საფრანგეთის და ინგლისის ბურჟუაზიის, მიმართული იყო სამხრეთის მონათმფლობელებისადმი, რომელნიც იღებდნენ ამერიკიდან იაფ ფასებში ბამბას ძვირ სამრეწველო საქონლის მაგიერ.

პირიქით, ევროპის მოწინავე მუშები მთელ თავის სიმპატიებს გრძნობდნენ ჩრდილოეთისადმი, მიუხედავად იმისა, რომ სამოქალაქო ომმა ჩრდ. ამ. შეერთ. შტატებში, გამოიწვია ევროპაში ბამბის საგრძნობი ნაკლებობა. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ საქსოვ ფაბრიკების დახურვით ევროპის ათასეულ მუშას ელოდა შიმშილი და უმუშევრობა.

უფრო მეტი. ამერიკის ამბებმა ხელი შეუწყო ევროპის პროლეტართა შორის საერთაშორისო კავშირის განმტკიცებას და მათი პოლიტიკური აქტივობის გაძლიერებას. ჩრ. ამ. შეერთ. შტატებში

სამოქალაქო ომის დასაწყისშივე, საფრანგეთში და ინგლისში არსდენ სპეციალური კომიტეტები ადგილდბრივ საქსოვ ფაბრიკების უმუშევართა და დაშეოლთა დასახზარებლად, რომელთა შორისაც მყარდება გაცხოველებული ურთიერთობა.

მეორე მხრით, საერთაშორისო სოლიდარობისაკენ იწვევდენ ინგლისის ცალკე ფაბრიკანტები და უნდოდათ, ხელფასის შმკცირებრსა და ვაფიცვების წინააღმდეგობის მიზნით, შემოკყვანათ ინგლისში მუშები გერმანეთიდან და ბელგიიდან.

I ინტერნაციონალის დაარსება

1863 წ. პოლონელთა აჯანყებამ, რომელიც დაუნდობლად იქნა ჩაქრობილი ცარიზმის მიერ, შეარზხია მუშათა ფართო მასები. საფრანგეთში და ინგლისში იწყება მოძრაობა პოლონელ რევოლუციონერების სასარგებლოდ. ლონდონელების ინიციატივით 1863 წ. ივლისში მოხდა საერთაშორისო პროტესტის მიტინგი, რომელზედაც ინგლისელებიდან გამოვიდენ ტრედ-უნიონების ბელადები ოჯარი და კრემერი, საფრანგეთის მუშებიდინ - ტეოლენი. მეორე დღეს ლონდონის პროფკავშირთა საბჭო იწვევს სხვა და სხვა ქვეყნების მუშათა თათბირს, სადაც ოჯარი ამტკიცებს, რომ აუცილებელია უფრო მჭიდრო კავშირი ინგლისის და კონტინენტალურ მუშათა შორის. ამ თათბირზე გადაწყდა: მიფმართათ ინგლისის პროლეტარების სახელით საფრანგეთის მუშებისათვის სპეციალური ადრესით.

საფრანგეთის მუშებმა ერთი წლის შემდეგ გაუგზავნეს ინგლისელებს თავისი საპასუხო ადრესი, რომელშიდაც ისინი მთლიანად იწონებდენ საკითხს საერთაშორისო გაერთიანების შექმნას აუცილებლობის შესახებ. ამ ადრესების გაცვლა და ხაზგასმით აღნიშვნა საერთაშორისო გაერთიანების აუცილებლობის შესახებ მუშათა შეერთებული მოქმედებისათვის, უსათუოდ ნიშნავდა კლასობრივ შეგნების ზრდას, პრიადეტარიატის საერთაშორისო სოლიდარობის შეგნების ზრდას. ამ განწყობილებებმა სრული გამოხატულება ჰპოვეს 1864 წ. 28 სექტემბერში მოწვეულ მიტინგზე, რომელზედაც უნდა წაკითხულიყო საფრანგეთის მუშების პასუხი ინგლისელების ადრესზე. ამ მიტინგზე წარმოთქმულ ყველა სიტყვიებში ერთი აზრი გამოსჰვივოდა: აუცილებელია ჩაეყაროს საფუძველი ინგლისის და ყველა ქვეყნების მუშათა თანამშრომლობას და განმტკიცდეს ძმური გრძნობების ურთიერთობა მათ შორის“.

ამ იდეის დაუყოვნებლივი განხორციელებისათვის არჩეული აქნა მთელ რივ ქვეყნების წარმომადგენელთაგან კომიტეტი. ამ კომიტეტის არჩევით, თავის ამოცანად რომ ისახავდა საერთაშორისო გაერთიანების წესდებისა და პროგრამის შემუშავებას, მიეცა სათავე ფაქტიურად I ინტერნაციონალს. გერმანეთიდან წარმომადგენელად კომიტეტში შედიოდა კარლ მარქსი, რომელიც პირველ დღეებიდანვე გახდა ფაქტიურ ხელმძღვანელად და ბელადად ახლადდაარსებულ საერთაშორისო მუშათა ამხანაგობისა.

ამ კომიტეტის უკვე მეოთხე სხდომაზე მიღებულ იქნა მანისტის პროექტი. ცნობილი დამფუძნებელი ადრესის სახელწოდებით, რომელიც დასწერა და წარადგინა მარქსმა. მარქსის ეს წარმატება აიხსნება იმით, რომ მან შესძლო, არაფერში არ დაეხია თავის რევოლუციონურ შეხედულებებიდან და ისე ჩამოეყალიბებია მანიფესტში პროლეტარიატის ძირითადი მოთხოვნები, რომ მის ირგვლივ შესძლებოდათ გაერთიანება სხვადასხვა ქვეყნების მუშებს, პოლიტიკური განვითარების სხვადასხვანაირ საფეხურებზე რომ იდგნენ და სხვადასხვაგვარად რომ ესმოდათ მუშათა მოძრაობის მორიგი ამოცანები.

რას წარმოადგენს ეს დამფუძნებელი ადრესი ინტერნაციონალისა და როგორია მისი შინაარსი? ძირითადად ის იმეორებს მარქსისა და ენგელსის „კომუნისტურ მანიფესტში“ გამოთქმულ იდეებს. ადრესის პირველ ნაწილში მარქსი ამტკიცებს, რომ უკანასკნელ ათეულ წლებში კაპიტალიზმის განვითარებას თან სდევდა არა მარტო კლასობრივ უთანამოებელთა გამწვავება, არამედ მუშათა კლასის მატერიალური მდგომარეობის გაუარესებაც:

„ყველგან, მუშათა კლასის მასები, — ნათქვამია ადრესში, — ვარდებიან დიდ გაჭირვებაში იმდენად, რამდენად ძალიან კლასების კეთილმდგომარეობა უმჯობესდება... ევროპის ყველა ქვეყნებში არც მანქანების გაუმჯობესებას, არც მეცნიერების გამოყენებას წარმოებაში, არც ახალი საგზაო მიმოსვლის და ახალი კოლონიების აღმოჩენას, არც ვადასახლებას, არც ახალი ბაზრების შექმნას, არც ვაჭრობის თავისუფლებას, არც ერთ ყველა ამ პირობებს შეერთებულად, არ შეუძლიათ მოსპონ მუშათა კლასის გაჭირვება“.

არსებობს თუ არა გამოსავალი შექმნილ მდგომარეობიდან? არსებობს — თუ წარმოების ყველა საშუალებები იქნება მიქცეული მუშათა კლასის ხელში. ცხადია, რომ ეს არ შეიძლება ბურჟუაზიის პოლიტიკური ბატონობის დროს. შრომის სრული განთავისუფლების უზრუნველსაყოფად საჭიროა მუშათა კლასის მიერ პოლიტიკური ძალაუფლების ხელში ჩაგდება.

ეს ამოცანა, მარქსის აზრით, წარმოადგენს ახლა პროლეტარიატისათვის უმწაშენლოვანეს საკითხს, რომელიც დგას საერთაშორისო ორგანიზაციის წინაშე. ეს ორგანიზაცია უნდა იქნეს მტკიცე, შემჭიდროვებული პოლიტიკური პარტია მუშათა კლასისა, რომელსაც შეეძლება გააერთიანოს ყველა თავისი ძალები ძალაუფლებისა და ბატონობისათვის ბურჟუაზიის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

1 ინტერნაციონალის ორგანიზაციული პრინციპები

(I ინტერნაციონალის წესდება)

დამფუძნებელ მიმართვასთან ერთდროულად, მარქსის მიერ გამოქვეყნებული იქნა ინტერნაციონალის წესდებაც, რომელიც ბოლოს დამტკიცებული იქნა მის პირველ კონგრესზე ენევეაში 1866 წ. ეს

წესდება შესდგებოდა ორი ნაწილისაგან: პირველში იყო მოკლედ/ გარკვეული ინტერნაციონალის პრინციპები და ხაზგასმულია იმით რომ „მუშათა კლასის განთავისუფლების საქმე თვით მუშა კლასის საქმე უნდა იქნეს“, მეორე ნაწილში კი — ინტერნაციონალის ორგანიზაციული სტრუქტურა, სადაც აღნიშნული იყო, რომ ამხანაგობა დაარსებულია ცენტრალური პუნქტის შექანის მიზნით სხვადასხვა ქვეყნების ძუშების შეერთებული მოქმედებისა და ურთიერთობისათვის.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ ამ შეერთებული მოქმედების ხაზგასმით, ინტერნაციონალი გადაიქცა საომარ შტაბად, რომელმაც დაისახა მუშათა კლასის მთელი რევოლუციონური ბრძოლის ხელმძღვანელობა. I ინტერნაციონალი, ამ ხელმძღვანელი როლით მეტად განსხვავდებოდა მომავალ, შემთავსებელ მე II ინტერნაციონალისაგან. ეს უკანასკნელი არ ისახავს არაფითარ ამოცანებს პროლეტარიატის რევოლუციონური ბრძოლის უშუალო ხელმძღვანელობისათვის. სრულებით სხვანაირად უმხერდა I ინტერნაციონალი თავის ამოცანება, ამ შემთხვევაში ახლო თუ შივალთ მე-III ინტერნაციონალთან, რომელიც თავის წესდებაში ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ის არის „ბელადი და ორგანიზატორი ყველა ქვეყნების პროლეტარიატის რევოლუციონური მოძრაობისა“.

თავისი ძირითადი ფუნქციების გამომუშავებით და ორგანიზაციული აგებულობით I ინტერნაციონალი, განსხვავდება რა მე-II ინტერნაციონალისაგან, გახდა მაგალითი კომინტერნსათვის. მე-II ინტერნაციონალის ძირითად ორგანიზაციულ პრინციპს წარმოაღვანს ავტონომიზმი, ე. ი. სრული დამოუკიდებლობა თითოეული ორგანიზაციისა ცენტრისაგან: I ინტერნაციონალი კი გამოდიოდა დემოკრატიული ცენტრალიზმიდან, ე. ი. ის ამბობდა, რომ თავის მაღალ და დაბალ ორგანიზაციებს შორის უნდა არსებობდეს განსაზღვრული დისციპლინა და დქვემდებარება. წესდების თანახმად, ინტერნაციონალის უმდაბლესა უჯრედი არის სექცია. თითოეული ქვეყნის სექციები ირჩევენ ფედერალურ საბჭოს. თითოეული სექციისათვის სავალდებულოა ინტერნაციონალის საერთო პრინციპები, მის კონგრესთა დადგენილებები და წესდების დებულებები. ყველა ორგანიზაციების სათავეში დგას გენერალური საბჭო, რომელსაც ირჩევს კონგრესი და მისი ანგარიშქვეშ მდგომი. კონგრესი არის ინტერნაციონალის უზენაესი ორგანო.

ასეთი ორგანიზაციული აგებულობა რამოდენიმედ გვაგონებს ს. კ. პ. (ბ) და კომინტერნის სტრუქტურას და ორგანიზაციულობის მხრივ. I ინტერნაციონალს აახლოვებს საერთაშორისო პროლეტარიატის თან მედროვე მებრძოლ ორგანიზაციებთან.

1864-1866 წ.წ. პერიოდი იყო I ინტერნაციონალის ორგანიზაციული გაფართოების პერიოდი. ამ ხანებში ინტერნაციონალი მნიშვნელოვანად განმტკიცდა, მის წევრთა რიცხვი გაიზარდა, რითაც მოიპოვა მტკიცე ნიადაგი თითქმის მთელ ევროპულ ქვეყნებში თავისი გავლენის გასავრცელებლად. ინტერნაციონალის მუშაობა

თავისი რიგების გასამაგრებლად და წარმოშობის მასიურ მუშათა მოძრაობის გასაერთიანებლად ერთ მთლიან პარტიაში, მნიშვნელოვანად გართულდა მით, რომ მას უხდებოდა უდრედს ძალაში ხარჯვა მუშათა კლასისათვის უცხო, წვრილბურჟუაზიულ შეხედულებებთან ბოძალში. ამასვე უერთდებოდა ცალკე ძველების სხვადასხვა სოციალისტურ და ნახევრადსოციალისტურ ჯგუფებას გავლენა მუშათა კლასზე, რომლებიც აფერხებდნენ მასიურ მუშათა მოძრაობის განვითარებას, მიისწრაფოდნენ რა, მარქსის სიტყვებით დაეკავებიათ თვით ინტერნაციონალის რიგებში პოზიცია კეჰმარიტ მუშათა მოძრაობის წინააღმდეგ. უნდა ითქვას, რომ მაშინ თითქმის ყველა ქვეყნებში მოიკოჭლებდა მუშათა მოძრაობა არა მარტო ორიანიზაციული ჩამორჩენილებით, არამედ პოლიტიკური მოუმწიფებლობითაც; არც ერთ ქვეყანაში არ იყო კიდევ მასიური პოლიტიკური ორგანიზაციები. ცალკე ქვეყნების არსებულ მუშათა გაერთიანებებს კი ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ შეგნებულ ი ინტერნაციონალის პოლიტიკური და სოციალისტური ამოცანები, პროლეტარიატის მიერ პოლიტიკური ძალაუწლების დაპყრობის ამოცანები.

3. მარქსიზმის ბრძოლა პრუდონიზმის წინააღმდეგ.

ორი პერიოდი I ინტერნაციონალის ისტორიაში

სწორედ ამის გამო, ინტერნაციონალს მოუხდა თავის არსებობის პირველ დღეებიდან, ეწარმოებია გადამწყვეტი ბრძოლა მუშათა კლასის ზოგიერთ ჯგუფების ჩამორჩენილ შეხედულებებთან, რომელიც ცდილობდა მუშათა მოძრაობა წაეყვანა უკან, მის მიერ უკვე განვლილ ეტაპებზე. მართლაც, ინტერნაციონალის გზა ხასიათდება სხვადასხვა მიმდინარეობათა უმწვავესი ბრძოლებით თავისივე საკუთარ რიგებში. მისი განვითარების პირველ ეტაპზე, 1869 წლამდე, ეს ბრძოლა სწარმოებდა უშთავრესად, რევოლიუციონურ მარქსიზმსა და წვრილ ბურჟუაზიულ პრუდონიზმს შორის, რომლის მიმდევრებიც განსაკუთრებით იყვნენ ფრანგები. ამ პერიოდში ბრძოლა, ძირითადად, დასრულდა მარქსიზმის გამარჯვებით, თუმცა ინტერნაციონალის რეზოლუციებში, მთელ რიგ საკითხებში მოსჩანს კიდევ პრუდონიზმის გავლენა. მეორე ეტაპი კი — 1869-1872 წლამდე იყო ბრძოლა მარქსისტებსა და ბაკუნისტებს შორის, რომელმაც I ინტერნაციონალი საბოლოო ანგარიშში მიიყვანა განხეთქილებამდე.

I ინტერნაციონალის პირველ პერიოდსა და წვრილ-ბურჟუაზიულ პრუდონისტებთან მარქსისტების ბრძოლაზე საჭიროა შევჩერდეთ უფრო დაწვრილებით.

ჟენევის კონგრესი 1866 წ.

1866 წ. ჟენევის კონგრესიდან დაწყებული ბრძოლა გაიშალა საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის პოლიტიკისა და ტაქტიკის თითქმის ყველა საკითხების ირგვლივ. განხილული იქნა ყველა ძირითადი პრინციპალური საკითხები და უწინარეს ყოვლისა, პოლიტი-

კური ბრძოლის საკითხი პროლეტარიატის მასიურ ორგანიზაციების მნიშვნელობისა და როლის შესახებ, კოლექტიურ საკუთრებების შესახებ და სხვ. პრუდონელები ყოველმხრივ ცდილობდნენ მოეხვიათ მუშათა კლასისთვის თავისი რეაქციონურა შეხედულებები საერთაშორისო პროლეტარულ მოძრაობის ყველა ძირითად საკითხებზე, მაგრამ სასტიკ წინააღმდეგობას ხედაობდნენ მარქსისტების მხრიდან. უკანასკნელებს მაინც ხვდა წილად გამარჯვება პრუდონიზმზე.

ყენ ვის კონგრესზე, მთელი რიგი საკითხების გამოჩვევის დროს, როგორც იყო საერთაშორისო ურთიერთდახმარება შრომის კაპიტალთან ბრძოლაში, სამუშაო დღის შემცირება, ქალთა და ბავშვთა შრომა—პრუდონელები ანვიტარებდნენ რეაქციონური შეხედულებების მთელ სისტემას. ისინი გამოვადნენ გაფიცვების, საფაბრიკო შრომაში ქალების დაშვების წინააღმდეგ; სთვლიდნენ რომ ქალისათვის არის ოჯახი და არა წარმოება. ისინი გამოვიდნენ მსათვის სამუშაო დღის წინააღმდეგ. კონგრესმა უარყო პრუდონელების თითქმის ყველა წინადადებები და გამოიტანა მარქსისტულ მოძღვრებისათვის მისაღები გადაწყვეტილებები.

მეტად დიდი ისტორიული მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე კონგრესის მიერ მიღებულ რეზოლიუციას პროფკავშირების შესახებ, რომელმაც მთელი ათეული წლების წინ აღიარა მუშათა კლასის ორგანიზაციების როლი და ამოცანები. ნაწილობრივად ამ რეზოლიუციამ შეინარჩუნა თავისი მნიშვნელობა დღევანდლამდე. ამ რეზოლიუციაში განსაკუთრებით ხაზგასმულია ის, რომ პროფკავშირები ეკონომიურ ბრძოლასთან ერთად, უნდა გახდნენ მუშათა კლასის ცენტრად და აწარმოონ ბრძოლა მისა სრული განთავისუფლების ინტერესებით.

ლოზანის კონგრესი 1867 წ.

მარქსის შეხედულებების მომხრეებსა და პრუდონელების შორის ბრძოლა ყენევის კონგრესზე მაინც არ გათავებულა. ახალი ძლიერებით იგი განხლდა შემდეგ კონგრესზე, სადაც ზოგიერთ საკითხებში პრუდონელებმა შესძლეს თავის რეზოლიუციების გაყვანა. ასე, მაგალითად, ლოზანის მეორე კონგრესზე, 1867 წ. მათ მოახერხეს რეზოლიუციაში შეტანა ერთგვარი მუხლისა, რომლითაც ურჩევდნენ მუშათა კლასს გოველგვარი ძალთა დაკომით დაეარსებიათ ნაციონალური სისტემის რედიტი და სახალხო ბანკები. მაინც სხვა პრინციპიალურ საკითხებში ამ კონგრესზე მიღებული იყო რეზოლიუციები, მარქსის თვალსაზრისის გამოხატველი. ასე, მაგალითად, სახელმწიფოს როლის, საზოგადოებრივ სამსახურის, ტრანსპორტის და სხვ. შესახებ კონგრესმა მიიღო რეზოლიუცია, რომელიც ამბობდა, რომ „ხალხებს მისწრადება უნდა იყოს მიმართული იქითკენ, რათა სახელმწიფო შეიქმნას მიმოსვლისა და ტრანსპორტის მსაკუთრეთ იმ მიზნით, რომ განდევნილ იქნას მსხვილ წარმოებათა აქამდე უძლიერესი მონოპოლია“. ამგვარად, კონგრესმა ფაქტიურად სცნო კოლექტიური საკუთრების პრინციპი წარმოების იარაღებზე და საშუალებებზე; ეს იყო პრუდონელების დიდი დამარცხება. მეორე სა-

კითხვის შესახებ, მუშათა კლასის პოლიტიკური ბრძოლის შესახებ კონგრესმა განაცხადა, რომ მუშების სოციალური განთავისუფლება განუყოფელია მათი პოლიტიკური განთავისუფლებისაგან, პროლეტარიატმა აუცილებლად უნდა მიიღოს მონაწილეობა პოლიტიკურ ბრძოლაში. ასეთ გადაწყვეტილებას ჰქონდა დიდი პრინციპიალური მნიშვნელობა, რომელიც საზღვრავდა მუშათა კლასის დამოკიდებულებას პოლიტიკურ ბრძოლასთან.

ბრიუსელის კონგრესი 1868 წ.

საერთაშორისო ამხანაგობის შემდეგი გავლენის ზრდა მუშათა კლასზე ნათლად გამომჟღავნდა ინტერნაციონალის მესამე კონგრესზე, რომელიც შეიკრიბა ბრიუსელში 1868 წ. დღის წესრიგის გადამწყვეტ საკითხებში, განსაკუთრებით საკითხი საკუთრების, ომის და გაფიცვების შესახებ, ამ კონგრესმა გამოიტანა გადაწყვეტილება, რომელიც მოწმობდა მარქსის მომხრეების პოზიციის გამაგრებას.

მიუხედავად პრუდონელების წინააღმდეგობებისა, რომლებიც იცავდნენ წვრილი საკუთრების ხელშეუხებლობას, კონგრესმა შეაზუსტა და გააფართოვა ლოზანის კონგრესის რეზოლუცია. ბრუსელის კონგრესმა სწორად აღნიშნა, რომ „მათროები, სამადნიები და რკინის გზები ნორმალურ საზოგადოებაში უნდა ეკუთვნოდნენ მთელ საზოგადოებას, რომ მიწა უნდა გადაიქცეს საზოგადოებრივ საკუთრებათ“

ომის საკითხზე ბრუსელის კონგრესმა მიიღო რეზოლიუცია, რომლითაც საბოლოოდ გასწყვიტა ბურჟუაზიის ვითომცდა მშვიდობის მოყვარეობასთან (პაციფიზმთან) ყოველგვარი კავშირი. რეზოლიუციაში წინადადება ეძლეოდა ყველა მუშათა საზოგადოებებს და ჯგუფებს გამოეჩინათ უძლიერესი ენერჯია არ დაეშვათ ომები ხალხებს შორის და მიეღოთ ყველა მათზე დამოკიდებული ზომები, რათა ომის გამოცხადების შემთხვევაში, მშრომელებს შეეწყვიტათ ყოველგვარი მუშაობა, ე. ი. გამოეცხადებიათ საერთო გაფიცვა.

რაც შეეხება გაფიცვას, კონგრესმა იცნო რა ის, როგორც შრომისა და კაპიტალის შორის ბრძოლის აუცილებელ საშუალებად, ამასთანავე სწორად აღნიშნა, რომ გაფიცვა არ წარმოადგენს მუშათა კლასის მთლიანად განთავისუფლებისათვის საშუალებას.

ასეთია მთავარი შედეგები ინტერნაციონალის მესამე კონგრესისა; ისინი მოწმობენ, რომ პრუდონელების გავლენა მნიშვნელოვნად შესუსტდა. შემდეგ კონგრესზე, ბაზელში, 1869 წ. პრუდონელებმა განიცადეს საბოლოო დამარცხება და როგორც განსაკუთრებული შიმდინარეობა გავიდა საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის სცენიდან.

4. ინტერნაციონალი და მასიურ მუშათა მოძრაობის ხელშეწყობა

ინტერნაციონალი და გაფიცვულ მუშაებისადმი დახმარება

ამგვარად, 1866-1868 წ. წ. პერიოდი, ინტერნაციონალის პირველი სამი კონგრესის პერიოდი, იყო აღორძინების პერიოდი ინტერ-

ნაციონალის დიურ გავლენათა ჩქარი გავრცელებას პერიოდულად
 თე მუშათა მასებზე. ამ წლებში მთელ რიგ ქვ ყნებში დაარსებული
 იქნა ახალი სექციები. ზოგიერთმა მუშათა ორგანიზაციებმა გამოაცხადეს
 სოლიდარობა ინტერნაციონალისადმი და შეუერთდნენ მას.
 ინტერნაციონალი ამ ხანებში ნამდვილად ხდება ძლიერ საერთაშორისო
 ორგანიზაციად, რომელიც სარგებლობს დიდი ავტორიტეტით
 მუშათა კლასის ფართო მასებში.

ინტერნაციონალის წამატებები და მისი გავლენის ზრდა აიხსნება,
 უპირველეს ყოვლისა, მისი აქტიური მონაწილეობით მუშათა მოძრაობის
 ყველა გამოვლინებაში, უმათავრესად მისი მონაწილეობით
 საგაფიცო ბრძოლაში, რომელიც მოხდა მაშინდელ კრიზისთან დაკავშირებით
 1866 წ. და რომელმაც ამოძრავა მუშათა ფართო მასები

ერევოდა რა თითქმის ყველა შეჯახებებში შრომასა და კაპიტალს შორის,
 ეხმარებოდა გაფიცულებს ყოველნაირ მორალურ და მატერიალურ დახმარებით,
 ინტერნაციონალი ამდღებდა ამით თავის ავტორიტეტს და იპყრობდა მუშების სიმპატიებს. ამ მხრით დიდი
 როლი ითამაშა ნავთსადგურის მუშების გაფიცვამ ლონდონში,
 მშენებელთა მუშების, ქენევაში და ბერნში, ბრინჯაოს-პარიზში
 და სისხლიანმა შეჯახებებმა ბელგიაში.

ლონდონში, ქენევაში და ბერნში — ინტერნაციონალმა შესძლო გაეწეა
 ფართო მატერიალური დახმარება გაფიცულ მუშებისათვის. ამან გამოწვია
 მუშათა იოზღავება საერთაშორისო ამხანაგობის ადგილობრივ სექციებში.
 როცა პარიზში, 1867 წ. მოხდა მუშა მებრინჯაოეთა გაფიცვა რომელმაც ითხოვა დამკირავებლების საპასუხოდ
 მათს მოთხოვნილებებზე ახლადდაარსებულ ურთიერთდახმარების
 საზოგადოებაში მონაწილეობას უარსთქმის შესახებ, ამ გაფიცვაში
 სასწრაფოდ ჩაერივნ ინტერნაციონალის პარიზის სექციები. მათის მეოხებით
 გაფიცულებმა მიიღეს დახმარება სხვა პროფსიის პარიზის მუშებისაგან,
 როგორც იყვნენ მაგალითად მბეჭდავები, მხერხავეები, მეთუნეუქები
 და სხვ. უფრო მეტი: ლონდონში სპეციალურად გაგზავნილ დელეგაციის
 საშუალებით სექციებმა მიიღეს მატერიალური დახმარება ინგლისის
 მუშების მხრივ.

ინტერნაციონალის ამ მოულოდნელმა დახმარებამ აიძულა დამკირავებლები
 წასულიყვნენ დაემობზე. ამგვარად გაფიცვამ გაიმარჯვა. მუშები
 დარწმუნდნენ, რომ ინტერნაციონალი იყო მათი ინტერესების ერთგული
 დამცველი, ამიტომაც მათი ნდობა მისადმი მეტად გაიზარდა.

ინტერნაციონალი და ამგები ბელგიაში

სისხლიანი ბრძოლები, რომელთაც ჰქონდა ადგილი ბელგიაში, ინტერნაციონალის
 ჩარევა ამ საკითხში დახმარების მიზნით გაკირვებულ მუშათათვის,
 ყველა ესენი გახდა მიზეზი ინტერნაციონალის გავლენის ზრდისა
 ბელგიის პროლეტარათა შორის. აქ, 60-იანი წლების დასაწყისიდან არ
 შეწყვეტილა გაფიცვები და მღელვარებანი

ბურჟუაზიული მთავრობა ხიშტებით და ტყვეებით აქრობდა ყოველ-
 ვკარ მუშათა მოძრაობას.

მარშანში მშვიერ ბრბოს დახვრეტის შემდეგ გენერალურმა
 საბჭომ მოწოდებით მიმართა ბელგაის და სხვ. ქვეყნების მუშებს.
 ინგლისის მუშები ფართოდ გამოეხმაურნენ გენეოალურ საბჭოს ამ
 მოწოდებას. ამგვარივე ფართო თანაგრძობა მიიღეს ბელგიელმა
 მუშებმა აგრეთვე საერთაშორისო პროლეტარიატის და ინტერნა-
 ციონალისაგან 1868 წ. შარლერუაში, სამთოსამრეწველო ცენტრში
 მომხდარ ბრძოლის შემდეგ. ამის შედეგად ბელგიელმა მუშებმა შეი-
 გნეს, რომ თავის ბრძოლებში ისინი მარტონი არ არიან, რომ ინ-
 ტერნაციონალის სახით მათ ჰყავთ ერთგული დაძველი თავისი
 კლასობრივი ინტერესებისა. ამან აიძულა ისინი მასაურად შეერთე-
 ბოდნენ ინტერნაციონალს.

ამგვარად, 1869 წ. ბაზელში შეკრებილმა ინტერნაციონალის მეო-
 თხე კონკრესმა მიიღწია თავისი განვითარების უმაღლესი ნწვერვა-
 ლებს. მის მომხრეთა რიცხვი მეტად გაიზარდა. დასავლეთ ევრო-
 პის ყველა ქვეყნებში და აგრეთვე რუსეთშიაც შეიქმნენ მრსი მრავალრიცხოვანი სექციები და ჯგუფები. პროლეტარიატმა გამოიჩინა
 დიდი ლტოლვა გაერთიანებისაკენ, აქტიურ მოქმედებისაკენ, დარ-
 წმუნდნენ რა სინამდვილეში ინტერნაციონალის მიერ შემუშავებულ
 ძირითად დებულებებს სისწორეში, რომ „ეკონომიური განთავისუ-
 ფლება პროლეტარიატისა არის მუშათა მოძრაობის დიადი მიზანი“
 და რომ „ეს განთავისუფლება უხდა იქნეს თვით მუშების საქმე“.

5. მარქსიზმის ბრძოლა ბაკუნისმთაან

მიხეილ ბაკუნინის ცხოვრება და მოძღვრება

თავის უდიდეს აღორძინების და სრულ იდეურ ზემისა და
 წარმატებების მომენტში, ინტერნაციონალი თავის რიგებში შეეჯახა
 ახალ მემარცხენე ოპოზიციას, ანარქიზმის ახალ ნაირსახეობას:
 მუშათა მოძრაობის არენაზე გამოჩნდა მიხეილ ბაკუნინის ფიგურა.
 ის იყო საფუძვლის ჩაყრელი რევოლუციონური ანარქიზმის—ბა-
 კუნისმის თეორიისა, უფრო მოქმედი მოძღვრებისა, ვიდრე პრუდონ-
 ნიზმი, ამიტომ უფრო საშიში მასიურ ორგანიზებულ მუშათა მოძრა-
 ობსათვის.

ბაკუნინი არ ყოფილა პირველად ევროპის რევოლუციონურ მოძ-
 რაობაში. მან ჯერ კიდევ 1848 წ. აქტიური მონაწილეობა მიიღო
 რევოლუციაში, ერთის მხრივ, როგორც სლავიანური ხალხების დე-
 მოკრატიული მოძრაობის ორგანიზატორა, და მეორეს მხრივ, რო-
 გორც დრეზდენის შეიარაღებული აჯანყების ბელადთაგანმა.

1851 წ.ის დატუსაღებული იქნა ამ აჯანყების გამო, ჩასმული ავსტრი-
 ის ციხეში, კედელზე მიჯაჭვული, შედგე კი გადაცემული რუსეთის
 მთავრობისათვის. ამ უკანასკნელმა და ტყვევა ჯერ პეტრე-პავლეს,
 შემდეგ შლისელბურგის ციხეში. 1857 წელში დაპატიმრება შეეცა-

ლა ციმბირში გადასახლებით, საიდანაც ბაკუნინმა მოახერხა კაში გაქცევა.

ევროპაში დაბრუნებისას, ბაკუნინმა ისევ მიიღო აქტიური მონაწილეობა რევოლუციონურ მოძრაობაში, უახლოვდება სხვადასხვა ბურჟუაზიულ დემოკრატიულ ორგანიზაციებს. 1863 წ. ის აარსებს თავის რევოლუციონურ ორგანიზაციას „სოციალური დემოკრატიის კავშირს“ ანუ „ალიანსს“ და მიმართავს ინტერნაციონალს თხოვნით ახლადდაარსებულ კავშირის ხელახლად მიღების შესახებ.

თავის მოძღვრებაში, ბაკუნინი უპირველეს ყოვლისა, ქადაგებს როგორც კოლექტივისტი—სახელმწიფოს მოწინააღმდეგე და კომუნისმის მტერი.

„მე ვარ კოლექტივისტი, — აცხადებს ის— იმიტომ, რომ მოვი-თხოვ ეკონომიურ და სოციალურ თანასწორობას და ვცნობ კოლექტიურ საკუთრებას“. მე შეჯავრება კომუნისში, — უმატებს ის, — რადგან კომუნისში წარმოადგენს თავისუფლების უარყოფას, თავისუფლების გარეშე კი შეუძლებელია ადამიანის პიროვნების განვითარება. მე მინდა სახელმწიფოს სრული მოსპობა. მე მივისწრაფი სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ ხელისუფლების სრულ აღმოფხვრისაკენ. მე მინდა კოლექტიურ და სოციალურ საზოგადოების დაარსება არა ზვეიდან დაბლა, როგორც არ უნდა იყოს ძალაუფლების დახმარებით, არამედ დაბლიდან მაღლა— თავისუფალი ასოციაციების საშვალებით“.

ამგვარად, ბაკუნინი გამოვიდა მეტად რევოლუციონურად. მისი „ალიანსი“ თავის პროგრამაში აცხადებს თავის თავს ყოველგვარ სარწმუნოების კულტების მტრად; კლასების და სქესთა პოლიტიკურ, ეკონომიურ და სოციალურ გათანასწოების მომხრეთ. მასთანვე, ბაკუნისტების პროგრამა უარმყოფელია მუშათა კლასის ყოველგვარ პოლიტიკურ მოღვაწეობისა, რომელიც არ არის მიმართული თანამედროვე ბურჟუაზიულ საზოგადოებრივ წყობილების დანგრევისაკენ. როგორც ცნობილია, მუშათა კლასის პოლიტიკური ბრძოლის, მაშასადამე, მისი პოლიტიკური პარტიების შექმნის წინააღმდეგაც, პრდონის მოძღვრების მომხრენი გამოდიოდნენ უფრო ადრე. პროდონელებისაგან ბაკუნელები განსხვავდებოდნენ მხოლოდ თავისი გარეგანი რევოლუციონურობით და გადაწყვეტ რევოლუციონურ მოქმედების აუცილებლობის აღიარებით. მაგრამ, არსებითად, მაინც შეჰქონდათ მუშათა მოძრაობაში პროლეტარიატისათვის უცხო წვრილბურჟუაზიული იდეები.

სოციალური რევოლუციის გამარჯვებისათვის ერთადერთ გზას ბაკუნინი ხედავდა მასების რევოლუციონურ ბრძოლაში, მაგრამ ეს ბრძოლა მას წარმოადგენდალი ჰქონდა მეტად თავისებურად: ის უნდა გამოიხატოს „შავმუშურ ბრძოების“ სტაქტიურ-ბუნტარულ მოძრაობაში; ბუნტმა უნდა მიიყვანოს ის უშუალოდ სოციალურ რევოლუციამდე, სახელმწიფოს მოსპობამდე. ბაკუნინის აზრით, სახელმწიფო— ეს არის თანამედროვე საზოგადოების ძირითადი ბოროტება. სოციალური რევოლუცია, სახელმწიფოს მოსპობა, უნდა მოახდინ-

ნოს არა პროლეტარიატმა; ბაკუნინის აზრით: მრეწველობის მუშებს არა აქვთ ეს ხელმძღვანელი როლი სოციალური რევოლუციისათვის ბრძოლაში; ის ამბობდა, რომ თავისი უდიდესი რაოდენობით მრეწველობის მუშებს არ შეუძლიათ გადამწყვეტი რევოლუციონური მოძრაობა, რადგან თავის მუდმივ და მალალ ხელფასის მიხედვით, მათ თვითონ უკავიათ პრივილეგიური მდგომარეობა კაპიტალისტურ საზოგადოებაში. სოციალისტურ ძლი რებას, რომელსაც შეუძლია აქტიური ბრძოლა სოციალური რევოლუციისათვის, წარმოადგენს, ბაკუნინის მიხედვით, უწინარეს ყოვლისა, გლეხობა, სახელმწიფოსა და კაპიტალის მიერ რომანდგურდება, — შემდეგ „შავმუშური ბრძოლ“ დეკლასიური ფლეგენტი, პროლეტარიატის დაბალი ფენები — „შავმუშური ხალხი“ და მშრომელი ინტელიგენცია. ისინი ყველაფერი და წარმოადგენენ სოციალური რევოლუციის მამოძრავებელ ძალებს.

ეყრდნობა რა ამ სტიქიურ ბუნტარულ მასების განწყობილებებს, ბაკუნინს უნდოდა მოეხდინა. როგორც ის იტყოდა, „სოციალური ლიკვიდაცია“. ამ ძალებს უნდა მიეყვანათ მრისპობისაკენ ყოველგვარი ძალაუფლება, გაენადგურებია არსებული დაწესებულებები — ეკლესია და სასამართლო, პოლიცია და ჯარი — და შეექმნა „ახალი თავისუფალი ორგანიზაცია... სახალხო ცხოვრების თავისუფალი თვითნებური ორგანიზაცია“.

ბაკუნინს სჯ უღიად არ გაეგებოდა პროლეტარიატის დიქტატურის როლი და მნიშვნელობა კაპიტალიზმიდან ახალ საზოგადოებრივ წყობილებაში გადასვლის პერიოდში. ის ილაშქრებდა არა მარტო ბურჟუაზიულ სახელმწიფოს წინააღმდეგ, არამედ პროლეტარიატის სახელმწიფოს წინააღმდეგაც. „ნოთუ, — ამბობდა ის, — პროლეტარიატი იქნება სახელმწიფოს სთავგეში? თუ პროლეტარიატი იბატონებს, ვისზე უნდა იბატონოს? აღბად დარჩება კიდევ სხვა პროლეტარიატი, რომელიც უნდა ემორჩილებოდეს ამ ახალ ბატონობას“. სწორედ ამიტომ, ბაკუნინის აზრით, უარყოფილი უნდა იქნეს პროლეტარიატის დიქტატურის იდეა.

ბაკუნინს, ამჟღავნებდა რა სოციალური რევოლუციის კანონებისა და მამოძრავებელ ძალების სრულ უცოდხანრობას, ბუნებრივია, რომ არ შეეძლო გაეგო ცალკე პროლეტარულ პოლიტიკურ პარტიებისა და პროლეტარიატის პოლიტიკურ მოქმედების მნიშვნელობის როლი. მას არ შეეძლო აგრეთვე გაეგო ის ამოცანები, რომელსაც უყენებდა ისტორია I ინტერნაციონალს, მუშათა კლასის მსოფლიო პოლიტიკურ პარტიად გადაქცევისათვის რომ ისწრაფვოდა.

„ალიანსი“ და ინტერნაციონალის გენერალური საბჭო.

ბაკუნინის მიერ დაარსებულმა „ალიანსმა“ მიმართა გენერალურ საბჭოს თხოვნით, რომ მიეღო ის ინტერნაციონალის რიგებში, როგორც თავისებური ორგანიზაცია. რასაკვირველია, გენსაბჭომ გადაქრით იუარა თავის რიგებში განსაკუთრებულ დამოუკიდებელ ფრაქციის არსებობა და წინადადება მისცა „ალიანსს“ შესულიყო

ინტერნაციონალში საერთო საფუძველზე. ამის შემდეგ ბაკუნინმა ოფიციალურად დაშალა თავისი კავშირი და თავის მომხრეებთან ერთად შევიდა ინტერნაციონალში, იმ რედიტით, რომ გენსაბქოსაგან დაფარულად შეინარჩუნებდა თავის ორგანიზაციას. ის თავს ევლებოდა იმ აზრს, რომ ამ ორგანიზაციის დახმარებით შემდეგში ხელში ჩაიგდებდა ინტერნაციონალის ხელმძღვანელობას და გადააქცევდა მათ თავის ბუნტარულ და ანარქიულ გეგმების იარაღად. გენსაბქოს დიდი შრომა დასჭირდა ბაკუნინის ფრაქციული მოღვაწეობის გამოსამქლავებლად, რათა გაეწმინდა თავისი რიგები მისი მომხრეებისაგან.

ბაზელის კონგრესი 1869 წ.

ბაკუნინსა და მარქსის მომხრეთა შორის პირველი შეტაკება მოხდა 1869 წ. ინტერნაციონალის ბაზელის კონგრესზე. პრუდონელებმა განიცადეს საბოლოო დამარცხება, მაგრამ სამაგიეროდ ახალმა ოპოზციონერებმა — ბაკუნელებმა — მიიღწიეს რამოდენიმე წარმატებებს.

ბაკუნინმა, ბაზელის კონგრესზე მოითხოვა მემკვიდრობის უფლების გაუქმება, რომელიც, მისი აზრით, „წარმოადგენს კერძო საკუთრების ერთ-ერთ შემადგენელ ელემენტს... ის არის უმცირესობის პრივილეგია“. ბაკუნინის მოწინააღმდეგე გენსაბქოს წევრობი ამტკიცებდნენ, რომ მემკვიდრობის უფლება არის არა მიზეზი, არამედ შედეგი მოცემულ ეკონომიური წყობილებისა. ამიტომ მისი გაუქმების მოთხოვნა წარმოების საშუალებებზე კერძო საკუთრების უფლების მოსპობის გარეშე, ვერ შესცვლის რაიმეს მშობოველთა მდგომარეობაში.

მიუხედავად გენსაბქოს სარწმუნო მტკიცებებისა, უკანასკნელმა ვერ მიიღო ხმების უმრავლესობა და საკითხი დარჩა გადაუწყვეტილი.

მარქსისა და ბაკუნინის შორის ბრძოლა ბაზელის კონგრესზე დაიწყო მხოლოდ; შემდეგში ის გადატანილ იქნა ინტერნაციონალის სექციაში, რომელმაც შვეიცარიაში მიიღწია განსაკუთრებულ სიმწვავეს. 1870 წ. დასაწყისში საქმე მივიდა ღია განხეთქილებამდე და შეიქმნა ორი ცალკე ფედერაცია: ახალი — ბაკუნინისა, რომელმაც მალე ძიილო სახელწოდება „იუოსკოი“, და ძველი, რომელიც იდგა ლონდონის გენერალურ საბჭოს პოზიციებზე.

1870-1871 წ. წ. მომხდარმა ამბებმა — საფრანგეთ-პრუსიის ომმა და პარიზის კომუნის გამოცხადებამ — უფრო მეტად გააღრმავეს მარქსისტებისა და ბაკუნისტების უთანხმოებანი და მიიყვანეს ბოლოს I ინტერნაციონალი განხეთქილებამდე. მართალია, ერთ წელში, ბაზელის კონგრესიდან საფრანგეთ-პრუსიის ომამდე, ინტერნაციონალმა მიიღწია დიდ ორგანიზაციულ წარმატებებს; მთელ რიგ ქვეყნებში შეიქმნა ახალი სექციების დიდი რაოდენობა. მაგრამ რიცხვობრივმა ზრდამ არ უნდა დაფაროს მისი შინაგანი სისუსტე; საფრანგეთ-პრუსიის ომი და პარიზის კომუნა იყო პირველი გამოცდა, პირ-

ველი გასინჯვა ინტერნაციონალის და მისი სექციების ძაღებისა
როგორც უდიდესი თანამედროვე ბოროტების—ომის საწინააღმდეგო
საქმეში, ისე მომხადებასა და უნარი. ნოცაში მუშაოა კლასის ხელ-
მძღვეანელობისათვის პოლიტიკურ ძალაუფლების ხელში ჩასაგდ ბ-
ლად და პროლეტარიატის ბ ტონობის დასამყარებლად. 1870-1871
წ. წ. ამბებმა გვიჩვენეს პროლეტარიატის არასაკმაო მომხადება: ის
ჯერ კიდევ არ იყო მომხადებული იმ ძრითად საითხების გადასა-
წვეიტად, რომელიც იყო მის წინაშე წარმოდგენილი I ინტერნა-
ციონალის მიერ.

II. საზრანგეთ-პრუსიის ომი და პარიზის კონგრესი

1. ინტერნაციონალური და ომი საზრანგეთსა და პრუსიის შორის

ინტერნაციონალური და საზრანგეთ-პრუსიის ომი

ინტერნაციონალური შემდეგი მორიგი კონგრესი უნდა შემდგარიყო 1870 წ. ზაფხულზე. მაგრამ საფრანგეთსა და პრუსიას შორის, ივლისის დამლევს მოხდარმა ომმა შეუშალა ხელი. ცალკე ქვეყნების პროლეტარათა შორის ასეთი შრომით მოგვარებული ინტერნაციონალური ურთიერთობა, ამგვარად ძალაუვნებურად ჩაშლილი იქნა.

ჟივრე, 1870 წ. 12 ივლისს საფრანგეთსა და პრუსიას შორის ომის მუქარასთან დაკავშირებით, ინტერნაციონალური პარიზის სექციებმა პირველად აღმაღლეს თავისი საპროტესტო ხმა „ადამიანთა მასების სისტემატიური განადგურების“ წინააღმდეგ; მოუწოდეს გერმანიას პროლეტარიატს შეინარჩუნონ შეურყეველი გულადობა და კლასობრივი სოლიდარობა.

„გერმანელო ძმებო, სწერდენ ისინი, — მშვიდობიანობის სახელით, ნუ დაჯერებთ გამყიდველ და შავნელ ხმებს, რომლებიც ცდილობენ მოგატყუონ თქვენ საფრანგეთის ქეშმარიტ განწყობილებისათვის. ყურს ნუ ათხოვებთ პროფოკაციებს, რადგან ჩვენ შორის ომი იქნება ძმათა შორის სასიკვდილო ომი. ჩვენი ერთმანეთს შორის შეჯახება შექმნის მხოლოდ დესპოტიზმის გაძლიერებას რეინის ორივე ნაპირებზე“.

პარიზელების მოწოდებამ მხურვალე გამოძახილი ჰპოვა ბერლინელ ინტერნაციონალისტებში, რომლებიც თავის გამოცხადებაში ამოწმებენ, რომ მათს გულგებში არ არის არაერთარი ეროვნული შტრობა და არაფერს არ შეუძლია წაჰკიდოს ერთმანეთს საფრანგეთისა და გერმანიის მუშები.

თვითონ გენერალური საბჭო საფრანგეთ-პრუსიის ომს გამოეხმაურა ორი მანიფესტით. იქ ის განმარტავდა თავის დამოკიდებულებას მეომარ მხარეებისადმი, დემონსტრაციას ახდენდა პროლეტარიატის საერთაშორისო სოლიდარობისას, „იმ დროს, როდესაც ოფიციალური საფრანგეთი და ოფიციალური გერმანიის ჩაბმული არის ძმათაშორის სასიკვდილო ომში“. ის მოუწოდებდა მსოფლიოს მუშათა კლასს გადამწყვეტ პროტესტისათვის გერმანიის მიერ მო-

სალოდნელ საფრანგეთის პროვინციების ელზასის და ლოტარინგიის დაპყრობის წინააღმდეგ.

გენერალურ საბჭოს მოწოდება არ დარჩენილა პასუხის ვარე-შე. მთელ რიგ ქვეყნებში ინტერნაციონალის სექციები გამოეხაზურ-რენ ამ მოწოდებას და გამოჰქონდათ რეზოლუციები გერმანიის დამპყრობელ გეგმებისა და ომის წინააღმდეგ.

გერანიის ინტერნაციონალისტები, თავის მხრივ გმირულად იბრძოდნენ ომისა და ელზას-ლოტარინგიის დაპყრობის წინააღმდეგ. გერმანელი მუშების ბელადები—ავგუსტ ბებელი და ვილჰელმ ლიბ-კნეხტი დაპატიმრებული იქნენ. ამგვარად, 1870 წ. ომისადმი დამო-კიდებულება არც I ინტერნაციონალის და არც მის ცალკე სექციე-ბის მხრიდან, არ მოგვაგონებს ისეთ ბუროკრატულ და მოკიდე-ბულებას 1914—1918 წ. მსოფლიო ომთან, რომელმაც მოშავალში სასიოცხვილო ვაკოტრებამდე მიიყვანა მე-II შემთავანხმებელი ინტერ-ნაციონალი—კაუტკებისა და მაკდონალდების ინტერნაციონალი.

მუშათა კლასის არასამართ მომწოდება დასავლეთ ევროპის მთა-ვარ ქვეყნებში

გაცილებით უფრო ცუდათ იდგა მუშათა კლასის საქმე აქტი-ვურ, ორგანიზაციულ, მასიურ დი პოლიტიკურ მოქმედების მხრივ. არცერთ ქვეყანაში მუშათა კლასი არ იყო მომზადებული იმ-დენად, რომ დაესაბათ პრაქტიკულ ამოცანად ბურჟუაზიის ბატონო-ბის დამხობა, პოლიტიკური ძალაუფლების მოპოება, თავისი პოლი-ტიკური ბატონობის განხორციელება.

საფრანგეთის მუშათა მოძრაობის ორგანიზაციულ და იდეო-ლოგიურ ჩამორჩენილობის გამო, პროლეტარული რევოლუციის (პი-რველად ისტორიაში პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების ხელშ-ჩაგდება, პარიზის კომუნის გამოცხადება) პირველი ცდა მოხდა სტრეკიურად. მოძრაობის სათავეში არ აღმოჩენილა არცერთი მტკიცე პროლეტარული პარტია, რომელსაც შესძლებოდა პარიზის მუშების რევოლუციონური მოძრაობისთვის მიეცა ორგანიზაციულო-ბა, დაესახა ბრძოლისათვის სწორი მიზნები და ამოცანები.

„იქ არ იყო სახეზე მუშათა პარტია, არ იყო მუ-შათა პარტიის მომზადება და დიდი ხნის გამობრძმედილობა, რომელსაც მასში არც თუ ნათლად ჰქონდა წარმოდგენილი თავისი ამოცანები და ხერხები მისი განხორციელებისა. არ იყო პროლე-ტარიატის არც სერიოზული პოლიტიკური ორგანიზაცია, არც ფარ-თო პროფორგანიზაციები, არც კოოპერატიული ამხანაგობები“ (ლენინი).

სწორედ ამის გამო, მიუხედავად მომზადებისა ომის საბოლოოდ საწარმოებლად, 1871 წ. მაისში, პარიზის პროლეტარიატმა განიცა-და სასტიკი დამარცხება.

2. იმპერიის დაცემა და ეროვნულ თავდაცვის მთავრობის დაარსება.

მეორე იმპერია და მისი დაცემის მიზეზები

საფრანგეთში კლასობრივი უთანხმოებანი განსაკუთრებულ სიმწვავემდე მივიდა მეორე იმპერიის უკანასკნელ წლებში.

იმპერატორის 18 წლის რეჟიმი მძიმე ტვირთად აწვა მშრომელ ხალხს. იმპერიამ, 1851 წ. 2 დეკემბრის სახელმწიფოებრივ გადატრიალების შედეგად რომ შეიქნა, ფაქტიურად გაანადგურა 1848 წლის რევოლუციის ყველა მონაპოვარი. რესპუბლიკანურ დაწესებულებების დემოკრატიულ თავისუფლების მაგივრად, მან დაამყარა სრული ადმინისტრაციული თვითნებობის სისტემა. საფრანგეთში გამეფდა „სუტანისა“) და ხმლის“ ხელისუფლება—სამღვდლოების და მხედრობის ბატონობა, სრულიად თვალსაჩინო პიროვნული დიქტატურა.

მსხვილმა ბურჟუაზიამ, რომლის ინტერესებით, რესპუბლიკის პრეზიდენტმა ლუი-ბონაპარტმა გამოაცხადა თავი საფრანგეთის იმპერატორად, შეშინებულმა პარიზის პროლეტარიატის იენიის აჯანყებით, აღფრთოვანებით უარყო მისი ამ მდგომარეობისათვის გამოუსადეგარი, პოლიტიკური თავისუფლება. მას ხომ ძლიერ ბელისუფალთა მფარველობის ქვეშ შეეძლო მშვიდობიანად და შეუფერხებლად გაეგრძელებინა პროლეტარიატის ექსპლოატაცია და ბოლომდე მიეყვანა უკვე დაწყებული, წვრილ, ცალკეულ ძეპატრონეთა—ვაჭრების და ხელოსნების—განადგურება.

იმპერიის წლებში სამრეწველო კაპიტალიზმის განვითარებამ მეტად შორს გადადგა ნაბიჯი, საზოგადოების დაბალი ფენის მდგომარეობა კი მნიშვნელოვნად გაუარესდა და ეხლა ხდებოდა სრულიად აუტანელი. სახელდობრ სწორედ ამიტომ, როგორც ჩვენ უკვე ვამბობდით, მე-XIX საუკ. 50-60 წლებში საფრანგეთში არ შეწყვეტილა მუშათა რევოლუციონური მოძრაობა.

მუშათა კლასის საგაფიცვო, პროფესიონალურ მოძრაობის გამოცოცხლება და პოლიტიკური აქტივობის ზრდა განსაკუთრებით სჩაბს 60-იანი წლების დასასრულს. ამ ხანებში პროლეტარიატის მნიშვნელოვანი ფენები უკვე დარწმუნდნენ სინამდვილეში პროდონის მოძღვრების უფარგისობაში, ასე ძლიერად რომ აფერხებდა რევოლუციონური ბრძოლის გაშლას. ამასთან დაკავშირებით, მასების ხელმძღვანელობამ, მეორე იმპერიის წინააღმდეგ რომ იყო მიმართული, იწყო გადასვლა მემარჯვენე პროდონელებიდან მემარცხენე პროდონელების ხელში. უკანასკნელები, წინანდებურად უარყოფითად ხედდნოდნენ პოლიტიკურ ბრძოლას, მაგრამ უკვე უარი სთქვეს კერძო საკუთრებისა და კლასობრივ მშვიდობიანობის პოზიციის დაცვისაჯან. გაძლიერდა აგრეთვე კომუნისტ ბლანკის რევოლუციონური პარტიის გავლენა. ამასთანავე ერთად, 60-იანი წლების მეორე ნახე-

*) სუტანა—ანაფორა.

ვარში მნიშვნელოვნად გაიზარდა აგრეთვე საფრანგეთის იმ წევრი ბურჟუაზიის აქტივობა, რომელიც ახალი იაკობინიზმის პარტიის სახით, არ ანებებდა თავს შეუქოვარ, შეუიოგებელ ბრძოლას ბონაპარტიზმთან.

საფრანგეთ-პრუსიის ომმა, რომელიც დაიწყო 1870 წლის ზაფხულზე. საბოლოოდ გააშიშვლა დაპაალი ფესვები მეორე იმპერიისა. ნაპოლეონ მე III მთავრობა პრუსიის განადგურებით, არამც თუ ცდილობდა საზოგადოების ყურადღება აეცილებინა შინაურ პოლიტიკისაგან. არამედ ცდილობდა დაეახლოვებინა უკვე შეოყუთ ტახტთან საფრანგეთის მსხვილი და საშუალო ბურჟუაზიის ფართო ფენები. მაგრამ მწარედ მოტყუვდა თავის ანგარიში: მან არამც თუ ვერ შესძლო რეინის მარცხენა ნაპირების გერმანულ პროვინციების დაპყრობის გზით გაედიდებინა (ბურჟუაზიის სასარგებლოდ) საფრანგეთის ტერიტორია, არამედ ვერ შესძლო ხელი შეეშალა გერმანიის გამაერთიანებელ ძოძრობის და რულეებისა და გერმანიის იმპერიის უძლიერესი სახელმწიფოს პრუსიის გეგემონის ქვეშეშექმნისათვის. მთელმა რიგმა დამარცხებებმა, სედანის კატასტროფით რომ დამთავრდა (თვით იმპერატორის ტყვედ ჩავარდა თავისი 80 ასიანი არმიით) გადასწყვიტეს ბონაპარტიზმის ბედი. სედანის კატასტროფის საპასუხოდ (საფრანგეთის არმიის სრული განადგურება) იყო 1870 წ. 4 სექტემბრის რევოლუცია და იმპერატორის ხელისუფლების დაცემა.

1870 წ. 4 სექტემბრის რევოლუცია და ეროვნულ თავდაცვის მთავრობის დაბრუნება

რევოლუციონურ პარტიების მოქმედებლობამ ხელისუფლების ჩაგდებისათვის, უზრუნველყო ბურჟუაზიულ დროებით მთავრობის, ეგრედწოდებული ეროვნული თავდაცვის მთავრობის შედგენა. ამ მთავრობამ მეტყვიდროებად მიიღო იმპერიისაგან „არა მართა ნამგრეები, არამედ შიშიც მუშათა კლასის წინაშე“ (მარქსი). ბურჟუაზიის ერთი ნაწილის მაგიერ ხელისუფლების სათავეში დგებოდა მასა მეორე ნაწილი; ერთი ბურჟუაზიული მთავრობა შეიკვალა მეორით. კლასობრივი ბრძოლა იმდებოდა უფრო ფართედ, უფრო მეტად გართულებულ გარემოცვაში.

სედანის ბრძოლის შემდეგ, პრუსიის არმია განაგრძობდა შემოტევას და მალე ალყა შემოარტყა პარიზს. უამისოდაც მასების მძიმე მდგომარეობა ახლა უკრო მნიშვნელოვნად გაუარესდა ახალი შემოტევებისაგან შექმნილ უბედურებათა გამო. ეროვნულ თავდაცვის მთავრობის ბიროტი პოლიტიკა, რომელსაც აწარმოებდენ ბურჟუაზიის მეთაურები—გენერალი ტროშიუ და ვიქილი ფაერი—ხელს უწყობდა პროლეტარიატის და ბურჟუაზიის დაახლოვებას, რომელიც წარმოიშვა ჯერ კიდევ მეორე იმპერიის უკანასკნელ წლებში.

3. კლასობრივ უთანხმოებათა გამწვანება პარტიის აღზრდის კერიოდში

ეროვნულ თავდაცვის მთავრობის პოლიტიკა პარტიის აღზრდის თვეებში

სექტემბრის დამლევს პარტიის სრულებით მოწყვეტილი იქნა გერმანელებისაგან დანარჩენ საფრანგეთისა და მთელი ქვეყნისაგან დროებითი მთავრობა იძულებული იყო პარტიოტულად განწყობილ მასების სათავეში მოქცეულიყო, რომელთაც პრუსიელიანის ჯარისკაცებში ხედავდნენ არა მარტო ერის უბრალო გარეშე მტრებს, არამედ ისეთ მტრებად, რომელნიც მზად იყვნენ ჩაეჭოთ რესპუბლიკა და რევოლუცია.

მთავრობა იძულებული იყო დაუყოვნებლივ შესდგომოდა თავდავის საქმის ორგანიზაციას; ამისათვის საჭირო იყო პარტიის ხალხთა მსგებობის მობილიზაცია და შეიარაღება.

მაგრამ ამ ისტორიულ გარემოებაში, როცა 4 სექტემბრის ახლო წარსულის ამბებმა, უკვე გამოლეს რევოლუციონური სტიქია, და ხალხთა მასების შეიარაღება, მაშაქადამე, პროლეტარიატისაც, უკვე ემუქრებოდა თვით ბურჟუაზიული რესპუბლიკის არსებობას, სამხედრო მოქმედების გაგრძელება არ შეიძლებოდა გამხდარყო ბურჟუაზიის ამოცანა.

გერმანელებთან დაჩქარებული ზავის დადება და ხალხის დაუყოვნებლივი განიარაღება — აი, ის ერთადერთი ამოცანა, რომელიც დაუსახა მშიშარა და გათახსირებულმა საფრანგეთის ბურჟუაზიამ ტროშისტს და ფაერს.

მაგრამ დაუყოვნებლივი ზავის ჩამოგდება, თუნდაც სამარხვინო ზავისა, მთავრობისათვის იყო ყოვლად შეუძლებელი: ზავს შეეძლო გამოეწვია ახალი რევოლიუცია პარტიში. ერთადერთი, რაც ამ პირობებში შესაძლებელი იყო „სახალხო ლალატის მთავრობისათვის“ იყო ქალაქის თავდაცვის საბოტაჟი. უარყოფდნენ რა სიტყვებით თვით აზრსაც პარტიის დათმობაზე და ზავზედაც, მთავრობამ ამასთანავე ერთად სექტემბრის დასასრულს საიდუმლო მოლაპარაკება დაიწყო გერმანეთის სარდლობასთან.

თავდაცვის საბოტაჟი თავის ბუნებრივ დამატებას ხედავდა იმ თავისებურ სასურსათო პოლიტიკაში, რომელსაც ატარებდა ეროვნულ თავდაცვის მთავრობა და რომელიც გამოიხატებოდა პარტიის უღარიბეს მოსახლეობის ინტერესების უყურადღებობაში. ცდილობდა რა, როგორადაც არ უნდა მომხდარიყო, შეენარჩუნებიათ ვჭრობის თავისუფლება, მთავრობა აგვიანებდა სასურსათო მარაგის აღრიცხვისა და საბარათო სისტემის შემოღებას. ამასთანავე ერთად ის ნებას აძლევდა ერთ მუქა სპეკულიანტებს მოეგოთ კაპიტალი მკრომელი მოსახლეობიდან, რომელიც ბოლოს იძულებული იყო შიმშილის გამო სიკვდილის ასაცილებლად, ეკვებათ თავი კატისა და ვირთხების ხორციით.

რევოლუციონური მოძრაობის ზრდა

პარიზის ალყის შემორტყვამ შეჰქმნა დიდი უმუშევრობა და ჰქმნიდა მრეწველობისა და ვაჭრობის კრიზისს. თავდაცვისათვის მუშაობას, თუნდაც მხედველობაში თუ არ მივიღებთ მთავრობის საბოტაჟს, არ შეეძლო დაეკაყოფალებია მშრომელთა ერთი მეათედი ნაწილიც, რადგანაც პარიზის საბრეწველო ქოსახლეობა ამზადებდა, უმთავრესად, ფუფუნების საგნებს, რითაც ემსახურებოდა თავის და განსაკუთრებით მოსულ ბურჟუაზიას. დაძვარი კრიზისი ჯრბეს უცარიელებდა აგრეთვე წვრილ ვაჭრებსაც და სამრეწველო დაწესებულების პაწაწკინტელა მეპატრონესაც. თუ მსხველ დაშკირავებელს შეეძლო კიდევ წინად დაგროვებულ კაპიტალით სპეკულიაცია ეწარმოებია მშობლიურ ქალაქის უბედურებაზე, წვრილი სავაჭრო და სამრეწველო დაშკირავებელისათვის ალყის დღეები ხდებოდენ ვაჭირებისა და აუსილებელი განადგურების დღეებად. ამიტომ საკვირველი არაა, რომ გერმანელების მიერ ქალაქის ალყის შემორტყვის დროს, ეს რევოლუციონური ტალღა, მეტად მაღლა რომ აიწია მეორე იმპერიის უკანასკნელ წლებში, თავზე დაემხო საფრანგეთის ახალ ბატონებს.

პარიზის სხვა მშრომელ ფენებზე აღრე ბრძოლის დროშა ბურჟუაზიისა და მისი მთავრობის წინააღმდეგ გაშალა პარიზის პროლეტარულმა ავანგარდმა, რომელიც იყო ბლანკიზმის რევოლუციონური იდეოლოგიის ძლიერი გვლენის ქვეშ. ამის შემდეგ, იმ ზომის მიხედვით, თუ რამდენად უარესდებოდა მასების მდგომარეობა და უფროდაუფრო ნათელი ხდებოდა დროებითი მთავრობის გამცემლობა, ბრძოლაში ებმებოდა პროლეტარიატის სხვა უფრო ჩამორჩენილი ფერები, და ბოლოს პარიზის წვრილი ბურჟუაზიის მრავალრიცხოვანი რიგები.

პირველად გამოიცნენ „ეროვნული თავდაცვის მთავრობის“ კლასობრივი სახეზღანკიმ და მისმა მომხრეებმა უკვე სექტემბრის დასასრულს მათ იგრძენეს ტროშკის და ფავრის გამცემლობის მთელი სიღრმე; ამან ისინი აიძულა უარი ეთქვათ „სამოქალაქო ზავის“ ლოზუნგზე, რომელიც წარმოდგენილი იყო უშულოდ 4 სექტემბერს პარიზის აღების დასაწყისში.

ჩვენ ვხედავთ ჩვენს წინაშე პრუსიელებს — პრუსიელებს შინაურს და პრუსიელებს გარეულს, — სწორდა ოქტომბრის დასაწყისში ბლანკი. — ფინანსისტები, მესაკუთრეები, ფულის ყუთების სენიორები, ამათხეა დანდობილი ეროვნული თავდაცვის მთავრობა“.

ამასთანავე, რომ წაიყ ნო მოტყუებულ მასებს ლოზუნგი შეიარაღებულ აჯანყების შესახებ, შეუძლებელი იყო: ამას ხელს უშლიდა პარიზის პროლეტარიატის სუსტი მომზადება, ჯერ კიდევ აღმოუფხვრელი აზრი კლასობრივ ზავის შესაძლებლობის შესახებ, სააღყო ბრძოლის პირველ დღეებში წვრილბურჟუაზიულ ფენების რევოლუციონური აქტივობის სისუსტე. იმის სიფრთხილე, რომ არ იქ-

ნეს მშრომელთა მთავარი არმიის ძალებს მოწყვეტილი რევოლუციონური ავანგარდი, იძულებს ბლანკისტებს მომავალი ბრძოლებისათვის დაიწყონ მუშაობა პროლეტარული მასების ორგანიზაციისთვის და გადავიდნენ ეროვნული თავდაცვის მთავრობის გამაოშკარავების ტაქტიკაზე. ეს იმიტომ, რომ მომავალში ერთი დარტყმით მოსპოს ეროვნული თავდაცვის მთავრობა და შექმნას რევოლუციონური კომუნა.

ახალი მთავრობის შექმნის აზრი, მთავრობის, რომელიც გამოვიდოდა თვით ხალხის წილიდან 1792 წლის კომუნის მაგალითით მომქმედი, რათა მოაწყოს თავდაცვა და იხსნას პარიზი, გახდა განსაკუთრებულად პოპულარული პარიზის მსებში.

პოლიტიკური კლუბები, ეროვნული გვარდიის ბატალიონები — რომლის დაარსებისათვისაც იძულებული გახდა ეროვნული თავდაცვის მთავრობა, და განსაკუთრებული რაიონული მეთვალყურე კომიტეტები, დაარსებული თვით მასების ინიციატივით, რომელსაც შემდეგ შეაჯობდა პარიზის 20 ოლქის ც.კ. გახდნენ რევოლუციონური პროპაგანდის კერად და ბურჟუაზიის იოროტი პოლიტიკის მიმართ სახალხო წინააღმდეგობის დასაყრდნობ პუნქტებად.

მასებას გარევოლუციონერება მიდიოდა წინ ჩქარი ნაბიჯით. უკვე ოქტომბრის დასაწყისში ხდებოდა პირველი შეიარაღებული დემონსტრაციები ეროვნული თავდაცვის მთავრობის წინააღმდეგ, ამთვის დასასრულს კი (31 ოქტომბერს) პარიზს მოწინავე მუშათა მასებმა ბლანკისტებს ხელქვედანელობით პირჭალად სცადეს ბურჟუაზიული მთავრობის ჩაოკდება და კომუნის შექმნა — პარიზის მშრომელი მასებას რევოლუციონური მთავრობისა. ამასთანავე, ამ ხნებაში წვრილბურჟუაზიულმა მასებმა, რომლებიც იყვნენ გაუბედავი და ბურჟუაზიასთან შეთანხმების მომხრე იაკობინელების გავლენის ქვეშ, ჯერ კიდევ ვერ მოასწრეს ჩაბმულიყვენ ბრძოლაში. ამას გარდა სუსტი იყო პოლიტიკური აქტუოზა პარიზის პროლეტარიატის იმ ფენებისა, პრუდონელების გავლენის ქვეშ რომ იყვნენ, რომელნიც უარყოფდნენ პოლიტიკური ბრძოლის აუცილებლობას. ყოველივე ეს მიზეზები არ იძლეოდა შესაძლებლობას ეროვნული თავდაცვის მთავრობის დამხობიას არც 1870 წ. 31 ოქტომბერს და არც თუ უფრო მოგვიანებით, პარიზის გერმანელებისათვის ჩაბარების წინა დღით, 22 იანვარს 1871 წ.

მხოლოდ განსაკუთრებულ ძლიერმა კლასობრივმა წინააღმდეგობამ პარიზის ჩაბარების შემდეგ (28 იანვარს 1871 წ.) და რეაქციონური ეროვნული კრების მოწვევამ (13 თებერვალი 1871 წ.) ხელი შეუწყვეს პროლეტარიატისა და წვრილი ბურჟუაზიის შორის კავშირის განმტკიცებას.

4. 18 მარტის რევოლუციის უშუალო მიზეზები

ოკხელისუფლებიანობა პარიზში, ეროვნული კრება და მისი პოლიტიკა რევოლუციონური პარიზის მიმართ

პარიზის ჩაბარებისა და გერმანელებთან ზავის დადების შემდეგ ქალაქის მშრომელთა მასების მდგომარეობა არამც თუ გაუმჯობესდა, არამედ უფრო გაუარესდა. ბურჟუაზიამ მოახეობა რევოლუციონურ პარიზელების წინააღმდეგ აეჯახებია გლეხობა, რომელთაც სწყუროდათ სასწრაფო ზავი. ამით მან უზრუნველყო თავისი მხარე უდიდესი რაოდენობით ქ. ბორდოში მოწვეულ ეროვნულ კრებაზე. ისევე, როგორც 1848 წ. მაისში, რევოლუციის შეხვედრა თავის გზაზე ბნელ „სოფელს“ და მღვდლებს, არამედ ორი პრინცი, ორლეანის დინასტიის დროს რომ შეფობდნენ საფრანგეთში. ისევე, როგორც 1848 წ. ივნისის წინა დღეებში, პარიზის შეიარაღებულ პროლეტარიატს წინააღმდეგ მთელი საფრანგეთის რეაქციის შეერთებული ძალები.

ვაჭრობა-მრეწველობაში ომის მიერ გამოწვეული შეჩერება არამც თუ შეწყდა, არამედ უფრო მეტად ძლიერდებოდა. ახალი მთავრობა, რი მეტიც აირჩია ბორდოში მოწვეულმა კრებამ და რომელსაც მეთაურობდა ალფონს ტიერი, — ეს საშინელი მონარქისტი და რეაქციონერი, არ იღებდა პრაქტიკულ ზომებს შიმშილობისა და უმუშევრობის შესამსუბუქებლად. პირიქით, ყოველივე ღონისძიებით უფრო და უფრო აუარესებდა მასების უმისროდაც მძიმე მდგომარეობას. ბორდოს კრების ყოველი დეკრეტი ჩაგრავდა არა მარტო პროლეტარიატს, არამედ წვრილი ბურჟუაზიის უფართოვეს ფენებსაც, პარიზის უდიდეს უმრავლესობას.

ტიერის მთავრობა, რომელიც ისწრაფოდა იქითკენ, რომ დაენიშნა პარიზის გუბერნატორად და ეროვნული გვარდიის სარდლად გენერალ მონარქისტები, უწინარეს ყოვლისა მოუსპო ეროვნულ გვარდიელებს ჯამაგირი (1½ ფრანკი დღეში), რითაც წაართვა პარიზის პროლეტარებს და უმუშევრებს ერთადერთი არსებობის საშუალება. შემდეგ მთავრობამ გააუქმა ომის დროს შემოღებული ვექსილების განაღდებისა და საბინაო ქირის ვადის გაგრძელება, რითაც მძიმე ტვირთად დააწვა პარიზის მშრომელ მოსახლეობას ასეთ მძიმე მდგომარეობაში და ბოლოს, გაანადგურა წვრილი ბურჟუაზია.

ეროვნული გვარდიის ც. კ. დაარსება

ეროვნული კრების შეტევები ხალხის მიმართ ჰქმნიდნენ ამ უკანასკნელთა რიგების განმტკიცებას ყოველ მათ დარტყმაზე საპასუხოდ, ჰქმნიდნენ საკუთარ შეტევის ორგანიზაციას.

1871 წ. თებერვლის შუა რიცხვებში განიარაღების მუქარამ იძულებულყო ეროვნული გვარდიის ბატალიონები შეეკმნათ თავისი ც. კ., რომელმაც 1848 წ. რევოლუციის წლისთავზე გრანდიოზულ დემონსტრაციით მიმართა ბურჟუაზიას თავისი არსებობის შესახებ.

ეროვნული გვარდიის ც. კომიტეტში შედიოდნენ რევოლუციონერი ბატა იონების წარმომადგენლები, ადამიანები თავისი უმრავლესობით სრულიად უცნობნი თავისი ოლქის ან უბნის ვადალმა; ისინი იყვნენ მუშები, ხელოსნები, მშრომელი ინტელიგენტები, წარმოდგენილნი თვით რევოლუციონერი მასის მიერ. ეს იყო ახალი, ბურჟუაზიის თვალსაზრისით, თვითწოდებული ხელისუფლება, მაგრამ ხელისუფლება, რომელიც მოდიოდა თვით ხალხიდან, თავისი არსებობის პირველ დღეებიდანვე რომ შესძლო დაემსახურებოდა ვეებერთელა ავტორიტეტი და ნდობა პარიზის მშრომელ მოსახლეობაში. უბადრუკი, ტიერის მთავრობის, უმცირეს რაოდენობის მთავრობის გვერდით დადგა ახლა ძლიერი თავისი კავშირით და მასებით, ეროვნული გვარდიის ც. კ. ხელისუფლება. დაყრდნობილი ქალაქის უდიდესი რაოდენობის მოსახლეობაზე. ამასთან დაკავშირებით კლასობრივ წინააღმდეგობათა გამწვავებამ მიაღწია მარტის დასაწყისში გაუგონარ დონეს.

1871 წ. 18 მარტის რევოლუცია

„კომუნა წარმოიშვა სტიქიურად. ის შეგნებულად და გეგმაშეზომილად არავის არ მოუზადებია“ (ლენინი). ტიერის მთავრობის ცდამ, გასწორებოდა შექმნილ მდგომარეობას, განეარაღებია პარიზის მშრომელები და მოესპო ეროვნულ გვარდიის ც. კ. „თვითწოდებული“ ხელისუფლება, მიიყვანა ის პარიზის მშრომელების ძლიერამოსილ აჯანყებამდე.

17 18 მარტს, ღამით, მთავრობის განკარგულებაში მყოფმა ჯარმა მოინდომა ეროვნული გვარდიისათვის წაერთმია ზარბაზნები. საგანთიადო ბინდებში მომავალი რაზმებმა შენიშნული იქნა დუქნების წინ რიგში მდგომ მუშა ქალების მიერ, რომელთაც მოასწრეს აეტებათ განგაში და გამოეწვიათ ქუჩაში ეროვნული გვარდიელები—თავისი ქმრები და ძმები. შემოტევა სასირცხვიოდ იქნა უკუქცეული: ჯარისკაცთა ნაწილმა არამც თუ წინააღმდეგობა გაუწია ეროვნულ გვარდიას, არამედ დამძობილებით გადავიდა ხალხთან და საკუთარი ხელით დახვრიტა ორი კონტრრევოლუციონერი გენერალ-მონარქისტი, თავიანთი უმკროსები. ტიერი გაიქცა ვერსალში.

ამის შემდეგ, ეროვნული გვარდიის ც. კ.-ს 18 მარტამდე ეკავა თავდაცვითი პოზიცია, ჯერ კიდევ არა ფიქრობდა ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას, ეხლა უკვე წასძლოდა წინ პარიზელებს, აჯანყების წითელი დროშა რომ ააფრიალეს ისევ, და მიეღო მათი ბრძოლის ხელმძღვანელობა კაპიტალისა და კაპიტალისტების წინააღმდეგ.

5. ეროვნული გვარდიის ც. კ. ხელისუფლების სათავეში

ეროვნული გვარდიის ც. კ. პოლიტიკა

ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას შემდეგ, გადამწყვეტ დღეებში ეროვნული გვარდიის ც. კ. სათავეში აღმოჩნდნენ ისეთი ხალხი, რომ-

მელთაც არ ჰქონდათ პოლიტიკური ბრძოლის საკმავე გამოცდილება, რომელმაც ჯერ კიდევ ვერ განთავისუფლებულიყვნენ ბურჟუაზიის ზიანთან შეთანხმების შესაძლებლობისაგან. ეროვნული გვარდიის ცენტრში რომლის ხელში 18 მარტს მოულოდნელად გადავიდა პარიზის მთელი ხელისუფლება, შეგნებულად ავიწროებდა თავის ამოცანებს და სრულებით არ ესმოდა მიძღინარე მომენტის სრული სიმწვავე. ერთერთ თავის მოწოდებაში პარიზის მოსახლეობისადმი, ის ისახავდა თავის დამსახურებად შემდეგს „ზომიერება, უფრო მეტი—დიდსულოვანება“, რომელიც გამოიჩინა მშრომელი ხალხის მტრების მიმართ. ამავე მოწოდებაში, ც. კ. ამბობდა, რომ მისი ხელისუფლება „ატარებს წმინდა დროებით ხასიათს“ და მისი მთავარი ამოცანაა - გადასცეს ხელისუფლება დემოკრატიულად ამორჩეულ კომუნას. „არასდროს არ წარმოადგინა პარიზის ხალხს ასეთი ალტურთოვანებული და გაბედული შემთხვევა, როგორც დღეს,—აცხადებდენ ეროვნული გვარდიის ც. კ. წევრები,—მისი ხსნამისივე ხელშია: არჩევნებზე და მოკიდებულად მისი მომავალი“. ეროვნულ გვარდიის ც. კ. უმრავლესობა სრულებით არ უკვარდებოდა იმას, რომ პარიზის მომავალი დამოკიდებულია მის იარაღზე, რომ 18 მარტის ამჟებამ მხოლოდ იხსნება სამოქალაქო ომები, რომ პარიზისა და ვერსალის დავა უნდა გადაწყდეს მხოლოდ სისხლით.

მართალია, ეროვნული გვარდიის ც. კ. წევრთა რიცხვში იყვნენ რევოლუციონური ბლანკიზმის ცალკე წარმომადგენლები. ამათი ენერჯიის საშუალებით ეროვნული გვარდიის ც. კ.-მა 18 მარტის რევოლუციის პირველ დღეებში მოახერხა არ გაეშვა ხელიდან სტიქიურად ხალხის მიერ ხელში ჩაგდებული ძალაუფლება. ც. კ. წევრთა უმრავლესობამ მაინც ვერ შესძლო გარკვეულიყო ამოცანებში, რომელიც იდგა პროლეტარიატის წინაშე. იმის მაგივრად, რომ დაეწყოთ გადამწყვეტი მოქმედება, დაუყოვნებლივი შეტევა ვერსალში ყოფი პროლეტარიატის კლასობრივი მტრის წინააღმდეგ ეროვნული გვარდიის ცეკა აუჩქარებლად სინჯავდა გზებს შერიგებისათვის დი ოცნებობდა მოლაპარაკების გზით მიეღწია ხალხის ძირითად მოთხოვნების განხორციელებას.

ეროვნული გვარდიის ც. კ. წევრთათვის იმ ამოცანების გაგება, რომელიც იდგა პროლეტარიატის წინაშე მით უფრო ძნელი იყო, რომ თითქმის მთელი სოციალისტური და ნახევრადსოციალისტური პარიზის პრესა, რომ არ ვილაპარაკოთ წერილობურყუაზიულ პრესაზე, და თვით ინტერნაციონალის პარიზის ორგანიზაციაზე, ვერ განთავისუფლებულიყო კიდევ შემთანხმებლურ ილუზიებისაგან და სჯეროდა ბრძოლის მშვიდობიანად გათავება.

„ძალადურ რევოლუციების ხანა დამთავრდა, სამოქალაქო ომი შეუძლებელი შეიქმნა“,—ამბობდა 18 მარტის მეორე დღესვე, მაგალითად, ერთერთი, პარიზში იმ დროს მეტად გავრცელებული, სოციალისტ-პრუდონისტების გაზეთი „კოკუსა“.

ეთულ ვალესის, სოციალისტური „საბურთის“ გაველნიანი ორგანო „ხალხის ძახილი“ სწერდა: „პარიზი არ უნდა ახვედეს თავის ნება-

სურვილებს და ძალაუფლებას დანარჩენ საფრანგეთს, მან უნდა მი-
სცეს მას საშუალება „იმოქმედოს თავის ნებაზე“.

ინტერნაციონალის პარიზის ფედერაცია და 1871 წ. 18 მარტის აგზავნი

განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა იმას, რომ ჯერ კიდევ 18 მარტამდე, პარიზის ალების პირველ დღეებშივე, ინტერნაციონალის პარიზის ფედერაციასა და ლონდონის გენერალურ საბჭოს შორის კავშირი შეწყვეტილი იყო. ინტერნაციონალის წევრები პარიზში დაიქსაქსენ ეროვნული გვარდიის ცალკე ბატალიონებში. ომმა და უმუშევრობამ გასყვიტეს ორგანიზაციული კავშირი და არაარობამდე მიიყვანეს ცალკე სექციების მასიური მუშაობა ინტერნაციონალისტებს შორის. მიუხედავად 60-იან წლების დასაწყისიდან მათი მნიშვნელოვანი გამეზარ ხენებისა, საკმაოდ ძლიერი იყო კიდევ პროდონისტული სულისკვეთება—პარიზის ფედერაციის წევრები შიშით და შექუხებით უმზერდნენ რევოლუციონერ პლანკოვის ხრდას. პოლიტიკურ ბრძოლაში აქტიურ მონაწილეობის მიღების შეგნება ძლიერ იცვლევდა მათში გზას.

ამასთანავე „უცნობთა მთავრობისადმი“ უნდობლობა არსებობდა აგრეთვე პარიზის ინტერნაციონალისტთა შორისაც. ინტერნაციონალის ფედერაციამ ამის გამო არამც თუ უმეთაურა 18 მარტის რევოლუციონერ მოქაობას, არამედ დააპარებაც კი არ გაუშია ეროვნული გვარდიის ც. კ., რომელსაც იეტად საკიროებდა. უფრო მეტი: ინტერნაციონალის ფედერაციამ თავიდან აიცილა ყოველგვარი პასუხისმგებლობა იმ ოთხ თავის საკუთარ წევრთა პოლიტიკური ხაზისა, რომლებიც არჩეული იყვნენ ეროვნული გვარდიის ცენ. კომ. ცალკე ბატალიონების ეროვნულ გვარდიელებად.

მარკსული გზაკლიის ც. კ. უცხოეთში და მისი მოღვაწეობა.

ყველა ეს მერყეობა და შემთანხმებელი ილუზიები დამლუბველად მოქმედობდნენ ეროვნული გვარდიის ცენტრალურ კომიტეტზე. მისი მაგივრად, რომ ერთიანი გადაწყვეტი დარტყმით გასწორებოდა სამუდამოდ პირველ დღეებში დასუსტებულ და დაქსაქსულ ტიერის მთავრობას. დაეპყრო ვერსალი და ჩამდგარიყო მთელი რევოლუციონერი საფრანგეთის სათავეში, ეროვნული გვარდიის ც. კ. უმიზნო მოლაპარაკებას აწარმოებდა პარიზის ცალკე ოლქების მერებთან*, რომლებიც ცდლობდნენ შეურიგებელი შეერიგებით და რომლებიც შეგნებულად თუ შეუგნებლად პროლეტარიატის კლასობრივი მტრის ხელზე თამაშობდნენ.

„მომენტი გაშვებული იქნა სინდისიანობის გამო,—ამბობს ამის გამო მარკსი ერთ ერთ თავის წერილში,—არ უნდოდათ სამოქალაქო

*) მერი—ქალაქის თავი. პარიზის ყოველ ოც ოლქს განაგებდნენ ცალკე მერები, თავის უმრავლესობით ისინი ვკუთვნოდნენ ქალაქის ზოსახლეობის შეძლებულ ფ. ნებს.

ომის დაწყება, ვითომცდა საშინელ ტიერს არ გამოეყენებია
ეს პარიზის გასაიარაღებლად.

ამგვარად, ტიერმა შეისვენა კონტრეგოლუციონურ ძალების
კონცენტრაციისათვის, რომელიც მეტად აუცილებელი იყო მისთვის.
ეროვნული გვარდიის ც. კ. შეცთომამ საშვალცა მისცა ტიერს
არამც თუ გამაგრებულიყო ვერსალში, არამედ სულ მოკლე დროში
გადასულიყო შეტევზე რევოლუციონური პარიზის წინააღმდეგ.

მხოლოდ პირველმა სამტრო მანიფესტაციებმა პარიზის კონტრ-
რევოლუციონერებისამ, აიძულა ეროვნული გვარდიის ც. კ. მიეღო
ცალკე ღონისძიებები პარიზის ბურჟუაზიული ელემენტების გასაიარ-
აღებლად. შემდეგში თვით კლასიური ბრძოლის მსვლელობამ აუ-
ცილებელყო ეროვნული გვარდიის ც. კ., დემოკრატიულად არჩეულ
კომუნისათვის იმ მშვიდობიან როლის გადაცემის ნაცვლად, რომელ-
საც ის მიზნად ისახავდა, თვით რევოლუციონურ მასების ნება-სურ-
ვილების კარნახით გამოეცა პირველი დიკრეტება: საბინაო ქირის
შეტანის, ვადაგასულ ვექსილების გასტუმრების გადადება, დროებით
ღარიბებისათვის ლომბარდებში დაგირავებული ქონების გაცემა, გაე-
ზიანებისა დროებით ჯამაგირების გაცემა ეროვნულ გვარდიელე-
ბისათვის. ეროვნული გვარდიის ც. კ. მერ განსაკუთრებული დელეგატე-
ბის დანიშვნით არა მარტო ქალაქის, არამედ მთავრობის დაწესებუ-
ლებებში, გადადგმული იქნა პირველი ნაბიჯი ბურჟუაზიის სახელმ-
წიფო ძალაუფლების აპარატის მოსპობისათვის. ამასთანავე ერთად
დაიწყო ახალი სახელწიფოებრივ ხელისუფლების შექმნა.

6. კომუნის არჩევნები და შუამდგენლობა.

არჩევნები კომუნაში.

26 მარტს მოხდა არჩევნები კომუნაში. 28 მარტს კი შესდგ
პირველი საზეიმო სხდომა. ათიათასობით ესალმებოდნენ ქალაქის სა-
თათბიროს წინ, მოედანზე, ახალ ნამდვილ სახალხო ხელისუფლებას.
კომუნაში უნდა არჩეულიყო 90 კაცი, თითო დელეგატი 20
ათას მცხოვრებზე. პარიზის ბურჟუაზია არ იყო ჩამოშორებული არ-
ჩევნებში მონაწილეობისაგან, რომელიც ისწრფოდ ეროვნულ გვარ-
დიის ც. კ. კანონიერებისა და დემოკრატიზმისაკენ, მაგრამ მიიღო
შეღარებით ნაკლები მონაწილეობა: პარიზის კომერსანტები და
ფაბრიკანტები ც. კ. უფრო ადრე მიხედნენ ამბების კლასიურ აზრს
და მარტის დამლევს სასწრაფოდ დასტოვეს ქალაქი. ქალაქის ბურ-
ჟუაზიულ ოლქების 17 წარმომადგენელმაც უარი განაცხადა კომუნა-
ში მონაწილეობაზე და ურყევს თავიანთი რწმუნებები. ამგვარად, კო-
მუნა გახდა ფაქტიურად არადემოკრატიული, არა პარიზის დამფუძ-
ნებელი კრება, არამედ ორგანოდ, რომელიც შესდგებოდა განსაკუთ-
რებით ქალაქის მშრომელი მოსახლეობის—მუშებისა და ხელოსნე-
ბისაგან.

თუ არ ვიანგარიშებთ ამ ბურჟუაზიულ დეზერტირებს ვიღებთ ანგარიშში არა მარტო ძირითადს, მაგრამ დამატებით არჩევნებს, (რომელიც მოხდა ხარისის შუა რიცხვებში კომუნაში განთავისუფლებულ ადგილების შესავსებათ) კომუნაში არჩეული იქნასულ 81 კაცი, რომლიდანაც მხოლოდ 30 ეკუთვნოდა პარიზის პროლეტარიატს (37%); კომუნის დანარჩენი წევრები იყვნენ წვრილი ბურჟუაზიის რიგებიდან გამოსულები—წვრილი მეპატრონეები, მონასახურეები, თავისუფალ პროფესიის პირნი.

ამგვარად, არჩეული კომუნის სოციალური შემადგენლობა მეტად ჭრელი და სხვადასხვა სახისა იყო. ეს არ შეიძლებოდა არ დასტუვბოდა მის პარტიულ შემადგენლობასაც. თითქმის უდიდესი უმრავლესობა კომუნის წევრებისა ეკუთვნოდა რევოლუციონურ ბლანკისტებს და იაკობინელებს (36 კაცი). კომუნაში იყო აგრეთვე საკმაო რაოდენობა შემარჯვენე პრუდონელებისა (16 კაცი) და ბლანკისტებისა (12 კაცი). დანარჩენ წევრთა შორის იყო სხვადასხვა სოციალისტურ და ანარქისტულ ჯგუფების წარმომადგენლები (მემარცხენე პრუდონელები, ბაკუნისტები და სხვ.).

ერთიანი პროლეტარული პარტიის უქონლობა და განსაკუთრებით წვრილბურჟუაზიულ იაკობინელების დიდი რაოდენობა იყო შედეგი პარიზის პროლეტარიატის მოუმიწიფებლობისა, სადაც არ იყო მტკიცე ინდუსტრიალური ბირთვი. ამის გამო კომუნას არ ჰქონდა, და არც შეიძლება რომ ჰქონოდა მოქმედების ერთიანი მეცნიერულად დასაბუთებული პროგრამა.

7. კომუნის პროგრამა და მოღვაწეობა.

იმ თვალსაზრისში, რომ კომუნა წარმოადგენს ერთადერთ ფორმას საზოგადოებრივი წყობილებისას, რომლის დროსაც შესაძლებელია მხოლოდ მშრომელი ხალხის მისწრაფების და იმედების გადაწყვეტა, ყველა კომუნარები ეთანხმებოდნენ ერთმანეთს. მხოლოდ თვით ნებაში „კომუნა“ ცალკე პოლიტიკური მიმდინარეობები ხელავედნ სხვადასხვანაირ აზრსა და შინაარსს. ასე, მაგალითად, კომუნარების იაკობინურ - ბლანკისტურ უმრავლესობისათვის „კომუნა“ ნიშნავდა უპირველეს ყოვლისა, პარიზის რევოლუციონურ დიქტატურას დანარჩენ საფრანგეთზე. პრუდონისტურ უმცირესობისათვის კომუნის შექმნა იყო პირველი ნაბიჯი ყოველგვარი სახელმწიფოებრივი ხელისუფლებისათვის გაუქმებისა და საფრანგეთის თვითმმართველ კომუნების თემების ნებაყოფლობით კავშირის გადაქცევისათვის.

მეტად გაურკვეველი და ბუნდოვანი იყო აგრეთვე კომუნის სოციალური იდეალები. მის წევრთა შორის ბატონობდნ იგივე ილუზიები, როგორმაც აიძულა ეროვნული გვარდიის ც. კ. მოქმედისა პირველად რევოლუციიაში გამოუსწორებელი ამოცანები. კომუნარებს ცუდათ ჰქონდათ წარმოდგენილი კლასიური, სოციალური მო-

ძრობის ბუნება. არ ესმოდათ, რომ აუცილებელი იყო დაუყოვნებ-
ლივ წარმოების საშვალეების ჩამორთმევა, პარიქით, მათ სწამდათ,
რომ თვით ხელისუფლების გ მოცხადება, ე. ი. შექმნა „უაპროპრი-
ეტო“ ხელისუფლებისა, გარანტიას აძლევდა მშრომელებს ექსპლოა-
ტაციისა და კაპიტალის დამონების თავის დასაღწევად.

კომუნის სოციალ-ეკონომიური პროგრამა მეტად მღვრიელ იყო
შეფერილთ პრუდონისტულ აზრებით. თითქმის ყველა კომუნარებს,
მცირერიცხოვან ბლანკისტებსა და ბაკუნისტებს გარდა, კიდევ
სწამდათ კაპიტალიზმის მშვიდობიანი გზით დაძლევა და ამბობდნენ,
რომ „რესპუბლიკამ უნდა დაამყაროს ინტერესების პარმონია, და
არა ერთი მსხვერპლად შეეწიროთ მეორეს“. „მთელი ხალხი—ბურ-
ჟუა, მუშა, მოსამსახურე, — თითქმის ყველა ერთნაირად არის დაინ-
ტერესე“ ული რევოლუციაში“ — ვკიანულობთ ჩვენ გაზ. „ხალხის
ძახილში“, რომელიც თითქოს აჯამებს კომუნარების საერთო შეხე-
დულებებს:

„სოციალურ რევოლიუციას არა აქვს განზრახული გადაატრია-
ლოს ქვეყანა, გადააქციოს მდიდარი ღარიბად, მეპატრონე დაქირა-
ვებულ მუშად. მისი ამოცანაა— აღადგინოს ყველგან თანასწორობა
ან წონასწორობა, მავსცემთ რა ყველა მოქალაქეს შესაძლებლობას
მიიღოს სარგებლიანობა საზოგადოებრივ კეთილმდგომარეობიდან
და სოციალური თანასწორობიდან: მოისპოს დაქირავებული შრომა,
გადაიქცეს ყველა მწარმოებლები თავის შრომის იარაღების მესა-
კუთრედ“.

კომუნარების უმრავლესობა სრულიად არ ფიქრობდა წარმოე-
ბის საშვალეებზე კერძო საკუთრების ლიკვიდაციას და კაპიტალი-
სტთა კლასის მოსპობას; მას საჭიროდ მიაჩნდათ მხოლოდ გადაენა-
წილებიანთ საკუთრება, გაეხადათ ის ფართო მასების ხელმისაწვდო-
მად. ცალკე კაპიტალისტ კამპანიების „მონოპოლიების“ წინააღმდეგ
და არა კაპიტალისტების წინააღმდეგ საერთოდ, ფიქრობდა ბრძო-
ლას კომუნარების მნიშვნელოვანი ნაწილი.

უხლოესი ამბები—პარიზში კონტრრევოლუციონურ ბურჟუა-
ზმის აქტიური გამოსვლები და ვერსალის ზარბაზების პირველი ქუ-
ხილი—ხელს უწყობდნენ ჩქარ და კერძოულ აღმოფხვრას თითვე-
ლი მათგანის ილუზიებისას, დამლუპველნი რომ იყვნენ რევოლუცი-
ისათვის.

ამასთანავე კომუნის პოლიტიკური ხაზი სწორდება მოძრობაში,
ვერსალთან ბრძოლის პროცესში, პარიზის მუშათა მასების შემოქმე-
დებითი ინციბატივის გამო. მუშები ინსტიქტიურად ხედავდნენ, მიუხე-
დავად არა საკმაო მომზადებისა და ნამდვილ პარტიულ ხელმძღვანე-
ლობის უქონლობა, ჭეშმარიტ აზრს მომხდარ ამბებისას. ამიტომ
ისინი ბიძგს ჰკრავენ კომუნის მთავრობას ნამდვილ კლასობრივ პო-
ლიტიკის და კლასობრივ გადაწყვეტილებათა მხარისაკენ.

სოციალიზმის ელემენტები და კომუნის მოღვაწეობა.

მუშათა უდიდეს აქტივობის მეოხებით პირველად ისტორიაში
რომ იგრძენეს თავისუფლება ბურჟუაზიული სახელმწიფოებრივ აპა-

რატის ჩაგვრისაგან, „კომუნის ყველა ზომები, ყველა სოციალისტური კანონმდებლობანი ატარებდნენ პრაქტიკულ და არა რეტორიულ ხასიათს“. კომუნა ანხორციელებდა სინამდვილეში „იმას, რასაც ჩვენ სხვანაირად ვუწოდებთ სოციალიზმის პროგრამა-მინიმუმს“ (ლენინი).

თავისი წარმომადგენლების საშუალებით, კომუნაში და პარიზის პოლიტიკურ კლუბებში, მუშათა მასებმა გავლენა მოახდინეს და იდეურად ხელმძღვანელობდნენ ახალი ხელისუფლების მიერ მოღვაწეობას. ამიტომ „კომუნის მიჯრობას უნდა მიეღო აუცილებლად სოციალისტური ელფერი, ე. ი. ჰქონდათ მისწრაფება ბურჟუაზიის, კაპიტალის ბატონობის ჩამოგდებისაგან, თანამედროვე წყობილების საფუძველების დამზობისაგან“ (ლენინი).

ეს მუდმივი დაწოლა და გავლენა აქცევდა კომუნის მთავრობას ნამდვილ მუშათა კლასის მთავრობად, ამ მსოფლიოში პირველ ცდას პროლეტარიატის დიქტატურისას, მიუხედავად კომუნის წევრთა წვრილ ბურჟუაზიულ შემადგენლობის დიდ და დამძლევ რაოდენობისა.

მიუხედავად არა ხელშემწყობ პირობებისა, თავისი არსებობის მოკლე დროისა, „კომუნამ მოასწრო რამოდენიმე ღონისძიების მიღება, რომელიც საკმაოდ ახასიათებს მის ჰემმარიტ აზრსა და მიზნებს“.

„კომუნამ,—სწერდა ლენინი,—შესცავა მუდმივი ჯარი, ეს ბრმა იარაღი გაბატონებული კლასებისა. ხალხის საყოველთაო შეიარაღებით; მან გამოაცხადა ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან, მოსპო კულტების ბიუჯეტი, სახალხო განათლებას მიეცა წმინდა საბჭოთა ხასიათი—ამით მწვავედ დაჰკრა ანაფოროს ეპისკოპოსს. წმინდა სოციალურ დარგში მან მოასწრო ცოტას გაკეთება, მაგრამ ეს ცოტა მაინც საკმაოდ ნათლად ამჟღავნებს მის სახალხო, მუშური მთავრობის ხასიათს: აკრძალული იქნა ღამის მუშაობა საცხოვრებში; გაუქმებული ჯარების სისტემა, მუშების ეს დაკანონებული ძარცვა; და ბოლოს გამოცემული იქნა ცნობილი დეკრეტი, რომლის ძალითაც ყველა ფაბრიკები, ქარხნები და სახელოსნოები, მიტოვებული ან გაჩერებული თავისი მეპატრონეებისაგან, გადაცემული იქნა მუშათა არტელებზე წარმოების განახლებისათვის. და თითქოს იმისათვის, რომ ხაზი გაესვა ჰემმარიტ დემოკრატიულ პროლეტარულ სახელმწიფოს ხასიათისათვის, კომუნამ დადგინა ადმინისტრაციისა და მთავრობის ყველა წევრების ხელფასი არ უნდა ყოფილიყო ნორმალურ მუშათა ხელფასზე მეტი და არავითარი შემთხვევაში ნათესა ფრანკს ზევით წელიწადში“.

ამის გარდა „კომუნის პრაქტიკამ იცოდა,—პირველ საწყისში—სახელმწიფოებრივი და მუშათა კანტროლი წარმოებაზე“. მთელი რიგი მისი ღონისძიებებისა მიმართული იყო იქითკენ, რომ აემულლებია მასების მატერიალურა კეთილმდგომარეობა, რომ მიეცა ამ მასებისათვის ფაქტიური შესაძლებლობა მიეღოთ მონაწილეობა მუშურ სახელმწიფოს მართვა-გამგეობაში.

ამასთანავე ქომუნა „იყო იმპერიის პირდაპირი წინააღმდეგობა“, ის უნდა ყოფილიყო „არა პარლამენტარული დაწესებულება, არამედ საქმიანი კოლეგია, რომელიც გააერთიანებდა როგორც აღმასრულებლის ისე კანონმდებლობის ძალაუფლებას“ (მარქსი)

ქომუნა არამც თუ სპობდა, არამედ ნაკუწ-ნაკუწად აქვევდა ძველ სახელმწიფო მართვლობას, ის უ უღდა თავისებური ტიპის ახალი მუშური სახელმწიფოს მშენებლობას, რომელიც განსხვავდებოდა ბურჟუაზიის ხელისუფლებისაგან. საბჭოთა ხელისუფლება „იმავე ტიპისაა, როგორც იყო პარიზის ქომუნა 1871 წ.“

„სახელმწიფო ხელისუფლებას ამ ტიპის ძირითადი ნიშნები. — სწერდა ლენინი, — მდგომარეობს იმაში, რომ ახალ მუშურ სახელმწიფოში:

- 1) ხელისუფლების სათავეს წარმოადგენს „პირდაპირი ხალხთა მსხვილი თაოსნობა დაბლა დან და ადვილხ“;
- 2) უშუალოდ შეიარაღება ხალხთა მასებისა (მუშების და უღრაბეს გლეხებისა) სცვლის ბურჟუაზიის პოლიციას და ჯარს;
- 3) მოხელეობას და ბიუროკრატებს სცვლის თვით ხალხის ხელისუფლება“.

8. ბრძოლა კონტრრევოლუციასთან და ქომუნის დამარცხება.

კავიტალისტური მსოფლიო და ქომუნა. ქომუნის განცალკევება

ვეებერთელა საფრთხეები ელოდებოდა გზაზე მუშათა კლასსა და ქომუნას. შეჩვენებით, მავნებლობით და ინტერვენციის მოწყობით შეხვდა საფრანგეთისა და საერთაშორისო ბურჟუაზია მუშათა კლასის ახალი ხელისუფლების პირველ ნაბიჯებს. არ დარჩენილა არც ერთი გ. თახსირებული და ჭუჭყიანი სიცრუე, რომელიც მსოფლიოს მოვაქრე ბურჟუაზიულ პრესას არ მოიხვიოს თავზე პარიზელ „ყაჩაღებისა“ და „მძარცველებისათვის“. ვერსალში მყოფი ეროვნული კრების მთავრობა იმედოვნებდა, ამგვარად, აქტუურ დახმარებას, არა მარტო ბანკირებისა და ფაბრიკანტებისაგან, არამედ მას მეგობრულ ხელს უწყვიდნენ დასავლეთ ევროპის ცალკე ქვეყნები; მას მზად იყო დახმარებოდა ყოველ მხრივად თვით ბისმარკის მთავრობა, ახლად შექმნილ გერმანეთის იმპერიის ფაქტიური ხელმძღვანელი.

ქომუნის უდიდეს უბედურებას წარმოადგენდა მისი სრული მოწყვეტა საფრანგეთისა და მთელი მსოფლიოსაგან.

პარილის დასაწყისში ტიერმა გერმანელ სარდლობასთან მოლაპარაკების შემდეგ, სასწრაფოდ ჩაიბარა თავის განკარგულებაში ჯარისკაცების და აფიცრების საკმაო რაოდენობა, მანამდე სამხედრო ტყვეებად რომ იყვნენ გერმანეთის კონცენტრაციულ ბანაკებში. ბონაპარტის გენერლების დახმარებით ტიერმა შექმნა ამ ჯარიდან ახალი არმია, რომელმაც შეუტია პარიზის სამხრეთ და დასავლეთ ფორტებს. იმავე დროს ჩრდილოეთის და აღმოსავლეთის ფორტები დაკავებულა ჰქონდათ ქომუნარებთან მტრულად განწყობილ გე-

რმანულ ჯარებს. ამგვარად, პარიზი კვლავ აღმოჩნდა მოწყვეტილი ქალაქის მშრომელ მოსახლეობას კვლავ მოუხნდა წინანდებულ დურებისა და საშინელების გადატანა.

უდიდესი სიძნელით უხდებოდა კომუნას გაერღვია ახალი ბლოკადის რკინის რკალი, რომ ეგზ ვნათ პროვინციაში და საზღვარ-გარეთ თავისი ემისრები. ბურჟუაზიულ ცილისწამ ბასთან ბრძოლა შეუძლებელი იყო ფოსტა-ტელეგრაფის კავშირგაბმულობის გაწყვეტის გამო.

საკმარისია ითქვას, რომ, როგორც პირველი ალყის დროს, კავშირი პარიზსა და ლონდონს შორის შეწყდა ფაქტურად, რის გამოც კომუნის დამცველებს არ შეეძლოთ უშუალოთ კავშირი ქონოდათ საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის ცენტრთან და ესარგებლათ მარქსისა და ლონდონის გენერალურ საბჭოს ძვირფასი რჩევა-მითითებებით.

თუმცა, გენსაბჭომ მოახერხა ბლოკადის წინ გამოევხაენა პარიზში ერთერთი თავისი უაქტივესი წევრთაგანი—მუშა სერაიე, რომელიც მალე პარიზში მისვლისას არჩეული იქნა კომუნის წევრად. სამხედრო მოქმედებების დაწყების შემდეგ მისი წერილები იშვიათად უგარდებოდა ხელში გენერალურ საბჭოს. რეგულიარულ საფოსტო კავშირის გაწყობა კი სრულიად შეუძლებელი იყო.

ბრძოლა საბოტაჟთან, მავნებლობასთან და კონტრრევოლუციასთან

კომუნის დელეგატებს უმცროს მოსამსახურეებისა და მუშების დახმარებით უხდებოდათ მხოლოდ დაეწესებოდათ ნორმალური მუშაობა დაწესებულებებში, დაძლევა ღია და ფარულ საბოტაჟისა და რეაქციონურ მოხელეთა პირდაპირი მავნებლობა. პარიზში დარჩენილი მოხელეები და მოსამსახურეები, რომელთაც არ სურდათ მშრომელი ხალხის სამსახური, არამც თუ რეგულიარულად აწვდიდნენ ინფორმაციებს ტიერს კომუნის ყოველ ღონისძიებების შესახებ, არამედ ვერსალში აწვდიდნენ ცნობებს მის სამხედრო ძალებზე.

ბურჟუაზიული პრესა ხომ აქვეყნებდა სამხედრო საიდუმლოებებს, გამოდიოდა რა დღითი-დღე ყოველგვარი უმდაბლესი ცილისწამებებით კომუნის მოღვაწეთა წინააღმდეგ, რომელიც ცდილობდა დაემცირებინა ისინი ხალხის თვალში.

განსაკუთრებული დამლუპველი მნიშვნელობა ჰქონდა კომუნის არა საკმაო გამბედაობას ფინანსიურ პოლიტიკაში: მან დასტოვა თითქმის ხელშეუხებელი მთელი ძველი საგადასახადო სისტემა, და რაც მთავარია, პროდონელების გავლენის გამო, ხელი არ ახლეს საფრანგეთის უმდიდრესი ბანკის საუნჯეებს.

კომუნა და გლეხობა

ოცნებობდნენ რა უპირველეს ყოვლისა, ქალაქის კომუნების ფედერაციის შექმნაზე. კომუნარებს არ ესმოდათ გარკვევით უდიდესი მნიშვნელობა სწორი პოლიტიკისა გლეხობის მიმართ. ისინი ანგარიშს არ უწყედნენ იმ გარემოებას, რომ პროლეტარული რევოლუციის გამარჯვებისათვის საჭირო იყო სოფლის უღარიბეს და საშუ-

ალო გლეხობასთან კავშირის განმტკიცება და გაღრმავება. პროკლამაციებში, „სოფლის ხალხისადმი“ რომ იყო მიმართული, ისინი თითქმის სრულებით არ ეხებოდნენ სოფლის გაჭირვებას და არ აყენებდნენ სპეციალურ მოთხოვნებს მშრომელი გლეხობის ინტერესების მიმართ.

კომუნა და სამხედრო საქმის ორგანიზაცია.

კომუნარებმა ვერ შესძლეს დამაკმაყოფილებლად დადაეწევიტათ რევოლუციის ერთი ძირითადი ამოცანათაგანი—შექმნათ თავისი სამხედრო ძალები. კომუნის არმიაში, რომელიც ეწყობოდა განსაკუთრებულად მოხალისეობის საფუძველზე, არ იყო საკმარისი დისციპლინა და წესრიგი. ქაოსი და დეზორგანიზაცია უშლიდნენ ხელს რაციონალურად გამოეყენებიათ სრული საკმარისი რაოდენობით არსებული სამხედრო ქონება. ეს ახდენდა დაშლუპველ გავლენას ბრძოლის უნარიანობასა და ჯარის მორალურ მდგომარეობაზე. ამიტომ კომუნის არმიის განსაკუთრებული გეროიზმისა და თავდადების მაგალითებთან ერთად უკანასკნელ დღეებამდე ხდებოდა ქურდობა და დეზერტირობა.

კომუნის სამხედრო ძალების არადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა მეტად ხელს უწყობდა ვერსალის ჯარების შემოტევას. კომუნის გაუარესება ღრმავდებოდა აგრეთვე პოლიტიკური და ტაქტიკური შეცოდებით, განსაკუთრებით კომუნის ფრაქციული ბრძოლით იაკობინელ-ბლანკისტების უმოაველესობისა და პრუდონელთა უმცირესობის შორის.

კომუნის დაცემა.

უკვე აპრილის მეორე ნახევრის დასასრულს ტიერის ჯარები იწყებენ მნიშვნელოვან შევიწროებას კომუნის ჯარებისას. რომელიც იძულებული შეიქნა შეტევიდან თავდაცვაზე გადასულიყო. უძლიერესი ძალების დაჭიმვით იცავს ის პარიზის შესავალს.

9 მაისს, ღამით, ვერსალელები იღებენ პარიზის ერთერთ უმთავრეს ფორტს—ისისს, რამოდენიმე დღის შემდეგ კი იმორჩილებენ მეორე ფორტს—ვანვსაც. 21 მაისს ქალაქის კედლებთან უკვე მოსული ვერსალელების ჯარი, სარგებლობს რა კომუნარების შემთხვევითი დაბნეულობით, უომრად იგდებს ხელში სენ-კლუს კარებს და შედის თვით პარიზის ფარგლებში. 25 მაისამდე გრძელდება ბრძოლა ქუჩებში, გრძელდება სისხლიან „მაისის კვირა“, ძვირად უჯდებათ ვერსალელებს თავისუფლება პარიზის პროლეტარებისა და ხელოსნებისაგან.

უსამართლოდ დასჯულ და დახოცილ კომუნართა რიცხვი აღწევდა 30 ათასს. 13 ათასზე მეტი კომუნის დამცველი მსხვერპლი გახდა შემდეგ ვერსალელების კლასიური მართლმსაჯულებისა.

9. კომუნის მნიშვნელობა და გაკვეთილები.

კომუნის გაკვეთილები.

1871 წ. კომუნა დაეცა. მაგრამ მიუხედავად ამისა, თვით ფაქტი პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების ხელში ჩაგდებისა, სრულ-

ლიად ახალი ტიპის სახელმწიფოს შექმნა, კომუნის სოციალ-დემოკრატიული მოღვაწეობა, რომელიც მიმართული იყო არა გაბატონებული კლასების უმჯობესობის ინტერესებისადმი, არამედ ექსპლოატაცი-ქმნილ მასების უდიდეს უმრავლესობის ინტერესებისადმი, პროლეტარიატის გმირული ბრძოლა, პარიზის მუშათა ბატონობის მთელი 72 დღიანი ისტორია, — დარჩა მსოფლიო პროლეტარიატს მდიდარ მემკვიდრეობად რევოლუციონური გამოცდილების სახით, რომელიც უნდა მიიღოს მხედველობაში მსოფლიო პროლეტარიატმა თავის მომავალ რევოლუციონურ ბრძოლის დროს.

მართლაც რომ ასეა. საჭირო იყო გამოცდილება შეიარაღებულ ბრძოლის და სისხლიან ომების, რომ პროლეტარიატი დარწმუნებულ-იყო იმაში, „...რომ კლასობრივი ბრძოლა ზოგიერთ პირობებში შეკავშირდება შეიარაღებულ ბრძოლას და სამოქალაქო ომის ფორ-მებში, რომ არის მომენტი, როცა პროლეტარიატის ინტერესები ითხოვენ მტრების დაუნდობელ გასადგურებას ხელჩართულ შეტაკე-ბებში“ (ლენინი).

თვალსაჩინოა. ისტორიული გამოცდილების საფუძველზე, რომელიც მათ თვითონ მოახდინეს, პროლეტარიატს საშვალეობა ჰქონდა დარწმუნებულყოფი, რამდენად დამლუპველია სოციალურ წინააღმდე-გობათა დაჩლუნგების სინამდვილე კლასობრივ კაპიტალისტურ საზო-გადოებაში.

კომუნის გამოცდილებამ თვალსაჩინოთ დაგვიანახა, რომ პროლე-ტარიატის პარტიის გარეშე შეუძლებელია პროლეტარულ რევოლუ-ციის გამარჯვება, რომ „პარტია არის პროლეტარიატის კლასობრი-ვი გაერთიანების უმაღლესი ფორმა“ (ლენინი), რომლის ნამდვილი არსებობის გარეშე არ შეიძლება კაპიტალიზმის უღლის ჩამოსხნა.

კომუნის მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა

მაგრამ პარიზის კომუნის მსოფლიო-ისტორიული მნიშვნელობა გიმოიხატება არა მარტო და არა იმდენად ჩვენს მიერ აღნიშნულ ისტორიულ ფაქტებით. კომუნის მნიშვნელობა გამოი-ხატება იმაში, რომ „ის თავისი არსებითობით იყო მუშათა კლასის მთავრობა“ (მარქსი), მთავრობა, რომელიც ემყარება „არა კანონზე, ცენტრალურ სახელმწიფო ხელისუფლების მიერ რომ არის გამოცე-მული, არამედ პირდაპირ რევოლუციონურ დაპყრობაზე, დაბლიდან ხალხთა მასების უშუალო თაოსნობით“ (ლენინი). ეს იყო სხვაგვა-რი სახელმწიფო, ვიდრე მანამდე არსებული ბურჟუაზიული დემო-კრატიის სახელმწიფოები, ეს იყო სახელმწიფო „მუდმივი ჯარის გა-რეშე, ხალხის მოწინააღმდეგე პოლიციის გარეშე, ხალხის სათავეში ჩამდგარ მოხელეობის გარეშე“; სახელმწიფო, რომელშიდაც მუშათა კლასი არა უბრალოდ დაეუფლა გამზადებულ სახელმწიფო მანქანას, რომ აამუშავოს ის თავისი საკუთარი მიზნებისათვის, არამედ გატეხა, დაამსხვრია ის და შესცვალა „პრინციპიულურ სხვაგვარ დაწესებუ-ლებებით“. ლენინი ხედავდა კომუნაში დემოკრატიულ სახელმწიფოს უმაღლეს ტიპს. ის სთვლიდა რომ

„.. საბჭოები აწესებენ ისეთ სახელმწიფოს ტიპს, როგორც
რაც გამომუშავდა პარიზის კომუნის მიერ“, „რომ საბჭოთა
ხელისუფლება არის მეორე მათგანის-ისტორიული ნაბიჯი ან
პროლეტარიატის დიქტატურის განვითარების ეტაპი“, რომ
„პირველი ნაბიჯი იყო პარიზის კომუნა, რომელმაც გვიჩვენა,
რომ მას მიჰყავს მუშათა კლასი სოციალიზმისაკენ არა სხვა-
ნაირად, თუ არა დიქტატურით, ექსპლოატატორებზე ძალმომ-
რეობითი დაწოლით“ (ლენინი).

III. I ინტერნაციონალის დაშლის მიზეზები და მისი ინტორიული მნიშვნელობა

I ინტერნაციონალი კომუნის დამარცხების შემდეგ.

პარიზის პროლეტარიატის დამარცხებას და კომუნის სისხლიან „მაისის კვირის“ შემდეგ ევროპის ყველა ქვეყნებში დაიწყო ინტერნაციონალის სექციების დევნა. არა მარტო საფრანგეთში, სადაც მოზეიმე კონტრრევოლუცია იღებდა ყოველგვარ გადამწყვეტ ზომებს ინტერნაციონალის გალენის მოსპობისათვის, არამედ გერმანეთში და სხვა ქვეყნებშიაც ინტერნაციონალის მომხრეები განიცდიდნენ მრისხანე დევნას. ინტერნაციონალს უხდებოდა დიდი ძალღონისა და ენერგიის ხარჯვა იმისათვის, რომ შეენარჩუნებია მუშათა მოძრაობაში უკვე მოპოვებული პოზიციები.

მაგრამ უფრო მეტად ევროპიულ რეაქციონურ მთავრობების დევნისა, ინტერნაციონალს აწუხებდა შინაგანი უთანხმოებანი, მიმდინარე ბრძოლები თავის საკუთარ რიგებში. მარქსიზმისა და ბაკუნინიზმის შორის ბრძოლა, რომელიც ჯერ კიდევ ბაზელის კონგრესზე დაიწყო, 1871—1872 წ. წ. არ მთავრდებოდა. პარიკით, უკრო მწვავე ხასიათი მიიღო. ბაკუნინმა არამც თუ შესწყვიტა თავისი ინტრიგები და ბრძოლა გენერალურ საბჭოსა და მისი ხელმძღვანელის—მარქსის წინააღმდეგ, არამედ უფრო მეტად აძლიერებდა თავის ფრაქციულ მოღვაწეობას.

ბაკუნისტები ილაშქრებდნენ ინტერნაციონალის წინააღმდეგ, ისინი არ დაემორჩილენ იურსკის ფედერაციის გაშვებას, რომელიც მათ დაარსეს ჟენევის ფედერაციის მოწინააღმდეგე მხარეზე, ინტერნაციონალის ერთგული რომ იყო.

ბაკუნისტებსა და მარქსისტებს შორის ბრძოლის ფარგლები 1871—1872 წ. წ. მნიშვნელოვანად გაფართოვდა: ცდილობდნენ რა ყოფილიყვნენ უმეტესობა გენერალურ საბჭოში, ბაკუნისტებმა ბრძოლა აუტყვეს მის ხელმძღვანელობით როლს. მათ დაიწყეს გამოსვლები ინტერნაციონალის ცენტრალიზებულ და დისციპლინიზებულ ორგანიზაციად გადაქცევის წინააღმდეგ.

ისინი ბრალს სდებდნენ გენერალურ საბჭოს იმაში, რომ თითქოს საბჭო მისწრაფოდა გადაექცია ინტერნაციონალი იმ ორგანიზაციად, რომელსაც დიქტატორულად ხელმძღვანელობდა მხოლოდ მარქსი.

სინამდვილეში ბაკუნისტები რჩებოდნენ ნამდვილ შეუკავებელ ცენტრალიზმის მომხრეებად და ცდილობდნენ აეგოთ ინტერნაციონალი

ლი ძველი შეთქმულობის საფუძველზე. მიუხედავად ამისა, ისინი ეხლა მოითხოვდნენ გენერალურ საბჭოს გადაქცევას „მიწერ-მწერის ბიუროდ“, ორგანოდ, რომელსაც არ შეეძლება უფლებით და მართველობით სარგებლობა ინტერნაციონალის ცალკე სექციების და ჯგუფების მიმართ.

ასეთი ორგანიზაციული აგებულობა ინტერნაციონალისა, რასაკვირველია, ძირითადად ეწინააღმდეგებოდა მარქსის შეხედულებებს, რომელიც ხედავდა მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობაში პროლეტარიატის საერთაშორისო პარტიის საწყისს, გენსაბჭოში კი ამ პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს.

ბრძოლა ორგანიზაციულ საკითხის ირგვლივ რთულდებოდა აგრეთვე მუშათა კლასის პოლიტიკური ამოცანების საკითხებით. ცნობილია, რომ ბაკუნისტები უარყოფდნენ ყოველგვარ პოლიტიკურ მოღვაწეობას, ყოველგვარ პოლიტიკურ ბრძოლას. ისინი უარყოფდნენ მუშათა კლასის პოლიტიკური პარტიების არსებობის აუცილებლობას. ამასთანავე კი პარიზის კომუნის გამოცდილებამ გვაჩვენა, რომ მასიურ პოლიტიკურ პარტიების მტკიცე ორგანიზაციულობის და შინაგანი დისციპლინის გარეშე მუშათა კლასის ყველა გმირული ღონისძიებები უიმედოა.

ლონდონის კონფერენცია 1870 წ.

ამგვარად, ინტერნაციონალში მიმდინარეობის ხელმძღვანელ მარქსიზმსა და ბაკუნისმს შორის არ შეიძლებოდა არ მოეხდარიყო სასტიკი ბრძოლა. ამ ბრძოლით იყო შეესებული I ინტერნაციონალის უკანასკნელი წლების ისტორია.

1871 წ. სექტემბერში ლონდონში შესდგა I ინტერნაციონალის კონფერენცია, სადაც ძალთა განწყობილება მარქსისტების მხარეზე იყო და ყველა გადაწყვეტილებები მიღებულ იქნა გენსაბჭოს წინადადებით.

უწინარეს ყოვლისა, კონფერენცია წავიდა ინტერნაციონალის მომავალი განმტკიცების გზით, აკრძალა რა საერთაშორისო ორგანიზაციის შიგნით ცალკე სექციების ან ჯგუფების არსებობა, რომელთაც ექნებოდათ თავისი პროგრამები და წესდებები. ეს გადაწყვეტილება კიდევ ერთი დარტყმა იყო ბაკუნისტებსა და მათ „ალიანსზე“. შემდეგ დღის წესრიგის მნიშვნელოვან საკითხშიაც მუშათა კლასის პოლიტიკური ბრძოლის შესახებ, კონფერენცია აგრეთვე არ მიემხრო ბაკუნისტებს. ეყრდნობოდა რა ინტერნაციონალის წესდებას და მის დამფუძნებელ ადრესს, აგრეთვე ლოზანის კონგრესს, ლონდონის კონფერენცია ხაზგასმით აღნიშნავდა, რომ ყველა კლასების კოლექტიური ძალების წინააღმდეგ პროლეტარიატს შეუძლია აწარმოოს ბრძოლა როგორც კლასშია, თავისი დამოუკიდებელი პოლიტიკური პარტიების დაარსებით, რომ პროლეტარიატის მიერ პოლიტიკური პარტიის შექმნა აუცილებელია სოციალური რევოლუციის გამარჯვების უზრუნველყოფისა და მისი საბოლოო მიზნებისა—კლასების მოსპობისათვის. ამგვარად, ბაკუნისტებმა ამ კონფერენციაზე განიცადეს სრული დამარცხება მათთვის მეტად

მნიშვნელოვან ორ საკითხში — ორგანიზაციულ და პოლიტიკურ საკითხში.

მაგრამ ისინი მაინც არ გრძნობდნენ თავს დამარცხებულად. პირიქით, დარწმუნდნენ რა გენერალურ საბჭოს შემოტევაში, ისინი თამამად ჩაებნენ ბრძოლაში და გააძლიერეს თავისი გამთიშველი მუშაობა. მალე ბაკუნისტებმა მოიწვიეს შვეიცარიის სექციების ყრილობა და დაადგინეს ინტერნაციონალის ძველი შვეიცარული ფედერაცია გაშვებულად გამოეცხადებიათ და შეეცვალათ ახალი გაერთიანებით — ანაქისტულ იურსკის ფედერაციით. შემდეგ მიიღო რა რეზოლუცია მთავრობებთან დამოკიდებულების შესახებ, რომელში დაც ყველა სექციებს ურჩევდნენ „უარი ეთქვათ ყოველგვარ მოღვაწეობისაგან, რომელსაც მიზნად ექნებოდა სოციალური ცვლილებები პოლიტიკური რეფორმებით“, ყრილობამ დაამთავრა თავისი მუშაობა მოწოდებით გენსაბჭოს წინააღმდეგ, ინტერნაციონალის ყველა ფედერაციის მიმართ.

ამგვარად, ბაკუნისტებმა გაილაშქრეს ინტერნაციონალის წინააღმდეგ, მის ხელმძღვანელ ორგანოს გენ აბქოს წინააღმდეგ, მის ორგანიზაციულ და პროგრამულ პრინციპების, მარქსიზმისა და თვით მარქსის წინააღმდეგ. ბაკუნისტების ყრილობის მოწოდებამ გამოძახილი ჰპოვა მთელ რიგ სხვა ქვეყნებში, განსაკუთრებით იქ, სადაც სამრეწველო პროლეტარიატი მცირერიცხოვანი იყო, იქ, სადაც მოსახლეობის ჭარბი მასები შესდგებოდა ხელოსნებისა, კუსტარებისა და გლეხებისაგან.

განხეთქილება მოედო სულ ახალ და ახალ ქვეყნებს, თვით ინგლისში, კომუნის დაცემის შემდეგ, შესამჩნევად ეცემოდა ინტერნაციონალის გავლენა. ტრედ-უნიონის ცალკე ბელადები დაექანენ აპორტუნიზმისაკენ. ეს აიხსნებოდა, ერთის მხრივ, შაშინ დაწყებულ სამრეწველო გაცხოველებით, რომელიც იძლეოდა შესაძლებლობას მშვიდობიანი გზით მიეღო დათმობებს ბურჟუასიისაგან. მეორე მხრით, დიდი უკმაყოფილება ინგლისის ტრედ-უნიონების ბელადების მხრით, გამოიწვია აგრეთვე იმ თვალსაჩინო მხარის დაქერამ, რომელიც ელმოუჩინა კომუნას და კომუნარებს გენერალურმა საბჭომ და თვით მარქსმა.

ასეთ პირობებში ინტერნაციონალის კონგრესის მოწვევა გახდა არსებით ალცილებლობად. საჭირო იყო გარკვეული დადგენილების გამოტანა, რომელიც გამოარკვევდა საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის მომავალ გზებს განსაკუთრებით ნათლად ჰქონდა წარმოდგენილი კონგრესის მნიშვნელობა მარქსს: „საქმე შეეხება ინტერნაციონალის ყოფნა-არყოფნას“, — სწერდა ის თავის მეგობარს კუგელმანს.

გააზის კონგრესი 1872 წ.

1872 წ. სექტემბერში შეიკრიბა კონგრესი. მას დაესწრო დასავლეთ ევროპის ქვეყნების თითქმის ყველა წარმომადგენელი, ჩრდ. ამერ. შეერთ. შტატებიდანაც კი. კონგრესზე პირველად დაესწრო მარქსი. თავდაპირველადვე კონგრესი დაიყო მარქსისტულ უმრავლესობად და ბაკუნისტურ უმცირესობად. მეტად გაცხარებული

ბრძოლა ხდებოდა პირველ დღეებიდანვე. ის ჯგუფდებოდა უმთავრესად გენსაბქოს რწმუნებებისა, პოლიტიკური ბრძოლისა და ბაქუნისა და ბაკუნისტების ფრაქციულ მოღვაწეობას ირველივე კონგრესი პირველ საკითხში, მიუხედავად ბაკუნისტების წინააღმდეგობისა, შეუერთდა მარქსისა და მარქსისტების თვალსაზრისს, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ საბჭო უნდა იქნეს ინტერნაციონალის შტაბად, რომ ცენტრალიზაცია აუცილებელია საერთაშორისო პროლეტარიატის ბრძოლისათვის გასათავისუფლებლად. გენსაბქოს მიეცა უფლება კანტროლისა და მეთვალყურეობისათვის სექციების მოღვაწეობაზე, იმ დაშლის უფლებითაც, თუ დარღვეული იქნებოდა წესდება და არ დაემორჩილებოდნენ გენსაბქოს ან კონგრესს. პროლეტარიატის პოლიტიკური მოღვაწეობის საკითხში კონგრესმა გამოიტანა ნათელი და გარკვეული დადგენილება, განმეორებით ხაზგასმული, რომ პროლეტარიატმა უნდა იმოქმედოს, როგორც კლასმა, მხოლოდ უნდა დააარსოს საკუთარი პოლიტიკური პარტია.

გააგის კონგრესის ეს ორი გადატრიალება ნიშნავდა მარქსიზმის იდეების სრულ გამარჯვების ზეიმს და ბაკუნის მიმართ საბოლოო განადგურებას. ბაკუნისტები, ფაქტიურად დატოვებული იქნენ ინტერნაციონალის გარეშე. კონგრესი აგრეთვე დაკავებული იყო საკითხით „ალიანსის“ და ბაკუნისა ფრაქციული მუშაობის შესახებ. მთელ რიგ საბუთების თანახმად, რომელიც ინტერნაციონალის განკარგულებაში იყო, კონგრესმა გამოარკვია „ალიანსის“ ფარული არსებობა, რომელს წესდებაც მეტად განსხვავდებოდა I ინტერნაციონალის წესდებისაგან, აგრეთვე მასში ბაკუნის ხელმძღვანელობითი როლი. ამის გამო კონგრესმა დაადგინა გამორიცხოს ბაკუნისა და მისი ორი უახლოესი მომხრე ინტერნაციონალის წევრთა რიცხვიდან.

ეს იყო უკანასკნელი საფეხური ბაკუნის მიმართ ბრძოლის ისტორიისა ინტერნაციონალში. გააგის კონგრესის დროიდან I ინტერნაციონალი იყოფა ორ დამოუკიდებელ ნაწილად, რომელთაგანიც ცალკეულად კიდევ აგრძელებს თავის უნუგეშო არსებობას, მაგრამ თანდათანობით ვადის მსოფლიო მუშათა მოძრაობის სტენიდან.

I ინტერნაციონალის ისტორიული მნიშვნელობა

ინტერნაციონალის განხეთქილება არ იყო შემთხვევითი. შეასრულა რა თავისი ისტორიული ამოცანა, ჩაუყარა რა, როგორც ლენინმა სთქვა „საძირკველი საერთაშორისო პროლეტარულ ბრძოლას სოციალიზმისათვის“, გააღვიძა რა მსოფლიო პროლეტარიატის კლასიური შეგნება, გამოიმუშავა სოციალისტური პროგრამის და ტაქტიკის ძირითადი პრინციპები, უბიძგა რა მუშებს თავის კლასიურ ორგანიზაციების შექმნისაკენ, — ინტერნაციონალს დროებით უნდა მიეტოვებია მსოფლიო მუშათა მოძრაობის სცენა. ეს შესვენება საჭირო იყო ცალკე ქვეყნების პროლეტარებისათვის, რათა შეექმნათ თავის მასიური ეროვნული პოლიტიკური პარტიები, ჯერ კიდევ I ინტერნაციონალის ეპოქაში რომ არ არსებობდნენ. ამ ამოცანის მოგვარება, — შექმნა მასიურ პოლიტიკური პარტიებისა, ინტერნაციონალმა ვერ შესძლო: მეტად სხვადასხვანაირი იყო პოლიტიკური პირობები, მეტად შოუშაბდებელი და არასაკმაოდ მომზადებული იყო მუშათა კლასი ევროპის ცალკე ქვეყნებში.

I ინტერნაციონალის მნიშვნელობა, უპირველესად ყოველსა, გამოიხატება იმაში, რომ მან ფართულ გაავრცელა რევოლუციონერი მარქსიზმის იდეები და ორ ფრონტზე, წვრილბურჟუაზიულ სექტანტურ მიმდინარეობათა, — პრუდონიზმსა და ბაკუნინიზმს შორის — ბრძოლაში, მოამზადა ნიადაგი პროლეტარიატის მასიურ პოლიტიკური პარტიების შექმნისათვის.

მე-III კომუნისტური ინტერნაციონალი, ეყრდნობა I ინტერნაციონალისა და პარიზის კომუნის მთლიან შეერთებულ გამოცდილებას, მე-II ინტერნაციონალის ეპოქის მასიურ მუშათა მოძრაობის გამოცდილებას, საკ. კომ. პარ. (ბ) უმდიდრეს გამოცდილებას, აგრძელებს I ინტერნაციონალის საქმეს, მუშათა კლასის განთავისუფლების, პროლეტარიატის დიქტატურისა და სოციალისტურ რევოლუციის საქმეს.

ინტერნაციონალის როლი

ინტერნაციონალი დააარსებუნი იქნა იმისათვის, რომ შეცვლილი ყოფილიყო სოციალისტური და ნახევრადსოციალისტური სექტები მუშათა კლასის ნამდვილი ორგანიზაციით მისი ბრძოლისათვის. მისი პირველი წისდებები და პირველი დამფუძნებელი აღრესი უმაღლე აღნიშნავენ ამას. მეორე მხრით, ინტერნაციონალი ვერ შეინარჩუნებდა თავის პოზიციას, რომ ისტორიას მსვლელობასთან ერთად სექტანტობას ბოლო არ მოეღო თავისი თავისთვის. სოცია-

ლისტური სექტანტობის და ქვეშაირტ მუშათა მოძრაობის განვითარება ერთმანეთთან დგანან შებრუნებულ ურთიერთობაში. სექტებს აქვთ თავისი (ისტორიული) უფლება არსებობისათვის მხოლოდ მაშინ, ვიდრე მუშათა კლასი არ მომწიფებულა დამოუკიდებელ ისტორიულ მოძრაობისათვის; ამ მომენტის მომწიფებისას კი სექტანტობა არსებითად ხდება რეაქციონური. ინტერნაციონალის ისტორიაშიაც განმეორდა ის საზოგადოებრივი ფაქტი, რომ ყველა დრო-მოქმული ისწრაფვის შეერთების და შეინარჩუნოს თავისი პოზიცია ახლადწარმოშობილ ფორმებთან. ინტერნაციონალის ისტორია—ეს არის გენერალურ საბჭოს განუწყვეტელი ბრძოლა დილექტანტურ ცდებთან და სექტებთან, რომლებიც ცდილობდნენ დაეკავებინათ თვით ინტერნაციონალის რიგებში ქვეშაირტ მუშათა მოძრაობის საწინააღმდეგო პოზიცია. ეს ბრძოლა ხდებოდა ყრილობებზე, უფრო მეტ ნაწილად გენერალურ საბჭოს კერძო თათბირებზე ცალკე სექციებთან.

... „მუშათა კლასის „პოლიტიკურ მოძრაობას“, თავის თავად ცხადია, აქვს საბოლოო მიზნად „პოლიტიკური ძალაუფლების“ დაპყრობა, ამისათვის კი განსაკუთრებულ მომენტამდე საჭიროა „მუშათა კლასის წინასწარი ორგანიზაციის“ განვითარება, რომელიც თავისთავად წარმოიშვება მუშათა კლასის ეკონომიური ბრძოლიდან.

მაგრამ, მეორე მხრით, ყოველი მოძრაობა, რომლითაც მუშათა კლასი, როგორც ასეთი, ეწინააღმდეგება გეგმობილ კლასებს და ახდენს მათზე დაწოლას „გარედან დაწოლის“ საშუალებით, არის „პოლიტიკური მოძრაობა“. მაგალითად, ცალკე კაპიტალისტის იძულება გაფიცვების საშუალებით და სხვ. შეამციროს სამუშაო დღე ცალკე ფაბრიკაში ან სახელოსნოში, იქნება წმინდა ეკონომიური მოძრაობა; პირიქით, მოძრაობა მ საათის სამუშაო დღის სასარგებლოდ და სხვ იქნება უკვე პოლიტიკური. სწორედ ამ გზით ყველგან, მუშათა კერძო ეკონომიური მოთხოვნებიდან იზრდება პოლიტიკური მოძრაობა. ე. ი. კლასის მოძრაობა, რომ ამ საშუალებით მალწეული იქნეს საერთო ფორმაში მისი ინტერესების განხორციელება, ე. ი. ისეთ ფორმაში, რომელსაც აქვს იძულებითი ხასიათი მთელი საზოგადოებისათვის. თუ ამ მოძრაობებს დაუემორჩალებთ განსაზღვრულ წინასწარ ორგანიზაციას, მაშინ ისინი თავის მხრით გახდებიან ამ ორგანიზაციის განვითარების საშუალებად.

იქ, სადაც მუშათა კლასის ორგანიზაცია ჯერ კიდევ იმდენად არ განვითარებულა, რომ მან შესძლოს გდამწყვეტი შებრძოლება კოლექტიურ ძალაუფლებასთან, ე. ი. გეგმობილ კლასების პოლიტიკურ ძალაუფლებასთან, იქ ის ამისათვის უნდა იყოს მომზადებული განუწყვეტელ აგიტაციისათვის მმართველ კლასების ჩვენთან მტრულად განწყობილ პოლიტიკის წინააღმდეგ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ის გახდება მათ ხელში სათამაშოთ, როგორც ეს დაამტკიცა სექტემბრის რევოლუციამ საფრანგეთში და ნაწილობრივ უკანასკ-

ნელ მომენტამდე ამტკიცებენ გლადსტონის და მისი კამპ. წარმატებები ინგლისში.

(მარქსის წერილიდან ბოლტკესთან. 23 ნოემბერი 1871 წ.).

(Ц. Фридлянд и А. Слуцкий — „История революц. движ. Зап. Европы“. 1798—1914 г. г. ნაწ. I, გამ. 5, Гиз, 1928 г. გვ. 476—477).

I. ინტერნაციონალის ანდერძი

(ინტერნაციონალის კონფერენციის მოწოდება ფილადელფიაში 1876 წ.)

„ამხანაგო მუშებო!

ინტე ნაციონალის კონგრესმა ფილადელფიაში გააუქმა მუშათა საერთაშორისო ამხანაგობას გენერალური საბჭო; ორგანიზაციის საგარეო კავშირი აღარ არსებობს

„ინტერნაციონალი მოკვდა!“ ისევ წამოიძახებს ბურჟუაზია და სიხარულით და დაცინვით მიუთითებს ამ კონგრესის მუშაობას, მსოფლიო მუშათა მოძრაობის განადგურების დასამტკიცებლად. დეე ჩვენი მტრების ძახილმა ნუ დაგვიმორჩილოს ჩვენ. ჩვენ დავშალეთ ინტერნაციონალის ორგანიზაცია იმ მიზეზებით, რომელნიც გამომდინა ეობენ ევროპის თანამედროვე პოლიტიკური მდგომარეობიდან, მაგრამ მის ნაცვლად ჩვენ ვხედავთ, თუ ორგანიზაციის პრინციპებს, როგორ აღიარებენ და იცავენ ძთელ ცივილიზაციურ მსოფლიოს მოწინავე მუშები. მივცეთ ჩვენ ამხანაგებს—ევროპის მუშებს—დრო თავის ნაციონალური ორგანიზაციების გაძლიერებისათვის, და ექვის გარეშეა, მალე მიეკვმათ მდგომარეობა ზღოდეების დ სანგრეყად, სხვადასხვა ქვეყების მუშებს რომ ანტალკაეებს ერთმანეთისაან.

ამხანაგებო, თქვენ შეისისხლბორკეთ ინტერნაციონალის პრინციპები, თქვენ იპოვით საშუალებებს, ორგანიზაციის გარეშეც, გაამრავლოთ მისი მომარეების რიგები, თქვენ შეიძენთ ახალ მებრძოლებს, რომლებიც იბრძოლებენ ჩვენი საზოგადოების მიზნების განხორციელებისათვის. ამერიკელი მუშები შეპირებბას არიან, რომ ისინი წმინდათ შეინახავენ და თავს შემეფელებიან ინტერნაციონალის მონაპოვარს შეერთებულ შტატებში, მანამდე, ვიდრე ხელსაყრელი პირობები ისევ არ შეპკრებს მუშებს ყველა ქვეყნისას ბრძოლის საერთო დროშის ქვეშ და ახლად, უფრო მეტი ძლიერებით ავარდება ძახილი: „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“

(Ц. Фридлянд и А. Слуцкий — „История революционно-го движения Зап. Европы“ 1789—1914 г.г. Гиз. 1928 г. изд. 5-е, ч. I, стр. 490).

კომუნის გაკვეთილები *)

სახელმწიფოებრივ გადატრიალების შემდეგ, რომელმაც დაასრულა 1848 წ. რევოლუცია, საფრანგეთი 18 წლით ჩაეზარდა ნაპოლეონის რეჟიმის მონობაში. ამ რეჟიმმა მიიყვანა ქვეყანა არა მარტო ეკონომიურ განადგურებამდე, არამედ ეროვნულ დაკნინებამდეც. ძველი რეჟიმის წინააღმდეგ აჯანყებულმა პროლეტარიატმა დაესაბაორო ამოცანა: საერთონაციონალური და კლასობრივი — საფრანგეთის განთავისუფლება გერმანიის შემოტრევისაგან და კაპიტალიზმისაგან მუშათა სოციალისტური განთავისუფლება. ასეთი ორი ამოცანის შეერთებაშია — კომუნის მეტად ორიგინალური სახეობა.

ბურჟუაზიამ შეადგინა მაშინ „ეროვნული თავდაცვის მთავრობა“ და საერთონაციონალურ დამოუკიდებლობისათვის პროლეტარიატს უნდა ებრძოლა მისი ხელმძღვანელობით. ნამდვილად ეს იყო „სახალხო ლალატი“ მთავრობა, რომელსაც თავის დანიშნულებად მიაჩნდა ბრძოლა პარიზის პროლეტარიატის წინააღმდეგ. მაგრამ პროლეტარიატი ვერ ხედავდა ამას, თვალახვეული პატრიოტული ილუზიებით. პატრიოტული იდეა წარმოიშვა ჯერ კიდევ მე-XVIII საუკუნის დიდი რევოლუციიდან. ამ იდეამ დაიმორჩილა კომუნის სოციალისტები. ბლანკი, მაგალითად, უეჭველი რევოლუციონერი და ერთგული მომხრე სოციალიზმისა, თავის გაზეთისათვის ვერ პოულობს უფრო შესაფერ სახელწოდებას, როგორც ბურჟუაზიული ამონაკვეთის: „სამშობლო განსაცდელში!“

მოწინააღმდეგე ამოცანების შეერთებულებაში (პატრიოტიზმი და სოციალიზმი) იყო საფრანგეთის სოციალისტების საშინელი შეცდომა. ინტერნაციონალის მანიფესტში, 1870 წ. სექტემბერში, მარქსი აფრთხილებდა საფრანგეთის პროლეტარიატს ყალბ ეროვნულ იდეებით გატაცებისაგან. დიდი რევოლუციის დროიდან მოხდა ღრმა ცვლილებები, კლასობრივი წინააღმდეგობანი გამწვავდნენ, და თუ მთელი ევროპის რეაქციის წინააღმდეგ ბრძოლამ დარაზმა მთელი რევოლუციონური ფრი, ახლა პროლეტარიატს არ შეეძლო შეერთებოდა თავისი ინტერესებით სხვა, მტრულად განწყობილ კლასებს; დეო, თვით ბურჟუაზიამ იღოს თავზე ეროვნული დამცირების პასუხისმგებლობა — პროლეტარიატის შრომის სოციალისტური განთავისუფლების საქმე ბურჟუაზიის მონობისაგან.

და მართლაც, ბურჟუაზიული „პატრიოტიზმის“ ზრახვა მალე გამოიქვლიანდა. დადეს რა სამარცხვინო ზავი პრუსიელებთან, ვერსალის მთავრობა შეუდგა თავისი ამოცანის განხორციელებას და განიზრახა თავდასხმა მისთვის თავზარდამცემ პარიზის პროლეტარია-

*) 18 მარტს 1890 წ. ქენევაში შესდგა ინტერნაციონალური მიტინგი სამი პროლეტარული წლის თავის გამო: მარქსის გარდაცვალ. 25 წ. თავი, 1848 წ. მარტის რევოლუციის 60 წლისთავი და პარიზის კომუნის წლისთავი. მიტინგზე გამოვიდა რ. ს. დ. მ. პ. სახელით ამბ. ლენინი, რომელმაც ილაპარაკა კომუნის მნიშვნელობის შესახებ. მოგვყავს სიტყვის დაახლოებით შინაარსი. რედ.

ტის შეიარაღებაზე. მუშებმა სავსუბოდი გამოაცხადეს კომუნა და სამოქალაქო ომი.

იმის მიუხედავად, რომ სოციალისტური პროლეტარიატი იყოფოდა მრავალ სექტებად, კომუნა წარმოადგენდა ბრწყინვალე ნიმუშს იმისას, თუ როგორ ერთსულოვნად შეუძლია პროლეტარიატს განახორციელოს დემოკრატიული ამოცანები, რომლის გამოცხადება იცოდა ჩხოლოდ ბურჟუაზიამ. ყოველგვარ რთულ კანონმდებლობის გარეშე, საქმით, ჩაიგდო რა ხელში ძალაუფლება, პროლეტარიატმა გაატარა საზოგადოებრივ წყობილების დემოკრატიზაცია, გააძევა ბიუროკრატია, განახორციელა ხალხის მიერ მოხელეების არჩევნები.

მაგრამ ბრწყინვალე გამარჯვების მონაპოვარი ორმა შეცდომამ დაღუპა. პროლეტარიატი გაჩერდა შუაგზაზე: იმის მაგივრად, რომ შესდგომოდა ექსპროპრიატორების ექსპროპრიაციას, ის გაიტაცა უმძლეს სამართლიანობის ქვეყნად დამყარების ოცნებებმა, გაერთიანებულმა საერთო ნაციონალური ამოცანით; ასეთია, მაგალითად, დაწესებულებები, როგორცაა ბანკი, რომელიც იქნა ხელშეუხებელი, პროდონელების თეორია „სამართლიანი გაცვლის“ შესახებ და სხვ. ასეთი შეხედულებები კიდევ არსებობდნენ სოციალიტებს შორის. მე რე შევთომა — პროლეტარიატის ზედუქტი დიდსულოვნობა: უნდა მოესპო თავისი მტრება, ის კი ცდილობდა მორალურ ზეგავლენას მათზე, ის ნაცუტად სამხედრო მოქმედებისა სამოქალაქო ომში და რომ გადმწყვეტი შეტევა ეწარმოებოდა ეერალზე პარიზის გამარჯვების დასავგორავ ნებ ად. ავეიანებდა და ამით დრო მისცა ვერსალის ძთავრობას მოკერობა თავისი შავბეული ძალები და მომხადებულყო სისხლიან მაისის კვირისათვის.

მაგრამ მიუხედავად ყვლა შევთომებისა, კომუნა არის მე XIX საუკ. პროლეტარიატის უდადესი მოძრაობის უიდეესი მაგალითი. მარქს ა დრადთ შეაფ სა კომუნის ისტორიული მნიშვნელობა; ვერსალის ყაჩაღების გამკველურ პარიზის პროლეტარიატზე თავდასხმის დროს. მუშები რომ უბრძოლველად დანებებოდნენ, მაშინ ის დემორალიზაციის (დაყოფა ჩვენია — რედ) დაძღუპველი მნიშვნელობა, შეტანილი ასეთი სისუქტი პროლეტარიატის მოძრაობაში, იქნებოდა უფრო მეტასუად მძამ დანაკარგების სიკარბეზე, ვიდრე განიცადა მეშათა კლასმა ამ ომში. როგორი დიდცი აო უნდა იყოს კომუნის მსხვერპლი. ის გამოსყიდულია მისი მნიშვნელობით საერთო პროლეტაროლ ბრძოლისათვის: მან ამოძრავა ევროპაში სოციალისტური მოძრაობა, მან გვიჩვენა სამოქალაქო ომის ძლიერება, გათანტა პატრიოტული ილუზიები და დაამსხვრია ბურჟუაზიის გულუბრყვილო რწენა საერთო ნაციონალურ მისწრაფებაში. კომუნამ ასწავლა ევროპის პროლეტარიატს სოციალისტური რევოლუციის ამოცანების კონკრეტულად დაყენება.

პროლეტარიატის მიერ მოცემული გაცვეთილი დაუფიწყარი, მეშათა კლასი ისარგებლებს მით, ისე როგორც ისარგებლა რუსეთში დეკემბრის აჯანყების დროს. რუსეთის რევოლუციის წინა ეპო-

ქას, ამ რევოლუციას რომ ამზადებდა, აქვს რამოდენიმედ მსგავსება ნაპოლეონის მონურ ეპოქასთან საფრანგეთში. რუსეთშიც მპყრობელობამ მიიყვანა ქვეყანა ეკონომიურ საშენებლობაში ეროვნულ დაქინებამდე. მაგრამ დიდხანს არ შეეძლო რევოლუციას გაგრძელებულიყო, — ვიდრე სოციალურ განვითარებას არ შეექმნა მასაური მოძრაობისათვის პირობები და მიუხედავად თავის სიგმირისა, განცალკევებული თავდასხმები მთავრობაზე რევოლუციის წინა პერიოდში ხვდებოდა მაინც ხალხის გულცივობას. მხოლოდ სოციალ-დემოკრატიამ შესძლო თავისი თავდადებულ და გემამეზომულ მუშაობით აღეზარდა მასები ბრძოლის უფილეს ფორმებამდე — მასიური გამოსვლები და სამოქალაქო შეიარაღებული ომი (დაყოფა ჩვენია — რედ.).

მან შესძლო აღმოეფხვრა ახალგაზრდა პროლეტარიატში „საერთო ნაციონალური“ და „პატრიოტული“ დაბნელები, და მის შემდეგ, მისი უშუალო ჩარევით რომ მოხერხდა მეფის ხელიდან 17 ოქტომბრის მან ფეტის გამოგლეჯა, პროლეტარიატი შეუდგა ცნობილ მზადებას მომავალი აუცილებელი რევოლუციის ეტაპის — შეიარაღებული აჯანყებისათვის. თავისუფალი „საერთო ნაციონალური“ ილუზიებისაგან, ის თავის კლასობრივ ძალებს ათავსებდა თავის მასიურ ორგანიზაციებში — მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოებში და სხვ. მიუხედავად ყველა განსხვავებისა მიზნებში და ამოცანებში, რომელიც იდგა რუსეთის რევოლუციის წინაშე, 1871 წ. საფრანგეთის, რევოლუციასთან შედარებით, რუსეთის პროლეტარიატს უნდა მიეძარტა იმავე ბრძოლას ხერხებისთვის — სამოქალაქო ომისათვის რომლის საწყისიც მოგეცა პარიზის კომუნამ. ახსოვდა რა მისი გაკვეთილები, მან იცოდა, რომ პროლეტარიატმა გვერდი არ უნდა აუხვიოს ბრძოლის მშვიდობიან საშუალებას — ისინი ემსახურებიან მის ყოველდღიურ, საქმიან ინტერესებს, ისინი აუცილებელი არიან რევოლუციის მომზადების პერიოდებში; მაგრამ არასოდეს არ უნდა ივიწყებდე, იმასაც, რომ კლასობრივი ბრძოლა ზოგჯერ პირობებში ექვანდება შეიარაღებული ბრძოლისა და სამოქალაქო ომის ფორმებში; არიან მომენტები, როდესაც პროლეტარიატის ინტერესები მოითხოვენ მტრების დაუნდობელ განადგურებას ღია, ხელჩართულ ბრძოლებში. პირველად ეს გვიჩვენა კომუნაში საფრანგეთის პროლეტარიატმა და ბრწყინვალედ დაადასტურა რუსეთის პროლეტარიატმა დეკემბრის აჯანყებაში.

დღე, ეს ორი მუშათა კლასის გრანდიოზული აჯანყება დამარცხებულად ჩაითვალოს — იქნება ახალი აჯანყება, რომლის წინაშე უძღლური აღმოჩნდებიან პროლეტარიატის მტრის ძალები და რომლიდანაც სრული გამარჯვებით გამოვა სოციალისტური პროლეტარიატი.

(Ленин — ტ. XII, გვ. 162—164, изд. 3-е).

1871 წ. 18 მარტს, დილით პარიზი გამოაღვიძა მჭუხარე ხმე-
ბმა: „გაუმარჯოს კომუნას!“. რა არის ეს კომუნა, ეს სტინქსი, ბურ-
ჟუაზიულ გონებას რომ დააწვა ასეთ მიძიმე ამოცანად?

... კომუნა იყო იმპერიის პირდაპირი წინააღმდეგობა. ძახილი:
„გაუმარჯოს სოციალურ რესპუბლიკას!“, რომლითაც პარიზის პრო-
ლეტარიატი ესალმებოდა თებერვლის რევოლიუციას, გამოხატავდა
მხოლოდ გაურკვეველ მისწრაფებას ისეთი რესპუბლიკისაკენ, რომე-
ლიც არამც თუ მოსპობდა კლასობრივი ბატონობის მონარქიულ
ფორმას, არამედ თვით კლასობრივ ბატონობასაც. კომუნა წარმოადგენ-
და სწორედ ასეთი რესპუბლიკის გარკვეულ ფორმას.

პარიზი, ძველი მთავრობის ძალაუფლების რეზიდენცია და
ცენტრი, მასთანვე საფრანგეთის მუშათა კლასის საზოგადოებრივი
ცენტრი, აჯანყდა პარიზი იარაღით ხელში ტიერისა და მის მემე-
მულეთა პალატის ზრახვების წინა-ღმდეგ, აღადგინოს და უკეცავდეს ეს
ძველი მთავრობის ძალაუფლება, რომელიც დარჩა მემკვიდრეობად იმპე-
რიისაგან. პარიზს უნდა გაეწია წინააღმდეგობა ვერსალისთვის იმი-
ტომ, რომ ამ ალყამ გაანთავისუფლა ის არმიისაგან, რომლის აღვი-
ლი დაიკავა ეროვნულმა გვარდიამ, რომელიც შესდგებოდა უმეტე-
სად მუშებისაგან. ეს ფაქტი უნდა გადაქცეულიყო მტკიცე დაწესე-
ბულებად, ამისათვის კომუნის პირველი დეკრეტი იყო რევოლიუცი-
ონური ჯარის მოსპობის და ხალხის შეიარაღების შესახებ. კომუნა
შესდგებოდა მუნიციპალურ მრჩეველებისაგან (ქალაქის ხმოსნებისა-
გან), არჩეული პარიზის ოლქების საერთო ხმის მიცემით. მისი წევ-
რები იყვნენ პასუხისმგებელნი და საქმროდოს შეიძლებოდა მათა
გამოცვლა. უმრავლესობა ისინი იყვნენ, როგორც თა-
ვისთავად იგულისხმება, მუშები ან ცნობილი წარმო-
მადგენლები მუშათა კლასისა. კომუნა უნდა ყოფი-
ლიყო არა პარლამენტარული დაწესებულება, არა-
მედ საქმიანი კოლექტივი, რომელიც გააერთიანებდა
როგორც აღმასრულებელთს ისე კანონმდებლობითს
ძალაუფლებას¹⁾. პოლიტიკის, რომელიც აქამდე სახელმწიფოს
იარაღს წარმოადგენდა, დაუყოვნებლვ ჩამოართვა ყველა მისი პო-
ლიტიკური ფუნქციები და გადაქცეული იქნა კომუნის პასუხისმგებელ
იარაღად, რომელიც ყოველდროულად იცვლებოდა. ასეთივე ბედი
ეწვია მოხელეებს და მართველობის სხვა დარგებს. დაწყებული კო-
მუნის წევრებიდან დაბალ ფენებამდე, საზოგადოებრივ თანამდებობის
პარებს ჯამაგირი ეძლეოდათ სამუშაო ხელფასის ზომით. წარმოადგენ-
ლობაზე პრივილეგიები და ხელფასი, რომლითაც სარგებლობდნენ
უმალესი სანოვნიკები, მოისპენ მათთან ერთად. საზოგადოებრივი
თანამდებობები როგორც ცენტრალურ მთავრობის კრეატურების
კერძო საკუთრება მოისპენ. არამც თუ ქალაქის მმართველობა, არა-

1) დაყოფა ეხლაც და შემდგომც ჩვენია — რ ე დ.

მედ მთელი ინიციატივაც, რომელიც ეკუთვნოდა მანამდე სახელმწიფოს, გადავიდა კომუნის ხელში.

კომუნამ, მოსპო რა რეგულარული ჯარი დეკრეტი, ლიცია, შეუდგა დაუყოვნებლივ სამღვდლოების უფლების მოსპობას ამ იარაღისა სულიერი დამონებისას. მან დეკრეტი გამოსცა ეკლესიების დაშლისა და ექსპროპრიაციის შესახებ, რამდენად ისინი იყვნენ კორპორაციებად, ქონების მფლობელად. მღვდლები უნდა დაბრუნებოდნენ პატიოსანი ადამიანის წყნარ ცხოვრებას და ისე როგორც მათი წინამორბედები—მოციქულები, ეცხოვრათ მორწმუნეთა წყალობით. ყველა სასწავლო დაწესებულებები, რომლებიც იყო ეკლესიისა და სახელმწიფოს გავლენის გარეშე, გახდენ უფასო ყველასთვის. ამკვარად სასკოლო განათლება გახდა ყველასთვის მისაწვდომი; ძეცნიეობას მოეხსნა ბოჰიკილები, დადებული კლასობრივი წინათგანზრახვებით და მთავრობის ძალაუფლებით,

მსაჯულებს მოესპო ის მოჩვენებითი დამოუკიდებლობა, რომელიც ფარავდა მხოლოდ მათს მორჩილებას რიგრიგობით მცვლელ მთავრობებისადმი. ისინი ყოველ მთავრობას აძლევდნენ ერთგულების ფიცს და ყველას ღალატობდნენ. ისე, როგორც საზოგადოების ყველა თანამდებობითი პირები ისინი ირჩეოდნენ, პასუხისმგებელნი იყვნენ და იცვლებოდნენ.

... სპობდა რა ძველი ხელისუფლების იმ ორგანოებს, რომელიც არსებობდნენ მხოლოდ ჩაგვრისათვის, კომუნა ართმევდა ამ ხელისუფლებას, საზოგადოების მალლა რომ იჭერდა თავს, მის კანონიერ ფუნქციებს და აძლევდა პასუხისმგებელ საზოგადოების მსახურთ. საზოგადო ხმის მიცემა აქამდე ჰქონდა ხალხს ყოველი სამი ან ექვსი წელი განმავლობაში გაბატონებული კლასის რომელიმე წევრის არჩევისათვის, რომელიც წარადგენდა და სჩაგრაედა ხალხს პარლამენტში; ეხლა კი უნდა დახმარებოდა ხალხს, კომუნებში რომ იქნებოდა შეკავშირებული, სწორედ იმგვარადვე, როგორც ემსახურება ხმის ინდივიდუალური უფლება თითოეულ დამჭირავებელს მუშების, ზედამხედველების და ბუჰალტრების დაჭირავეის დროს თავის წარმოებისათვის. საზოგადოებებმა, სწორედ ისევე, როგორც ცალკე პირებს, ყოველთვის იციან გამონახვა თავის პრაქტიკულ წარმოებისათვის სათან დო ადამიანებისა; და თუ ხანდახან სცდებიან, იციან თავის შეკდომების მეტად მალე გამოსწორება.

... გააუქმა რა ხარჯების ორი უდიდესი მუხლი: ჯარი და მოხელეობა, კომუნამ განახორციელა ყოველი ბუჰაუზაული რევოლიუციების იდეალი— იაფი მთავრობა. თვით კომუნის არსებობა ნიშნავდა მონარქიის უარყოფას, რომელიც ევროპაში წარმოადგენს ჩვეულებრივ ბალანსტს და აუცილებელ ნილაბს კლასობრივ ბატონობისას. კომუნამ საფუძველი ჩაუყარა რესპუბლიკისათვის ნამდვილ დემოკრატიულ დაწე-

სებულებებს. მაგრამ არც იაფი მთავრობა და არც „ქეშმარიტი რესპუბლიკა“ არ იყო მისი საბოლოო მიზანი: ერთიც და მეორეც წარმოიშვენ თავისთავად, სხვათა შორის.

სხვადასხვანაირი მსჯელობები კომუნის მნიშვნელობაზე, სხვადასხვანაირი ინტერესები, რომელსაც იგი გამოხატავდა, ამტკიცებენ, რომ ის იყო მეტად ვრცელი სახელმწიფოებრივი ფორმა, იმდროს, როცა წინა მთავრობის ფორმები იყვნენ არსებითად ჩაგვრის ფორმები. მისი საიდუმლოება მდგომარეობს იმაში, რომ ის თავისი არსებით იყო მუშათა კლასის მთავრობა, მწარმოებელთა კლასისა და მტაცებელთა კლასის შორის ბრძოლის შედეგი, მრავალ ხნით ძიებულ იქნა პოლიტიკური ფორმა, რომელშიდაც უნდა მომხდარიყო შრომის ეკონომიური განთავისუფლება.

... როცა პარიზის კომუნამ აიღო თავის თავზე რევოლუციის ხელმძღვანელობა, როცა უბრალო მუშები პირველად შეეხებნენ თავის „ბუნებრივ უფროსების“ შეძლებულ კლასების პრივილეგიებს, სახელდობრ: მართველობის პრივილეგიებს,—ის შეუდგა მუშაობას გაუგონარ მძიმე პირობებში და ასრულებდა მას წყნარად, კეთილსინდისიერად და წარმატებით. ხელფასის უმაღლესი რაოდენობა არ აღემატებოდა იმ ჯამაგირის ერთ მეხუთედს, რომელსაც იღებდა, მეცნიერებაში ცნობილი ავტორიტეტის (პროფ. გეკსლი) სიტყვებით, ლ. ჩლონის სკოლების საბჭოს მდივანი. ძველი მსოფლიო აბოზოქრდა სიბრაზისაგან, როცა მან დაინახა წითელი ღროშა ქალაქის თავზე, ეს შრომის რესპუბლიკის სიმბოლო.

ეს იყო პირველი რევოლუცია, რომელშიდაც მუშათა კლასი აღიარებულ იქნა ერთადერთ კლასად, რომელსაც უნარი შესწევდა საზოგადოებრივი ინიციატივაში; ეს აღიარა პარიზის საშვალო კლასმა—წვრილმა ვაჭრებმა, ხელოსნებმა, ვაჭრებმა, ყველამ, გარდა მდიდარი კაპიტალისტებისა.

ბრძულად გადასწყვიტა რა საკითხი მოვალეებისა და კრედიტორების შესახებ, რომელიც იყო მუდამ არევედარევის მიზეზი თვით საშუალო კლასში. კომუნამ გადაარჩინა ეს კლასი. საშუალო კლასის ეს ნაწილი მონაწილეობას იღებდა 1848 წლის ივნისის მუშათა აჯანყების ჩაქრობაში, და მაშინვე დამუშენებელმა კრებამ უცერემონიოდ მისცა ისინი სამსხვერპლოდ თავის კრედიტორებს.

მაგრამ ეხლა მოუშებს მიემხრო ის არა მარტო იმიტომ. ის გრძნობდა, რომ მას უხდებოდა ამორჩევა კომუნასა და იმპერიას შორის, როგორც ხაზვე არ უნდა ეტა-ებია მას. იმპერიამ ააწიოკა საშუალო კლასი ცენტრიალურად თავისი საზოგადოებრივი სიმდიდრის დატაცებით; ბირჟის სპეკულიაციის მფარველობით, კაპიტალის ცენტრალიზაციის ხელფურთ დაჩქარებით და მისგან გამოწვეულ საშვალო კლასის მნიშვნელოვანი ნაწილის ექსპროპრიაციით... ბონაპარტისეულ სანონიკებისა და კაპიტალისტის ურდოების პარი-

ზიდან გაქცევის შემდეგ, საშუალო კლასის ქეშმარიტი „წესრიგის პარტია“, რომელიც გამოვიდა „რესპუბლიკანური კავშირის“ სახელით, დადგა კომუნის დროშის ქვეშ და იცავდა მის ტიერის ცილისწამებისაგან. გაუძლებს თუ არა საშუალო კლასის ამ მასის ცნობას ახლანდელი მძიმე გამოცდილებები ამას მომავალი გვაჩვენებს.

კომუნას სრული უფლება ჰქონდა განეცხადებია გლეხებისათვის: „ჩვენი გამარჯვება თქვენი იმედია“. ყველაზე უფრო საზიზღარი ცილისწამება, შეთხუზული ვერსალში, და რომელიც გავრცელებული იყო მთელ მსოფლიოში ევროპის პრესის ღირსსახელოვან ბაშიბუზუკების მიერ, იყო იმის მტკიცება, რომ ეროვნული კრების მემამულეები იყვნენ საფრანგეთის გლეხობის წარმომადგენლები.

... 1848 წელში ბურჟუებმა შეაწერეს გლეხების ბიწებს დამატებითი გადასახადი 45 სანტიმი ფრანკზე, მაგრამ ეს ჩაიდინეს რევოლუციის სახელით; ახლა კი მათ განიზრახეს სამოქალაქო ომი რევოლუციის წინააღმდეგ, რომ თავზე წამოეკიდათ გლეხების მხრებზე ხუთმილიარდიანი კონტრიბუციის სიმძიმე, რომელიც მათ უნდა გადაეხადათ პრუსიელებისათვის.

კომუნამ, პირიქით, განაცხადა ერთ-ერთ პირველსავე პროკლამაციაში, რომ ომის ტვირთი უნდა ზიღონ თვით მისმა დამნაშავეებმა. კომუნა გაანთავისუფლებდა გლეხს „სისხლის გადასახადისაგან“, მისცემდა მას იაფ მთავრობებს, შესცვლიდა ისეთ წურბელებს, როგორც იყვნენ ნოტარიუსი, ვეჟილი, სასამართლოს ბოქაული და სხვ. დაჭირებულნი კომუნალური მოხელეებით, მის მიერვე ამორჩეულს და პასუხისმგებელს მისვე წინაშე. კომუნა გაანთავისუფლებდა მას მინდვრის დარაჯის თვითნებობისაგან, ჟანდარმისა და პრეფექტისაგან; ის შესცვლიდა მის გონების დამჩლუნგებელ მღვდელს განმანათლებელ სკოლის მასწავლებლით.

... კომუნა იყო ქეშმარიტი წარმომადგენელი საფრანგეთის საზოგადოების ყველა ჯანსაღი ელემენტებისა; ის ამიტომ იყო ნამდვილი ეროვნული მთავრობა მაგრამ იყო რა მუშათა მთავრობა, ფხიზელი დამცველი შრომის განთავისუფლებისა, ის ამავე დროს იყო საერთაშორისოც სრული ამ სიტყვის მნიშვნელობით. პრუსიის არმიის წინაშე, გერმანეთს რომ შეუერთა ორი ფრანგული პროვინცია, კომუნამ შეუერთა საფრანგეთს მსოფლიოს ყველა მუშები.

(Маркс — „Гражданская война во Франции“, გვ. 36-44, Гиз. 1923 г. „Красная новь“).

6. ლენინი

კომუნის ხსოვნას

ორმოცი წელი შესრულდა პარიზის კომუნის გამოცხადების დროიდან. ჩვეულებისამებრ, საფრანგეთის პროლეტარიატმა მიტინგებით და დემონსტრაციებით პატივი სცა 1871 წ. 18 მარტის რევოლუციის მოღვაწეთა ხსოვნას; მაისას დასასრულს კი ის დახვრეტულ კომუნართა, საშინელი „მაისის კვირის“ მსხვერპლთა სასაფლაოზე კვლავ მიიტანს გვირგვინებს, მათს საფლავზე კვლავ ფიცს დასდებს რომ იბრძოლებს შეუჩერებლად, მათი იდეების სრულ გამარჯვებამდე, მათ მიერ ნაანდერძევა საქმის შესრულებამდე.

პროლეტარიატი, არა მარტო საფრანგეთისა, არამედ მთელი მსოფლიოსა, რატომ ხედავს პარიზის კომუნის მოღვაწეებში თავის წინამორბედებს? რაში გამოიხატება კომუნის მემკვიდრეობა?

კომუნა წარმოიშვა სტიქიურად, მას შეგნებულად და გეგმაშეწონილად არავინ არ ამზადებდა. გერმანეთთან წაგებულ ომი, წვალეობა შემოსევის დროს, პროლეტარიატს შორის უმუშევრობა და წვრილ ბურჟუაზიის შორის არეგდარევა; უკმაყოფილო მასები მაღალი კლასების და უფროსების წინააღმდეგ, სრული უუნარიანობა რომ გამოიჩინა; მუშათა კლასის შიგნით მღელვარება, თავისი მდგომარეობით უკმაყოფილო რომ იყო და მიისწრაფოდა სხვანაირ სოციალურ წყობილებსკენ; ეროვნული კრების რეაქციონური „შემაღდე“ლობა, რომელიც ჰქმნიდა საფრთხეს რესპუბლიკის ბედისათვის,—ყველა ეს და მრავალი სხვა შეერთდა იმისათვის, რომ ა ძულებია პარიზის მოსახლეობა 18 მარტის რევოლუციისათვის, რომელმაც პოულოდნელად გადასცა ხელისუფლება ეროვნულ გვარდიას, მუშათა კლასს და მათს მხარეზე გადასულ წვრილ ბურჟუაზიას.

ეს იყო ისტორიაში ჯერ უხილავი ამბავი. ამ დრომდე ძალაუფლება, ჩვეულებრივად იყო მემამულეებისა და კაპიტალისტების ხელში, ე. ი. მათ მიერ ნდობით აღჭურვილ პირთა ხელში, რომელნიც შეადგენდნენ ეგრედწოდებულ მთავრობას. 18 მარტის შემდეგ კი, როცა ბ. ტიერის მთავრობა გაიქცა პარიზიდან თავისი ჯარით, პოლიციით და მოხელეებით.—ხალხი დარჩა მდგომარეობის ბატონ-პატრონად და ხელისუფლება გადავიდა პროლეტარიატისკენ. მაგრამ თანამედროვე საზოგადოებაში, პროლეტარიატს, დამონებული რომ არის კაპიტალისაგან ეკონომიურად, არ შეუძლია იბატონოს პოლიტიკურად, თუ არ დაამსხვრევს თავის ხუნდებს, რომლითაც მიჯაჭვუ-

ლია კაპიტალთან. აი, რატომ უნდა მიეღო კომუნის მოძრაობას ცილებლად სოციალისტური ელფერი, ე. ი. დაეწყო ბრძოლა ბურჟუაზიის ბატონობის, კაპიტალის ბატონობის დასამხოზად, თანამედროვე საზოგადოებრივ წყობილების საფუძვლების დასანგრევად.

დასაწყისში ეს მოძრაობა მეტად აღრეული და გამოურკვეველი იყო. მას მიემხრენ პატრიოტებიც, იმ იმედით, რომ კომუნა განაახლებდა ომს გერმანელებთან და მიიყვანს მას საკეთილდღეო დასასრულამდე. მას მხარი დაუჭირეს წვრილმა მოვაჭრეებმაც, რომელთაც ემუქრებოდა აწიოკება, თუ არ იქნებოდა გადადებული ვექსილების განაღდება და ბინის ქირა (ამ შეღავათის მიცემა მთავრობას არ უნდოდა, კომუნამ კი მისცა). და ბოლოს, პირველ ხანებში მას ნაწილობრივად თანაუგრძობდნენ ბურჟუაზიული რესპუბლიკანელებიც, რომელთაც ეშინოდათ, რომ რეაქციონური ეროვნული კრება („სოფლის ტეტიობა“, ველური მემამულეები) აღადგენს მონარქიას. მაგრამ უმთავრეს როლს ამ მოძრაობაში, რასაკვირველია, თამაშობდნენ მუშები (განსაკუთრებით პარიზის ხელოსნები), რომელთა შორისაც, მეორე იმპერიის უკანასკნელ წლებში, სწარმოებდა საქმიანი სოციალისტური პროპაგანდა. ბევრი მათგანი ეკუთვნოდნენ ინტერნაციონალს.

მხოლოდ მუშები დარჩენ ბოლომდე კომუნის ერთგულნი. ბურჟუაზიული რესპუბლიკანელები და წვრილი ბურჟუები მალე ჩამოსცილდნენ მას. ზოგიერთი მათგანი დააფრთხო მოძრაობის რევოლუციონურ-სოციალისტურმა, პროლეტარულმა ხასიათმა; სხვები ჩამორჩნენ მას, როცა დაინახეს, რომ იგი განწირულია აუცილებელი დამარცხებით. მხოლოდ საფრანგეთის პროლეტარები უჭერდნენ მხარს თავის მთავრობას უშიშრად და დაუღალავად. მხოლოდ ისინი იბრძოდნენ და ილუბებოდნენ იმისათვის, ე. ი. მუშათა კლასის განთავისუფლების საქმისათვის, ყველა მშრომელთა უკეთესი მომავლისათვის.

მიტოვებულს გუზინდელ მომხრეებისაგან და ყველასაგან მხარდაუჭერელს კომუნას აუცილებლად ელოდა დამარცხება. მთელი საფრანგეთის ბურჟუაზია, ყველა მემამულეები, ბირჟევიკები, ქარხნის პატრონები, ყველა წვრილი და მსხვილი ქურდები, ყველა ექსპლოატატორები შეერთდნენ მის წინააღმდეგ. ამ ბურჟუაზიულმა კოალიციამ, რომელსაც მხარს უჭერდა ბისმარკი (მისცა გერმანიის ტყვეობიდან 100.000 ფრანგი ჯიზისკაცი რევოლუციონური პარიზის დასაპყრობად) შესძლო აეჯანყებია მთელი გლეხობა და წვრილი პროვინციალური ბურჟუაზია პარიზის პროლეტარიატის წინააღმდეგ, გარს შემორტყმოდა პარიზის ნახევარს რკინის რკალით (მეორე ნახევარი გამაგრებული იყო გერმანიის არმიის მიერ). საფრანგეთის ზოგიერთ ქალაქებში (მარსელი, ლიონი, სენტ-ეტიენე, დიჟონე და სხვ.) მუშებმა სცადეს ძალაუფლების ხელში ჩაგდება, კომუნის გამოცხადება და პარიზის გამოსახსნელად გალაშქრება, მაგრამ ყველა ეს ცდები მალე დამარცხებით დამთავრდა. და პარიზი, პირველად რომ ააფრიალა პროლეტარული აჯანყების დროშა, დარჩა თავისი საკუთარი ძალების ამარა და ელოდა აუცილებელი დაღუპვა.

ძღვედამოსილ სოციალურ რევოლუციისთვის საქიროა ყოველ შემთხვევაში ორი პირობა: საწარმოო ძალთა მალალი განვითარება და პროლეტარიატის მომზადებულობა. მაგრამ, 1871 წ. არცერთი ამ პირობათაგანი არ იყო. საფრანგეთის კაპიტალიზმი ჯერ კიდევ ნაკლებ იყო განვითარებული. საფრანგეთი იყო, უპირატესად, ხვრილი ბურჟუაზიის ქვეყანა (ხელოსნები, გლეხები, მოვაჭრეები და სხვ.) მეორე ხვრიტ, არ იყო სახეზე მუშათა პარტია, არ იყო მუშათა პარტიის მომზადება და დიდი ხნის გამობრძმედილობა, რომელსაც მასაში არც თუ ნათლად ჰქონდა წარმოდგენილი თავისი ანოცანები და ხერხები მისი განხორციელებისა. არ იყო არც სერიოზული პოლიტიკური ორგანიზაცია, არც ფართო პროფორგანიზაციები, არც კოოპერატიული ორგანიზაციები.

მაგრამ მთავარი, რაც არ ჰქონდა კომუნას, ეს არის დრო. თავისუფლება რომ მიმოეხედა და შესდგომოდა თავისი პროგრამის განხორციელებას, ვერ მოასწრო მან საქმეს შესდგომოდა, რომ ვერსალის მთავრობამ, მთელი ბურჟუაზია რომ უჭერდა ხელს, დაიწყო სამხედრო მოქმედება პარიზის წინააღმდეგ. კომუნას მოუხდა ეფირა უწინარეს ყოვლისა, თავდაცვაზე, და 21-28 მაისამდე მას არავითარ სხვა სერიოზულ რამეზე ფიქრის დროც არ ჰქონდა.

ბ. მიუხედავად ასეთ ხელსაყრელ პირობებისა, მიუხედავად მისი ანშოკლე ანსებობისა, კომუნამ მოასწრო რამოდენიმე ღონისძიების აღილება, რომელიც საკმაოდ ახასიათებს მის ჭეშმარიტ აზრსა და იზნებს. კომუნამ შესცვალა მუდმივი ჯარი. ეს ბრმა იარაღი გაბატონებული კლასისა, ხალხის საყოველთაო შეიარაღებით; მან გაოცხადა ეკლესიის გამოყოფა სახელმწიფოსაგან, მოსპო კულტების ბიუჯეტი, სახალხო განათლებას მისცა წმინდა საბჭოთა ხასიათი—ამით ნწვავედ დაჰკრა ანაფორიან ქანდარმებს. წმინდა სოციალურ დარგში მან მოასწრო ცოტს გაკეთება, მაგრამ ეს ცოტა მაინც საკმაოდ ნათლად ამჟღავნებს მის სახალხო, მუშური მთავრობის ხასიათს. აკრძალული იქნა ღამის მუშაობა საცხობებში; გაუქმებული იქნა ჯარიმების სისტემა, მუშების ეს დაანონებული ძარცვა; დაბოლოს, გამოცემული იქნა ცნობილი დეკრეტი, რომლის ძალითაც ყველა ფაბრიკა-ქარხნები და ხელოსნოები, მიტოვებული ან გაჭირებული თავის მეპატრონეებისაგან, გადაცემულ იქნა მუშათა არტელეებზე წარმოების განახლებისათვის. და თითქოს იმისთვის, რომ ხაზი გაესვა ჭეშმარიტ დემოკრატიულ პროლეტარულ სახელმწიფოს ხასიათისათვის, კომუნამ დაადგინა ადმინისტრაციისა და მთავრობის ყველა წევრების ხელფასი არ უნდა ყოფილიყოს ნორმალურ მუშათა ხელფასზე მეტი და არავითარ შემთხვევაში რათას ფრანკზე ზევით წელიწადში (200 მან. ნაკლები თვეში).

ყველა ეს ღონისძიებები საკმაოდ ნათლად ამტკიცებდენ იმას, რომ კომუნა შეადგენს სასაკვდილო მუქარას ძველი ქვეყნისთვის, მონობასა და ექსპლოატაციისაზე რომაა აშენებული. ამიტომ ბურჟუაზიულ საზოგადოებას მშვიდობიანად არ ეძინა მანამდე, ვიდრე პარიზის ქალაქის სათათბიროს თავზე ფრიალებდა პროლეტარიატის

წითელი დროშა. და როდესაც დაბოლოს, მთავრობის ორგანიზაციის ბუღალტრმა დასრულდა მოახერხეს გამარჯვება ცუდად ორგანიზებული რევოლუციის ძალებზე. ბონაპარტის გენერლებმა, დამარცხებულებმა გერმანელებისაგან და გულადებმა დამარცხებულ თანამემამულეთა წინააღმდეგ, ამ საფრანგეთის რენენკამპებმა და მელერ-ზაკომელსკებმა, მოაწყვეს ისეთი სისხლისღვრა, რომელიც ჯერ პარიზს არ ენახა. 30.000-მდე პარიზელი იქნა მოკლული განმეცხვებულ ჯარისკაცებისაგან, 45.000 მდე დატუსაღებული, და ბევრი მათგანი შემდეგ სიკვდილით დასჯილი, ათასობით გაგზავნილი კატორღაში და გადასახლებაში. საერთოდ პარიზმა დაჰკარგა 100.000 შვილი, მათ რიცხვში საუკეთესო მუშები სხვადასხვა პროფესიის.

ბურჟუაზია კმაყოფილი იყო. „ახლა უკვე გათავებულია დიდხნით სოციალიზმის საქმე“—ამბობდა მისი ბელადი, სისხლისმსმელი ქონდრის კაცი ტიერი სისხლის აბანოს შემდეგ, რომელიც თავის გენერლებით მიანიჭა პარიზის პროლეტარიატს. მაგრამ უბრალოდ ჩნადენ ეს ბურჟუაზიული ყორნები. რაღაც ექვსი წლის შემდეგ კომუნის დამარცხების შემდეგ, როცა ჯერ კიდევ მისი მებრძოლები იტანჯებოდნენ კატორღაში და გადასახლებაში, საფრანგეთში კვლავ დაიწყო ახალი მუშათა მოძრაობა. ახალმა სოციალისტურმა თაობამ, ავსებულმა თავის წინამორბედების გამოცდილებით, მაგრამ დღეიდან ალა სასომიხდლებმა მათი დამარცხებით, ხელში აიღო დროშა კომუნის მებრძოლთა ხელიდან გავარდნილი, და წაიღო თან ერთგულად და თამამად, შეძახილით: „გაუმარჯოს სოციალურ რევოლუციას, გაუმარჯოს კომუნას!“ და კიდევ რამოდენივე წლის შემდეგ ახალმა მუშათა პარტიამ და მის მიერ თავის ქვეყანაში გაშლილმა აგიტაციამ აიძულა გაბატონებული კლასები გაენთავისუფლებიათ ტყვე-კომუნარები, აქამდე რომ იყვნენ კიდევ მთავრობის ტყვეობაში.

კომუნის მებრძოლთა ხსოვნას პატივს სცემს არა მარტო საფრანგეთის მუშები, არამედ მთელი მსოფლიოს პროლეტარიატი, რადგან კომუნა იბრძოდა არა რაღაც ადგილობრივ ან ვიწრო ნაციონალურ ამოცანისთვის, არამედ მშრომელი კლასობრიობის განთავისუფლებისათვის, ყველა შეურიცხე იფილთა და დამცირებულთა განთავისუფლებისათვის. როგორც მოწინავე მებრძოლი სოციალური რევოლუციისათვის, კომუნამ მოიპოვა სიმპატიები ყველგან, სადაც იტანჯება და იბრძვის პროლეტარიატი. მისი სიცოცხლისა და სიკვდილის სურათი, მუშათა მთავრობის სახე, რომელმაც ხელში ჩაიგდო მსოფლიოს სატახტო ქალაქი და ხელში ეკავა ორ თვეზე მეტი ხნის განაჯლობაში, პროლეტარიატის გმირული ბრძოლის სანახაობა და მისი წაწება დამარცხების შემდეგ. ყველა ამან აამაღლა სულიერად მუშათა მილიონები, გააღვიძა მათი იმედები და მიაპყრო მათი სიმპატიები სოციალიზმ-სადმი. პარიზის ხარბაზნების ქუხილმა გამოაღვიძა ღრმა ძილით შეპყრობილი, პროლეტარიატის ყველაზე უფრო ჩააორჩენილი ფენები და მოუწოდა რევოლუციონურ-სოციალისტურ პროპაგანდის გაძლიერებისაკენ. აი, რატომ არ მოკვდა კომუნის საქმე: ის აქამდე ყოველ ჩვენთაგანში ცოცხლობს.

კომუნის საქმე—სოციალური რევოლუციის საქმეა, მშრომელთა
 ეკონომიური და პოლიტიკური სრული განთავისუფლების საქმე. ეს
 საქმეა მსოფლიო პროლეტარიატისა. ამ აზრითაა უკვდავი იგი.
 („Рабочая газета“ № 4-5, от 15/28 IV, 1911 г. В. Ленин
 Собрание соч. т. XI, ч. II Гиз., Москва 1925 წ.).

